Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Manuale confessorum

https://hdl.handle.net/1874/461564

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

⁊ tādem poſt alios lēto greſſu vidit eū in toga
magnū pondus aque portantē. ⁊ ſciſſitāte ma
tre quid illa vellet. Reſpondit aqua ſūt lacrime
quas pro me inaniter fudiſti. ⁊ me tarde liberari
procuras. Cōuerte iſta ī eukariſtie ſacrificium
⁊ elemoſinā. ⁊ liberabor. Dubitatur hic p̄mo
Vtrū fletus viuorum ſuper defunctis obſit ipſis
defunctis. vel viuis, vel proſit alteri eorum ꝉ non
Reſ. diſtinguendo. nam diuerſi diuerſis de cauſ
flent pro defunctis ut ꝑtim tactum ē. Quid quia
fuerunt eis vtiles aut delcābiles. aut ꝓ fuerunt
in eis ſpē ſue promocōnis. Iſtorum fletus in nul
lo prodeſt mortuis. ꝗ ſolū deflēt malū propriū,
ymmo ut dicit albt᷒ ſup miſſam. ſi damnat᷒ ī in
ferno per mala ſua fuit cauſa in aliquo hic male
viuendi. tunc in inferno tociens creſcit vermis
damnati, quociens creſcit hic ⁊ dilatatur malū
in alios quos inuoluit. In hoc ſenſu dicit amb.
ꝗ ignoratur pena arrij. quia neſcitur quot erro
re ei᷒ ſint ſb̓uētēdi hec de alb. Ex q̊ p; ꝗ tparc ſe
debēt a fletu q̄ flēt ſup mortuo ꝓpꝰ vtilitatē. ma
lā delcācōem, aut alia tacta q̄ fuerūt illicita, quia
pena exinde damnatoꝝ creſcit, ſi ſaltē damnat᷒
cauſa fuit pcc̄i, vel delectacōis praue ī viuēte. Qui
dā flēt ꝓ mortuis ꝗ fuerīt vtiles ↄītati ꝓ pace ⁊
bōis Alij ꝗ nō ꝑmiſſ᷒ ē bonis tpis ꝑfrui ī ſalutē
aīe. Alij eoꝝ ꝗ timet̄ eoꝝ dāpnacō ꝉ pcā viilil'it

Alij ficte vt inter maritum ⁊ vxorē ⁊ econuerſo
⁊ aliter multiplicitcr fit. Iſtis cōſideracōibus lu
ctus facti ſuper mortuos ipſis nō ꝓſunt. Sed poci
us multū obſūt mortuis ī multis caſib᷒. Sed iſte
luctus prodeſſet mortuis q̊ ex caritate ꝓcederet ꝉ
ex dilectōe viuorū, qui cōſiderata generali mortis
miſeria ex peccato omnib᷒ inflicta cōpunguntur
vſq; ad lacrimas, in q̊bus zelo ſalutis inardeſcē
tes orant deum pro mortuo. hic flet᷒ mortuo va
let ad mitigacōem pene, plus aūt flenti et moritu
ro. quia valet ei ad mitigacōem penc et remiſſiō
nem culpe et premiū patrie. Dubitat̄ ſcd̄o vtrū
plāgenda ſit plus mors moralis hic que eſt pri
uatio vite gratie p peccatū mortale, q̄ꝫ mors natu
re que eſt priuatio vite nature. Rn̄det̄ ꝗ prima
ē lugubꝛ ꝗ facit aīam miſerabiliorē, eo ꝗ ſubi
cit eā miſerie ⁊ culpe, quod nō facit mors nature
que citi᷒ ſuſcipiēda eſt q̄ꝫ ꝗ conmittatur culpa.
Itē mors nature neminē reddit miſerū, nec ē ma
la niſi racōe ꝑcedētis mortis vite gratie ſeu iuſticiē
e vn̄. Aug᷒. p̄mo de ciui. dei caplo. 2. Mala mors
putāda nō eſt quā bona vita preceſſit. Et ecc̄. 22.
luctus mortui ſeptē dies. fatui autē et impij oēs
dies vite illorū. Ex quo primo pat; ꝗ maior dili
gēcia debet haberi ad remouēdam miſeriā aīaꝝ
per correctiōnem fraternā p audiētiam ↄfeſſiōnū,
⁊ per predicacōem ac doctrinā q̄ꝫ ad remouēdā

NIDER
Manuale Confeſſorum.
quest. Disposit. Morienti.
Idem de
Morali Lepra.

Rariora

F. qu.
142

Cm

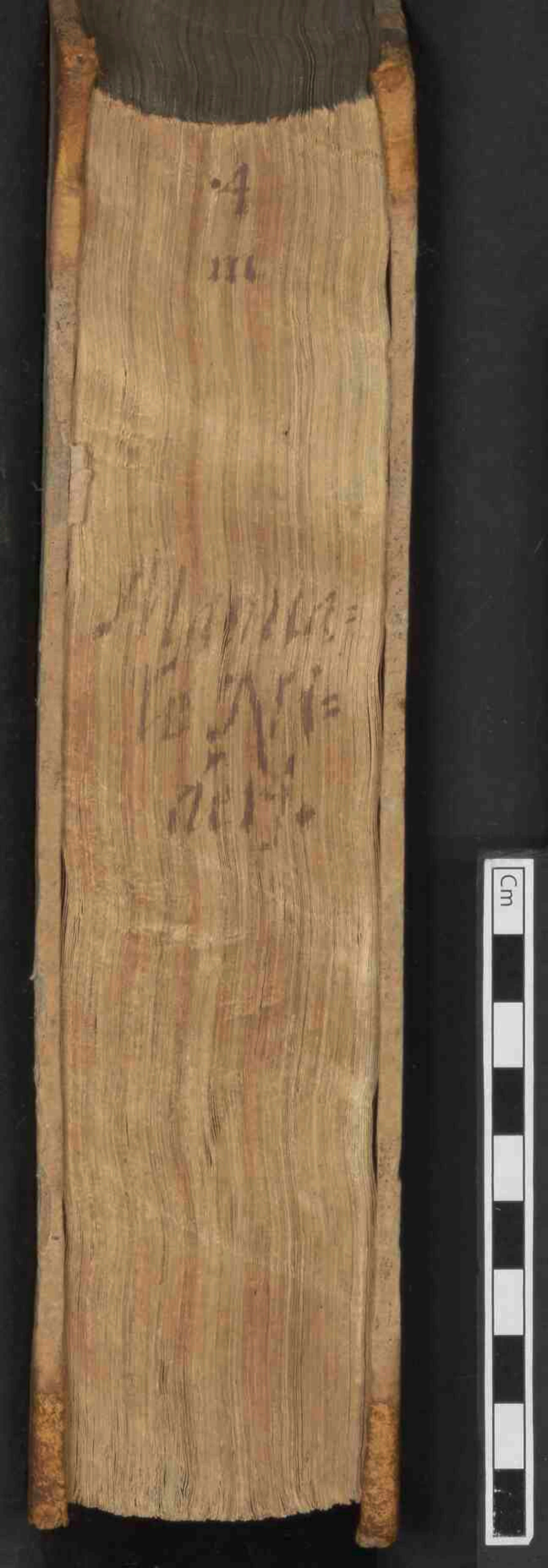

F. qu.
142
Cm

Miscellanea Theologica

Quarto n°. 142.

426 —— Tweede exemplaar. F. 4o. 1421

Samengeb. met nr. 424.

426. **Johannes** Nider, Manuale confessorum. [Acc. eiusdem] dispositorium moriendi. [Keulen, Ulr. Zell c. 1470]. 4o min.

~~F. 4o. 1741~~

Type 1b. — HC* 11835 + * 11828. — BMC I p. 185. — C II 4424. — Holtrop II 81. — MMW II 383. — Pr. 846. — VK 850.

Samengeb. met nr. 395 en 624. — In den catalogus van 1608.

424 —— Tweede exemplaar. F. 4o. 1422

Bl. 103 en 104 (beide □) ontbreken. — Samengeb. met nr. 426.

Incipit Manuale confeſſorum. Venerabilis
magiſtri Johannis Nider ſacre theologie pro
feſſoris ordinis predicatorum.

Quoniam iuxta beati Gregorij .i. ſuo pa
ſtorali ſententiã. Regimen aĩarum eſt
ars artium. Idcirco pro ↄpendioſa do
ctrina confeſſoribus quoꝝ intereſt ẽgẽ
animas plurimũ neccãria. Hoc manuale totũ nõ
meis collegi ex dictis. Sed ex doctorũ tam Jure
dĩno ꝙ humano peritiſſimis coaceruaui ſenten
tijs relinquẽs allegacões nonnũꝙ varias ut le
gendi faſtidium tollerẽ. Placuitq; illud ĩ par
tes tres diſtinguẽ. Prima erit de neceſſarijs cõ
feſſionem ſacramẽtalẽ ꝑcedentibus. Scda de ne
ceſſarijs ↄfeſſioẽ ↄcomitantib9. Tercia de neceſſa
rijs ipſam cõfeſſionem ſequentibus. Prima ps
cõtinet ſex capitula de cõfeſſioẽ ꝑcedere dñtib9

Primũ Capitulum de neceſſaria ſciã confeſſoĩ
de caſibus epõ ẽſeruatis tam a iure ꝙ a gñali cõ
ſuetudine. Quõ peccet qui inſcius audit confeſſi
ones dormitãs vel obaudiẽs. Similiť quomodo
peccet in audientia cõfeſſionũ. De drĩa excõica
cõis a Jure lata et ab homine.

Scdm Capitulũ de caſibus excõicacõis tangẽ
tibus fidem principaliter.

Tercium Capitulum de caſibus excõicacõis

ACADEMIA RHENO TRAIECTINA

romanā curiā ⁊ papā principaliter ꝯcernētibꝫ.
¶ Quartū Ca. de casibus clerū ⁊ emunitatē eccleſiaſticam tangentibus.
¶ .5. Capitulum de caſibꝫ tāgētibꝫ pn̄cipaliter religioſos ⁊ r̄ligioſas.
¶ .6. Capitulum. de caſibus tangentibus pene omnem ſtatum ⁊ ſpecialiter ſeculares.
¶ Scd̄a ps ꝯtinꝫ .8. capi. de ꝯfeſſioēꝫ ꝯcoītātibꝫ
¶ Primū Quō ꝯfeſſor ſeip̄m diſponē dꝫ ad eū q̄ ſibi cōfitebitur Et dantur deſuper .12. regule.
¶ .2. Ca. Que ꝯfeſſor gn̄aliter a ꝯfitente q̄rē habet ⁊ ſūt .8. ⁊ quō ſcđm eadem eū informare.
¶ .3. Ca. Quō ꝯfeſſor q̄rere ⁊ rimari habeat ſpecialiter ſuper reperiendis peccatis luxurie quia illud ſpālem difficultatem habet.
¶ .4. Ca. Quō cōfeſſor in fine ꝯfeſſionis ante abſolucōnem confitentem corrigē dꝫ .informaē. Et an attrit9 ſit ꝉ ꝯtritus probare
¶ .5. Ca. Quō pn̄ia ſit iniūgēda Et q̄liſ cōīt recidiuū r̄media ſint dāda. atqꝫ de celādo ꝯfeſſionem.
¶ .6. Ca. q̄ ſoꝛ̄ vti dꝫ ī abſoluēdo a pc̄cis ⁊ in oī̄ excōcacōe. a maiori ⁊ ab alijs cenſuris Juris.
¶ .8. Ca. quō ꝯfeſ. infirmū veiſiſ iter moitur̄ monē ⁊ expedīē dꝫ Et quō celal dꝫ ꝯfeſſio ⁊ ei9 circūſtātie
¶ .3. ps ꝯtinꝫ de ꝯfeſ. ſequētibꝫ .18. ca.
¶ Primum de cauſa Quare opoꝛtꝫ reſtituere. Et q̄ in quinqꝫ caſib9 non opoꝛtꝫ reſtituē tpalia.

¶ Scḋm Capitulū Quis reſtituere tenetur Et declaratur verſus de.9.ad hoc obligatis videlicet.
Juſſio cōſilium ꝯſenſus pal.re.pt.

¶ Tercium Capitulū Qui teneant̄ ad reſtitutionem in ſpāli preſertim quo ad raptores Spoliatores in fructibus dāpnificātes In bello ꝛ guerra dampnificantes in beneficijs ꝛ ſimilib9.

¶ Quartum .Capitulū Quaꝫ ſtatim aliquis r̄ſtituere teneatur. Et ꝙ in.7.caſibus poteſt differri reſtitutio facienda.

¶ Quintū Capitulum Cui ſit reſtituendū de alcatoribus de ſymoniace obtentis Et ꝙ in octo caſibus nō opꝫ rē reſtituere ei a quo recepta fuit.

¶ Sextū Capitulum Quis ſit modus ꝛ q̄ forma reſtituendi Et quomodo vagata reſtitucō ſit faciēda Et qui ſūt qui nō ſatiſfaciūt in hoc.

¶ Septimū Capitulum Per quē fieri debeat r̄ſtitucō ꝛ ꝙ non oportꝫ fieri auctoritate Epi ac in fiē gñal̄ regula datur reſtituendi.

¶ Octauū Capitulum incipit tractare de reſtitutione fame ꝛ honoris. Quaꝫ malum ſit detrahere Differētie ſex detrahendi Et queſtiones plur̄s de offendētibus ꝑrimū. Quō recōciliacō ſit faciēda

¶ Nonū Capitulum An leſus teneat̄ petē veniā aliquando a ledente. Cur leſus debꝫ reconciliari An leſus teneat̄ dimittē offenſaꝫ. Que ſit iſta dimiſſio de ſignis amicicie oñdendis ꝛ ſimilibus

¶ .10. Ca. Quã formã ſuare dꝫ in reſtituendo qui leſit proximũ. an ad oẽs ſatiſfactõnes. An poſſit prelatꝰ remittẽ iniuriam illatã ſubdito ſuo ⁊c̃

¶ .11. Ca. Quãtum famam quis teneatᷣ reſtituere Et ponũtur .7. mõi quibꝰ ledi põt ꝓximus ĩ fama Et quomodo in quolibꝫ oportꝫ fieri reſtitucõnem.

¶ .12. capi. Qñ reſtitucõ fame ſit faciẽda. Et ꝙ ſtatim an ante acceſſum ad offerendum.

¶ .13. capi. Quomõ reſtitucõ fiei debꝫ circa leſioẽs corpis humani. Qꝛ leſio fieri põt in corpe huãno quintupliciter. Et quõ de qualibꝫ fiei dꝫ reſtitucõ

¶ .14. capi. quõ fieri debꝫ reſtitucõ circa leſionẽ virtutum et bonoꝝ anime. De reuocantibus ab introitu religionis. De ſcandaliſantibus. De ſeducente virginibus et ſimilibus.

¶ Capitulum primum

PRo intellectu intellectu igitur dicendorũ notat dñs Albertus ſup .4. di. 14. ꝙ q̃dam ſunt de bene eſſe ꝯdicões confeſſoris potius ꝙ de neceſſe eſſe eiuſdem. videlicet contente in hijs verſibꝰ. Sit cõfeſſor dulcis. affabilis atqꝫ ſuauis. Prudẽs diſcretus mitis pius atque benignus. Sed vix vnꝙ talᷣ inuenitur. qui oia hec in ſe habeat. ¶ Sunt autem differentie tres de eſſe confeſſoris ſine quibus ſine peccato eſſe nõ poteſt ſcꝫ diſcernẽ audita. Extrahẽ occulta. et medicare ſalubriter inuenta. Diſcernere audita

fit p ſciam diſcernedi inter lepra et lepram. Ex tractio aut occultorum fit p diſcretiua inquiſicoz Et medicaco inventorum vulneru fit p diſcretaz penitentie ſiue ſatiſfacois in iunctonem. Dicen dum igitur q ſacerdos non tenet ſcire diſcerne niſi in coi. ſcilicz q ſint capitalia et q mortalia oia et q venialia ex gene. et hoc leue valde eſt. Dubi taco enim q contingit inter ſapietes. vtrum veni ale aliquid ſit mortale. cotingit ex delcacone mo roſa aduemente vel ex cotemptu vel hmoi et no ex gene actus. Sciens ergo illa q dicta ſunt ſuffi ciens eſt. et reputat. p tpis hui9 neceſſitate ad coſeſſiones audiendas. Sed bn puto q hec neſci ens. peccat mortalit audiendo. Et cum inſtitues peccat adhuc plus q ipſe. Et pmittens inſtitutu miniſtrare mortaliter peccat. ſi ſua intereſt tales p hibere. hec Alb. Addut aut alij ronabiliter q co feſſor tenet ita diſcretus eſſe vt difficilia ſciat eſ ſe difficilia. nec procedendu in eis ſine ſupiorum coſilio vel auctoritate canonum. Ex quibus pa tz q coſeſſor tenet multa in pticulari ſcire aut du bia in veſtigare videlicz caſus eſeruatos epo et ſu perioribus. Cenſuras eccliaſticas pſertim excoicati onis maioris. de quibus dicet ſtatim in ſequenti .c. Et pecoz quorudam dencias Et impedimeta mrimonij q repies in noſtro tractatu de lepr mo rali. Sed queris Qui et qd ſut caſus epo eſeruati

Rn̄det benedictus·xi·in decretali inter cunctas q·
·x·de iure cōi et·v·de conſuetudine approbata·pri
mus eſt pccm̄ clerici·ꝓpter qđ incurriſſet irregu
laritatem·hoc eſt ab irregularitate nō pōt abſol
uere. Sed ſi incurrit in pccm̄ qđ ad epi auctorita
tē ꝑtinet·tūc nec ab irregularitate nec a peccato
poteſt abſoluē. Si aūt eſſet irregularitas quā p
pccm̄ incurriſſet qđ peccatū non eſt epō reſerua
tum tūc laycū qui nō habet curare irregularita
te a pccō poteſt abſoluē. Scđ9 caſus eſt de incen
diarijs intellige ecciāꝝ vel locoꝝ religioſoꝝ·cimi
terij aut ſpacij priuilegiati i circuitu eccie. Tales
enim excōicati ſūt maiori excōicacōne·⁊ p epiſco
pum poſſunt abſolui. Sed ſi denūciati a ſolo ꝑpa
poſſunt abſolui Incendiarij vero aliorum ſunt
excōicandi·non excōicati. De hoc habes infra·c·
·x·caſu·ii. Tercius eſt pccm̄ pro quo indicenda
eēt ſolēnis pnia que eſt imponēda ꝓpter pccm̄ e
norme ⁊ publicū·qđ ↄmouit totā ciuitatē caſtꝝ
aut villā·vt hoīcidū·hoīcidiū tn̄ volūtariū ſaltē
in germaīa hodie ↄiter ex ↄſuetudīe ad ꝑpā diri
gitē. Qrt9 excōicat9 maiori excōicacōe. Jō frēs p
ſētati nō dēnt abſoluē excōicatos p plebanos ꝓ
furtis ⁊ perditis·niſi de talium aut ſupioris licen
cia ſpeciali. Porro de ↄſuetudine approbata ſunt
quinqꝫ. Primus eſt de homicidio volūtario·qđ
hodie ad papā de ↄſue· dirigitē. Scđ9 de falſarijs

quia falſificantes lr̃as domini pape ſunt excõica
ti .p papã abſoluendi ut infra .c .3 .caſu .8 .Et .c .6 .
caſu .21 .de falſificantib9 monetã in francia quũ
ſunt excõicati ut infra capitulo ſexto caſu .27 .Ali
bi vero falſificãtes monetã et pũblica inſtrumẽ
ta ab epõ abſoluũtur .Idẽ de falſificãtib9 lr̃as ca
pl̃i aut aliorum quõlibʒ ſupiorũ citra papam ꝛ
monetarũ .maxime qñ eſt publicũ .Tercius eſt
de violatorib9 ecc̃iaſtice libertatis ſeu emunitatis
Violare aũt ecc̃ie emunitatẽ eſt facere cõtra ei9
libertatem vt quũ in ecc̃ia aliquid facit videlicʒ ra
piendo vel ſimile .Et talis eſt excõicatus Similit̃
ſi quis p violentiam multa mala conmittẽt in ec
cleſia diruendo altare vel frangendo crucẽ aut
enormiter tractando eukariſtiã vel ſimilia .eſt de
Jure excõicatus vt infra .c .x .caſu .ii .Quartus eſt
de violatoribus ecc̃arum et cimiteriorũ .Et drñt
violare ecc̃aʒ ꝛ violare ecc̃ie emunitatẽ .Nam vi
olare ecc̃ie emunitatẽ imediate deſcriptũ eſt .Sʒ
violarẽ ecc̃iaʒ eſt ipaʒ frangere vel intendẽ ꝛ tal̃
eſt excõicatus vt infra .c .x . in caſibʒ multis .Quĩ
tus eſt de ſortilegis ꝛ diuinatorib9 .maxime cum
ſacramentis ł ſacris .aut per aliquã pacta cũ de
monibus aut etiã p aliquã artem ſuſpectaʒ . aut
ab ecc̃ia ꝓhibitã .puta nigromanciã vel h9mõi
opantibus .p̃cipue qñ eſt manifeſtũ .Et videtur
q̃buſdã ꝙ pñtati fr̃es ꝛ curati de aliis ſortilegis

leuibus et mulierculaꝝ varijs et vanis obſeruaᷓ
cijs pn̄t abſoluere. De hijs vide. c. ∂. caſu. 24. ꝑ
ter predictos tn̄ caſus adhuc quilibꝫ ep̄us pōt
in ſua dioceſi ſue auctoritati ꝛ̄ſeruaꝛ̄ caſus certos
vn̄ cōfeſſor oīo ſcire dꝫ tales. ꝛ ꝑ oñs ſtatuta ꝓ
uincialia ſynodalia ꝛ ꝯſuetudies de talibꝫ. Prete
rea nullꝰ curatꝰ aut frater pn̄tatus inꝙtū talis
habꝫ in iuramētis aut votis diſpēſare. nec ſuper
irregularitatibꝫ. ſimiliter nec ab interdcō abſol
uē nec vota ꝯmutare vel in eiſdē diſpenſare. licꝫ
ſm̄ quoſdā. ymmo ut ex p̄cedētibus videtur pa
tere a trāſgreſſioē votoꝝ poteſt abſoluē. niſi ſit
caſus reſeruatꝰ ſpāliter. Querit̄ hic quātū peccꝫ
qui abſoluit aliquem a pc̄cō a quo non poteſt
de iure Reſ. Ric℞. i. g. di. 18. Sic abſoluēs. aut hoc
facit ex ignorantia iuris. Aut ſciens ius hoc fa
cit. videlicet ſcit ius quo hoc ſibi facere non licꝫ
Si ſecundo modo et hoc facit ex deliberatione
mortaliter peccat. quia ſcienter ꝛ ex deliberacō
ne conceſſa ſibi abutitur poteſtate in preiudiciū
aīme illiꝰ quē ſic abſoluit. Et dat illi intelligere
ꝙ abſolutus eſt. in quo eū i errorem inducit. vn̄
ſuper abſoluentem cadit illa maledictio deutro.
viceſimoſeptimo. Maledictus qui errare facit
cecum in itinere. Si autem hoc facit ex ignorātia
iuris affectata. adhuc mortaliter pecāt. Si vero
ex ignorantia craſſaꝫ ad huc mortaliter peccat

tꝑ ad offitiū ↄfeſſoris ptīꝫ talia ſcīē aut ſupioꝝ ā
cōſilium querere. que ſi neſciat cōfeſſor. meretur
maledictionem filiorum hely. de quibus pmi reg̃
a dicitur ꝙ erant filij belial neſcientes dn̄m neqꝫ
offitiū ſacerdotum ad populūm. Sꝫ nunquid excu
ſatur abſolutus. Reſpondꝫ idem. de ſic abſoluēte
et etiam ſic abſoluto. tali abſolutioni innitenti
niſi per ignorantiam inuincibilem. ſeu ꝓbabilem
excuſetur. ſicut layci ↄiter eſſe videntur. dici pōt
de illud math. 27. Si cecus ceco ducatū preſtꝫ ābo
in foueam cadūt. Nec ille p ignorantiā excuſatur
qui magis eſt ſollicitus querē ↄſilium ꝓ emptiō
ne vni⁹ equi vel vni⁹ bone tobe q̃ꝫ ꝓ anime ſue
ſalute. ¶ De peccatoꝝ igitur differēcijs notandū
ꝙ q̃uis ad vnguem oēs ſciri non poſſint. Nam
delicta quis intelligit de⁹ apt ꝓpha. laboret tamē
cōfeſſor ut ſciat quātum pōt omnia peccatoꝝ ge
nera a ſpecies pro poſſe ut medicus periti ſſimus
ſpūalium egritudinum. Item qualiter hoīes di
uerſorum generum a ſtatuū peccare ſolent. Pre
terea ſciat quedā que etiam doctores ꝓpter vere
cundiā non tradunt ſcripto ten⁹ ꝓpter euitādū
ſcandalum alioquin quō poterit interrogare de
vulneribus et ea medicare. Circa peccata vero
carnis inueſtiganda. ſpecialiter diligentiā adhi
beat. ut de cauerna cōſcientie vermes aīe queat
educē. Alias peccator piditabiē verecundia. aut

ignorātia. et confeſſor cui xpus dedit ptātē ſerpē
tes ſine nocumento tollē cū ſeruo nequā de talē
to credito durum redditur⁹ eſt racōem. Que igi
tur pccā ſint mōrtalia cōia ꝭperies ī noſtro de lepē
morali tractatu ſub cōpendio. De pccōꝝ diffe
rentijs in. 2. tractatibus. Durū aūt valde eſt reli
gioſo qui excōicatum abſoluit vbi nō pōt. qꝛ ſen
tentiam excōicacōis incurrit ut infra. c. 2. caſu
octauo. vñ de caſibus vbi q̄s ſententiā exc̄acōis
incurrit neceſſariū eſt videre. ymmo null⁹ etiāꝫ
auctoritatē habens aliquem abſoluēdi ſm tho.
et Ricḣ. poteſt aut debꝫ a quocūqꝫ pccō abſoluē
niſi abſolutio ab excōicacōne precedat. Incidit
autem quis excomunicacōem. aut a canone. aut
ab hōie latam. que iure due excōicacōnes drūt ſi
ſimplex ꝯfeſſor curat⁹ ꝉ pñiat⁹. A neutra abſol
uē poteſt ſine ſpāli ꝯmiſſione niſi in articulo mor
tis. ¶ Eſt aūt ſnīa ab homine lata que a iudice ꝉ
prelato particulariter fertur. Vt dum nomina
tim aliquis a tali excōicatur pro cōtumacia vel
pro debitis. vel pro furto. vt is qui tale factum.
furtum vel huiuſmodi cōmiſit ſit excōicatus. Et
a tali excōicatione ſcilicet hominis nullus poteſt
regulariter abſoluē niſi qui excōicauit p⁹ ſatiſfa
ctōēꝫ. exceptis paucis caſibꝫ. Sꝫ excacō iuris ē q̄ a
Jure fert generalit cū ſcꝫ aliq̄ ꝺ ſtatutū ē gnālē.
vt q̄cūqꝫ hoc vel hoc fecerit ꝛſi ipō facto excōicat⁹

Et a tali pñt abſoluere epiſcopus ordinarius ſcȝ
vel ſupior qui ex ꝑuilegiis aut offitio hoc habet
niſi eſſȝ caſus pape reſeruat⁊. Sȝ quid de cõfeſſoẽ
qui abſoluit vbi non potuit ſecularẽ aut ex igno
rantia. aut ex verecundia. feſtinacõne. vel hmõi
ꝗ cõfeſſor ex ꝑcipitur poſtea ſe erraſſe. nũquid tenet
hoc ſeculari dicẽ. ¶ Respondetur ſm omnes ꝙ ſe
cularis excuſat⁊ eſt. ꝗ coram deo abſolutus inter
ꝙ neſcit. ſꝫ cõfeſſor non. Quid ergo faciẽt. Contu
li de hoc cũ multis notabilibus doctoribus theolo
gie in cõſilio baſilienſi. Quidam dixerũt ꝙ debet
auctoritatem a ſupiori impetraẽ. ꝗ ſi ſine magno
ſcandalo fieri põt. vocaẽ non abſolutum ꝗ ſibi di
cere. ac cum abſoluẽ preauditum in cõfeſſione. ꝉ
ſi magnum ſcãdalũ timetur abſentem abſoluat
ſi ab vltima cõfeſſione ſpatur eſſe in grã adhuc
Aut ut aliis placuit ſi magnũ vel nõbile timetur
ſcandalũ ſummo ſacerdoti deo cõmittat. pniãm
ſolam ꝯdignam ſacerdos pro negligẽtia agens
ꝑſertim quando multitudo ſic eſt neglecta. ꝉ mul
ti eorũ multum diſtant a loco vbi reſidȝ cõfeſſor
Quid etiam ſentiẽdum eſt de aliquo qui ꝯfitetur
ꝗ ꝯfeſſor eum non intelligit. aut ex dormicõne vꝉ
ex impitia lingue. aut diſtractione nimia vel ex ſi
mili cã. ¶ Reſpondȝ Joh. de bartenbg̃. antiquus
doctor in ꝗdli. ſuis. Sacramẽtalis abſolutio pre
exigit ꝯfeſſionẽ. Confeſſio vero omnis importat

reuelacõnem. que non poteſt eē ſine relacõe vni us et pcepcõne alterius. Cum ergo alterꝫ iſtoꝝ ſcilicꝫ pcepcõ ſacerdotis deficiat in prefato caſu: credo de illo pccõ nõ eſſe ↄfeſſionē ꝛ p ↄñs nec im pendi abſolucõnem. hec ille. Sꝫ iſtud videtur de bere intelligi vbi obaudita ſunt pccã grauia q̄ de ncc̃itate ſalutis ſūt ↄfitēda nõ de alijs q̄ cadūt ſub cõſilio ꝛ vbi talia modica raro obaudiuntur ab eo qui alias noſcit pſonã. ¶ 2. Capitu.

Hic oñdendū igitur in q̄bꝫ caſib⁹ q̄s ſnīaꝫ ex cõicacõis incidat ipõ iure. Primo ponent̃ caſus tãgentes pn̄cipaliter fidē. Scđo tã gētes principalit̃ papã ꝛ eccīaꝫ rõnã. Tercio tã gētes deꝝ principalit̃ ꝛ emuītatem eccãſticam Quarto tãgētes r̄ligioſos pn̄cipalit̃. Q̄nto tan gētes oēs ꝛ pſertim ſeculares. ¶ De fide ꝛ ſacra ſcriptura ē. Prim⁹ de hereticis ↄtinēs. 7. caſus p ticulares. prim⁹ ē cū q̄s incidit in h̄ēſim iã dam pnatã. ut arrianiꝛ ſil̃es. vel cum nouã fingit. de h̄eticis. c. Excõicacõꝫ ꝛ. c. ad abolendū. Q̄d intelli gendum eſt ſm pe. de pa. in. 4. di. 18. ſi in aliquo actu exteriori ſuum delictū manifeſtauerit. Alias ꝑ ſolo actu interiori. quo tñ ſolo homo ē pfectus hereticus nõ incurrit. Scđ⁹ caſus ē cū q̄s eſt cre dēs h̄eticoꝝ. v. qui hꝫ fidē hereticoꝝ implicitã non explicitã. reputans eos bonos ꝛ habē bonã fidē Hij enim dicuntur credentes h̄eticoꝝ di. pe. pa.

Tercius Qui defendit hereticos ſeu defenſator ē hereticorum. verbo ſcilicꝫ aut facto. Quartus q̄ ē fautor hereticoꝝ. Dicitur autem fautores tripliciter vno modo ſola obmiſſione. ſicut illi qui publica ptāte fungerētur. eo ipō fauēt hereticis. ꝙ nō fauent inquiſitoribus. conſilio et auxilio con̄ illos. Priuate vero pſone. q̄ nolunt indicare ſꝫ celant. Alia fautoria eſt verbi excuſando. ſic dicendo. Iſti homines nō ſunt tales quales dicuntur et hmōi. p q̄ ſimplices inducunt̄ ad amorem ipōrum et odium inquiſitorū. Tercia fautoria ē facti. ſi quis alimoīam mittat vel liberet et hmōi Quintus eſt qui eſt receptator hereticorum. q̄ ſcꝫ vel ſemel recipiūt. premiſſi omnes excōicati ſunt p. c. vbi ſupra. Et quia in multis alijs caſibꝰ q̄s i hereſim incīdit. preſertim in duobus nouit̄ determinatis: Idcirco de eiſdē ſicut de alijs iudicandū eſt. Vnus ponitur i cle. de ſūma trinitate. c. vno ꝯ porro videlicꝫ q̄ ptinaciter aſſererꝫ. ꝙ aīa rōnalis nō ſit forma corpis humani. iudicat̄ hereticus Alius ponit̄ ibidem de vſu. ex grādi in fine conte̅ eum qui ptinaciter aſſererꝫ vſuras recipe non eſſe pccm̄. qui etiam iudicat̄ hereticus. ymmo in ambobꝰ excōicatio incurrit̄ ꝛ in fautoribus ꝛc̄ vt in precedentibus. Scdꝰ caſus principalis ē de ſepelientibus hereticos vel coꝝ fautores. de q̄bꝰ de hereticis. c. quicunqꝫ li. 6. Includens etiam. ꝛ.

pticulares articulos. Nã ſic ibidẽ dicitur. Quicun
qȝ hereticos credẽtes. receptores. defenſores. vel
fautores eoꝝ ſcienter preſũpſerint eccleſiaſtice
tradẽ ſepulture: vſqȝ ad ſatiſfactõnem ydoneaȝ
excõicationi ſe nouerint ſubiacẽ. nec abſolucõis
bñficium mẽantur niſi ꝓprijs manibȝ publice ex
tumulẽt. et ꝓiciant hmõi corpa dãpnatoꝝ. et lo
cus ille ppetua careat ſepultura. ¶ Tercius pñ
cipalis ponitur de hẽticis ut inquiſicõnis li. 6. et
ſunt. 9. Primꝰ eſt cõtra vniũerſos ſeculi ptãtes
et dños tpales ac prouinciarum ẽcarũ ciuitatũ
alioꝝqȝ locorum rectores. quibuſcũqȝ dignitati
bus vel officijs vel nominibꝰ cẽſeãtẽ. ⁊ eorundẽ
ballinos ſeu officiales. qui dioceſanis epis vel in
quiſitoribus heretice prauitatis nõ paruerint in
hereticoꝝ. credenciũ. ẽceptatoꝝ. fautoꝝ ⁊ defen
ſoꝝ eorum inueſtigacõne captione ac cuſtodia
diligenti cum ab eis fuerint requiſiti. Secundus
ſi prefatas pſonas peſtiferas ĩ poteſtatẽ vel car
cerẽ epõꝝ ſeu inquiſitoris vel ad locum de quo
ipſi mandauerint vel aliquis ex eiſdem infra eo
rundem dominorum poteſtatum vel rectorum di
ſtrictum non duxerint vel duci fecerint ſine mo
ra poſtq̃ fuerint requiſiti. Tercius ſi de hereſi a
dyo. epõ ł inqſitore ſeu inqſitoibȝ ↄdẽpnatos pre
fatĩ dñi tpales ſiue rcõres ſiue officiales eoꝝ ſibi
ẽlatos ſtatĩ nõ ẽceperit ⁊ immediate aiaduerſioẽ

debita nō puniuerint. Quartus contra eoſdē do minos et ptātes rcōres eorumq; officiales ſi de crimine hereſis cum mere. ſit ecclīaſticum. cogno uerint vel iudicauerint. Quintus Si captos pro eodem crimine abſq; dcōrum epōrum ſeu in qui ſitor aūt ſaltem alteri⁹ eorūdem licentia vl' mā dato a carcere liberauerit. Sextus Si execucōne; p hmōi crimine ſibi a dyocheſano ſeu inquiſito rib⁹ vel inquiſitore iniunctā pmpte put ſpectat ad ſuum officium nō ad implcuerit. Septim⁹ ſi di oceſani aut inquiſitor iudicium ſententiā ſeu p ceſſum dircē vl' indircē impedierit. Octau⁹ ſi pre fato fidei negocio dioceſis epō vel inquiſitorib⁹ incunbenti ſe oppone pſumpſerit vel ipſum ali quātenus impedire. Nonus cōtra illos qui ſcien ter dederint auxilium cōſilium vel fauorem. pdcī enim omnes ipſo iure ſunt excōicati. Decim⁹ eſt ſm ſummā ſummarum ponitur ibidem. c. ſtatu ta li. 6. videlic; Quicūq; poſt inhibicōnem ſibi fa ctam preter licentiā inquiſitois ſeu ordinarij pa tefecerit depoſicōnes teſtimoniū pdcōr ſup here tica pūitate niſi imminet piculum publicacōnis. Quartus principalis eſt etiā de inquiſitoribus et eorum officio in cle. de hereticis. c. i. continens. 3. caſus et ſunt omnes pape reſeruati vbi ſic dicit de inquiſicōnis officio a inquiſitorib⁹ Qd ſi odij gratia vel amoris lucri aut commodi temporalis

obtentu cõtra iuſticiã ⁊ ↄſcientiam ſuam inquiſi
tores videlicȝ vel eoꝝ ſubſtituti obmiſerint contrᷓ
quẽquã ꝓcedere vbi fuerit ꝓcedẽdum ſuper huiꝰ
modi prauitate. Ecce vnũ caſum. aut obtentu eo
dem prauitatem eandem. Ecce ſcdm. vel ĩpedimen
tũ officij ſui alicui imponendo cũ ſup hoc quoquõ
p̃ſumpſerit vexare. Ecce terciũ Epus aut ſup ioꝛ
ſuſpenſionis ab offitio p trienium. alij vero exco
municacõnis ſniam eo ipõ incurrãt di. tñ Jo. an.
ſup verbo Obtentu Vbi ergo nõ p alteꝝ predcõ
rum ſꝫ forte timoẽ vel ꝓpter vitãdum ſcandalum
hoc obmittẽt nõ eſt locus pene. ¶ .v. principalis
põitur ibid. c. 2. ⁊ eſt duplex. primꝰ cõtra inquiſi
tores q̃ pretextu officij inq̃ſicõis quibꝰuis mod
illicitis ab aliquibus pecuniã extorquẽt. Scdus
ↄtra eoſdẽ q̃ ſcient attẽptant eccĩaꝝ bona ob de
licoꝝ delictũ p̃dicti occaſione officij fiſco etiaȝ ec
cleſie applicaẽ. ¶ Sextus principalis eſt ↄtra ſciſ
maticos. ⁊ ↄp̃hẽdit. 3. primꝰ q̃ facit ſciſma contra
eccĩaȝ rõnam. Scdꝰ ↄtra adherẽtes eiſdem. Sunt
enĩ oẽs excõicati. A. q. i. nouacianꝰ ex̃ e. ti. ad ſuſ
citãdos. Terciꝰ ↄtra illos q̃ vtũtur ſciẽter ordĩa
cõibȝ ⁊ alienacõibꝰ a ſciſmaticis factis. cũ p hoc
eis adherẽ ⁊ fauẽ videãt ut ſic intelligatẽ illð ex̃
de ſciſ. c. i. Quicũqȝ ẽtinueit ẽs eccle. p ſciſmaticos
ſeu p laycos alienatas nec eas eccĩe ẽſtitueit abſ
qȝ onẽ ex̃ de ſciſ. c. i. ¶ A. pñ. ẽ cõñ ſacra. triplex

primus qui contra xp̄m vel populū xp̄ianū sar
racenis. arma. ferrū vel ligumina deferūt galea
rum seu q̄dcūqꝫ ſubſidium ꝯſilium ſeu auxilium
eis prebens ſeu cum eis mercimonia faciēs tem
pore gwerre inter ip̄os ⁊ nos xp̄ianos. Sc̄d9 qui
galeas eis vendunt ⁊ naues. Terci9 qui in pira
tis ſarracenoꝝ nauibus cōtra criſtianos guber
nacōnis exercent officium vel machinis. aut qui
buſcunqꝫ aliis aliq̄d eis impenderint auxiliū vel
conſilium in diſpendium. terre ſancte vel criſtia
norum. ex̄ de iudeis Ita quorūdā. 2. c. ad liberan
dum. Item in cōſtitutionibꝫ ſeu ex̄ vagātis Joh.
.22. copioſius in mia domin9 dn̄o ſic dicit̄ Q̄d ſi
quis arma equos ferrū ligumina. victualia ⁊ a
lia q̄cūqꝫ ꝓhibita in allexandriā vel ad terrā
egipti ſeu ad terram grauate ⁊ ad ſarracenos i
bi exiſtentes deferre. Aut eis auxilium conſilium
vel fauorem dirc̄e. gloſa vt a tali impugnacōe de
ſiſteretur. vel indirc̄e ſecrete. vel publice preſtaē
pr̄ſūpſerit excat9 ē ip̄o facto. ¶ Capi. 3.

CAſus vero ecciam romanā curiā eius ſeu
papā tangētes ſūt iſti. Prim9 ſi quis di
cat romanā ecciam nō eſſe caput ⁊ ei tan
q̄ꝫ capiti noluerit obediē. Et ſi dicat eam nō poſſe
cond̄e canones. talis eſt taq̄ꝫ hereticus ip̄o iure
excōicatus. 19. di. Nulli ꝓbas. Sc̄dus principal
habens tres. Prim9 eſt ſi quis in papā electus

a paucioribus q̄ a duobus ptib; cardinaliū pre
ſumpſerit ɔſentire ⁊ gerē ſe pro papa. Scd9 Si
quis de tercie ptis noīacōe ɔfiſus. nomē ſibi ꝑpe
p̄ſumpſerit vſurpaē. Terci9 Qui talem in papaȝ
recepit extra de elec. c. licȝ. 23. di. c. In nomine. De
quo plenī9 de elec. c. licȝ. ꝟ. Si quis aūt. ꝟ. Qualiter
¶ Tercius principalis Qui papatu vacante ali
cui de cardinalibus pro facienda pape elcōne in
cluſis vt iuris eſt ſcripturam vel nuncium miſe
rint aut cum ipſo ſecreto locuti fuerint. vel cum
tali cardinali ſic incluſo pro elcōne loquens. ni
ſi vocaretur de conſenſu omnium cardinalium
in ibi preſencium extra de elec. vbi piculum. ꝟ.
nulli. libro ſexto. Qui autem in iſto caſu recipit
ex eis lrām. videtur participare in crimine crimi
noſo. et ſic excomunicatus perdit vocē quouſq;
a ſummo penetenciario vel toto collegio abſol
uatur dicit pe. pa. ¶ Quartus principalis contē
dominos rectores offitiales ciuitatis illius in qua
electio romani pontificis imminet facienda ⁊ ce
lebranda ſi ea q̄ de incluſione et artatione cardi
naliū fuit p dn̄m papā. Greg. decimū ſtatuta plē
ne ac inuiolabilit̄ ſine dolo ⁊ fraude nō fecerit ob
ꝟuari. Vel ſi cardinales vltra q̄ ſtatutū eſt p̄ſu
pſerit artaē. ł ſi fraude i p̄miſſis ł circa p̄dcā ɔmi
ſerit ex̄ de elec. c. vbi. ꝟ. preterea li. 6. Tales ei oēs
i iſto cau ɔtenti ſunt excōicati ſimilit̄ q̄ i ſequenti

caſu cōtinent᷑ ꝗ ciuitas ipſa ſubiacet eccłaſtico in
terdcō. Quintus caſus principalis ibidē. Si ſuper
taliter obſeruandis ſtatim audito ſummi ponti
ficis obitu coram clero ꝗ populo ciuitatis illiꝰ ad
hoc ſpāliter cōuocandū corpale nō preſtiterint
iuramentum. Sextus principal᷑ eſt de bono regi
mine vrbis ad tuicōnem libertatis Romane ecc̄ie
quadruplex et omnes ſunt pape reſeruati. p̄mꝰ
eſt contra illos qui in ſenatorem capitaneū pat
cimū aut rcōrē ſeu Romane vrb᷑ regimē ł officiū
aliquem nominant eligūt vel aſſumunt potentē
nobilis eminētie de roma vel diſtrictu nō exiſtē
tem. Scd̄us qui contra hmōi nomiātos electos
vel aſſumptos ſi tali nomiacōni elcōni vel aſſum
pcōni aſſenſerint aut ſe de ipſis quolibet intro
miſerint. Tercius contra obedientes ꝗ intendē
tes eiꝰdem. Quartus contra dantes ipſis nomina
toribus elcōribus aſſumptoribꝫ aut nomiatis ele
ctis vel aſſumptis auxilium ꝯſiliū vel fauorē pu
blice vel occulte. Et ſunt omēs. x. caſus pape reſ̄
uati. ¶ Septimꝰ principalis eſt contra illos cleri
cos qui ſponte ꝗ ſciēter pticipant cū excōicatis a
papa. recipiendo in diuinis officijs. Et in eodē cri
mine addit ſūma ſūmaꝝ ex de ſen. ex. Significa
uit Sed itelligitur dicit pe. pa. de excōicatis noia
tim et de clericis qui eos recipiunt in ſuis officijs
Secus forte de laicis qui alias audirēt miſſā cū

cis tamen de hoc vide ſequenti.c.caſu.A.et infra .c.G.caſu.18. ¶Octauus principaliter eſt de falſarijs continens duos. Primus cum quis per ſe vel per aliū falſat lrās dñi pape cum fautoribus et defenſoribus ſuis. Secūdus cū quis ſciēter vtitur lrīs apoſtolicis etiā ab alio falſificatis extra de crimine falſi .c.ad falſariorum et .c.dura. Item qñ caſu littere falſe ad eū puenerūt niſi infra.xx.dies deſtruat vel cōſignet nō tradendo tradenti.ſ3 iuſticie.tucius eſt tamen ſibi deſtruere. Qui autem vtitur ignorāter falſis.niſi prius apertis illis videri fecerit.pro ſciente habetur.vt ibidem ī gloſa dicit̄. Dicit autē hoſti.ſic hodie pceptū eſt qd in litteris dñi pape nec in magno nec in modico audeat quis manum apponere.etiam litteram aliquam vel pūnctum aliquem corrigendo.exceptis officialibus quibus hoc eſt commiſſum. Alioquin manū apponēs ex canone lato in curia ipō facto ſniam excōicacōis incurrit que nō poteſt citra ſedē aplicā relaxari. Secūdus aūt eſt de lrīs alijs q̄buſcūq3 etiā legati ā ſūmi pniarij. Et multo magis de lrīs p̄latorū.n. qd q̄dam ī ſynod excant ſlificantes lrās ſuas et ſic incurrūt ſlſi.infra dyoce. ¶.9.pncipaliter ē de cardialib3 Ro.vrb ptiēs.3.ca. In p̄mis duob3 ē papalis reſuacō.prim⁹ eſt cōtra illū q̄ ſcē romane eccleſie cardinalem hoſtiliter fuerit inſecutus vel percuſſerit aut cepit aut mandauerit

aut ſocius fuerit facientis. Scd9 contra illũ qui
tale factum ratum habuerit aut ↄſiliũ dederit vel
fauorem aut poſtea receptauerit vel defenſaueit
ſcienter hmõi malefcõrem. Tercius Si princeps
conſul ſenator vel ali9 dñs ſiue rector ſeculaɾis q̃
non facit penas legales ſeu ipam̄ cõſtitucõnez ob
ſeruari contra tales infra menſem poſtq̄ hmõi
delictum pueneɾit ad eorũ noticiam extra de pe
nis. c. felicis. Capitulum. x.

T Angentes aũt clerũ principaliter ꝛ emu
nitatem eccñaſticum ſunt iſti. Prim9 ẽ de
violentãtibus clericos vel religioſos. Et ẽ
multiplex. Prim9 Si quis in clericũ vel pſonam
religioſam manus iniecerit violẽtas vel temera
rias. i7. q. x. Si quis ſuadente de ſententia extra.
parrochianos ꝛ. c. Contingit ꝛ eſt pape reſerua
tus. Si leſio ſit enormis iniuria. Eſt autẽ enormis
qñ ad mutilacõnem mẽbri ſeu ad effuſionẽ ſag
nis. ſcilicz p vulnus illatũ ꝓceſſum fuerit. Aut ſi
in Epm̄ aut abbatẽ ꝓpriũ man9 violenta iniecta
ſit extra de ſen ex. cũ iſto ꝝ. Dicit enim ſpeculator
de offi. lega. v̂. 68. papa ſolus abſoluit occãſo
res clericoꝝ. vel ſi alias leſio ſit enormis. In leui
autẽ Epus Et graui legatus. ac in maiori ſm̄ ſuũ
priuilegium. habz tamen ille caſus multas exce
pcões. Scdus cum quis poteſt defendẽ clericũ
a violenta manuum iniectõne et nõ defendit. qd

qualiter intelligi debeat. legatur illud qd notat eodem ti. Quante vnde e caſus ille intelligitur de illo qui ex officio tenetur. a violencijs defendē ꝛ nō facit cum poſſit. vel de illo qui non ꝓhibet qn̄ ꝓpter ſe illud fit vel ei9 nomine. vel qui ſolo verbo poſſet impedire ꝛ non vult. ꝯplacens ſibi in illo malo. Tercius qui nec manū inicit nec in hoc conſentit. ipſum tamen clericum captum vel inuitum detinet. ponendo ei cuſtodes. vel intra domum aliquam recludendo. vel includendo e. ti. nup. Quartus de illo q̃ per ſe nō ꝑcutit vel detinꝫ ſed mandat hoc fieri ꝛ ꝑ alium fieri facit eodem ti. mulieres. Quintus de illo qui vt clericus verberetur vel detineatur cauſam preſtat conſilium ꝉ iuuamen. vt probatur de homicidio ſicut dignū ꝛ notatur e. ti. mulieres. Sextus de illo. ꝛ ſi non mandat vel facit iniectionem. tamen ſuo nomīe factam et poſt ratam habet vt e. ti. Cum quis.
¶ Secundus principalis ſm ſentētiā ſententiaꝝ eſt duplex. Primus abſtrahens aliquē violent de eccīa ad eam fugientem. i7. q. 4. diffinitum et . c. frat. Scd9 grecus rebaptiſās ſciēter baptiſatum a latino vel lauans altare tāꝙ maculatum in quo latinus celebrauit. extra de bap. capitulo vltimo. ¶ Terci9 ꝑ̄ncipal ſm eand ſnāꝫ Auferētes oblacōes de altari. Quidam tn̄ dicūt ꝙ ſūt excōicādi. io. q. i. Scōꝝ ꝛ c. ſequēti ꝛ c. Quia ſacdos

¶ Quart9 principal̃ habꝫ quatuor casus. p̃mus ↄtra etiã exemptos quicũqꝫ ſcienter in caſibus nõ p̃miſſis defunctos ſepeliunt in cimiterio tp̃e i terdcĩ. ecce primũ. vel qui ſcienter ſepeliunt excõi catos publice. ecce ſc̃m. vel qui ſepeliunt nõiatim interdictos. ecce. 3. vel manifeſte vſurarios. ecce. q̃rtum Ip̃o facto excõicatõnẽ incurrit. A qua nõ abſoluetur niſi prius ad arbitrium dioc̃. epi ſa tiſfactionẽ ↄpetẽtem exhibuit eis quib9 per p̃miſ ſa fuit iniuria irrogata. Non obſtante p̃uilegio exempcõnis quocunqꝫ. In Cle. de ſepultura Eos ¶ Quint9 principal̃ Si ſup bñficio ↄtra ipſi9 poſ ſeſſorem qui triẽnio non poſſedit in petitorio vel poſſeſſorio vna diffinitiua fert̃ in curia etiã ſi nl̃ la fore dicat̃. ipſius bñficij ſequẽſtracõ p loci or dinarium fieri debꝫ. quã impediẽs vel ſequẽſtra tos fructus occupãs excõicatus eſt In cle. de ſeq ſtra poſſet ꝛ fruc. ¶ Sextus p̃cipal̃ tãgit tã reli gioſos q̃ꝫ clericos p̃m9 eſt contra religioſas per ſonas exeuntes ad audiendum leges vel phiſi cam niſi ad clauſtrũ redierit infra duoꝝ mẽſiũ ſpacium. Sc̃d9 ↄtra archidiaconos. decanos. ple banos. p̃poſitos ꝛ alios clericos pſonatus habẽ tes. nec non preſbiteros niſi a legibus vel phiſi ca audiendis infra ſpaciũ deſtiterint ſupradictũ Iſti duo caſus implicãt multas pſonas quia oẽs religioſos ꝓfeſſos. Sc̃do oẽs clericos in dig̃tate

eccleſiaſtica conſtitutos. etiā ſi nō ſint ſacerdotes
nec curam aiarum habeant. Tercio omnes ſacer
dotes cuiuſcūq; ſtatus. Quarto plebanos q̄ hn̄t
curam animarum. Quare collegium etiam ſi nō
ſint ſacerdotes qui exeunt ad audiēdum leges
vel phiſicam niſi infra duos menſes reſipiſcant
non autem ſimplices curatos nō ſacerdotes idu
dit. Si aūt in camera ſecrete audirent. quia coīi
mentem faciunt inciderent. Vnde qui ſic audire
volunt a papa hoc impetrant. et idem eſt ſi per ſe
ibi principaliter ſtuderent. Septimus pricipa
lis continet plures caſus. Prim9 Clericus carna
liter cognoſcens ↄcubinam ſuam publicam. exco
municatum ꝓ eo ꝙ ipſa non recedebat ab illo cle
rico ↄcubinario ſuo extra de ſen. ex. c. Si cōcubine
Secundus ↄtinens multos. eſt general. ꝙ quā
do quis participat in crimine criminoſo ꝓpter ſu
um crimen excōicato de ſen. ex nup et ſi cōcubine
Sed hic diuerſa diuerſoꝝ eſt opinio. In hoc ꝙ
q̄dam dicunt intelligi de ſententia hominis non
canonis. Alij vero dicūt ꝙ intelligitur de ſenten
tia juris et nō hois. Exigit̄ aūt. vt coopet̄ illi cri
mini ꝓpt̄ qđ ē ſnīa lata. Terci9 ↄicās ſciēter cū
excato q̄ cū pticipibz ē excat9 ex̄ de ſen. ex. c. ꝙ in
dubijs. ſſ. vl. Sz hodie pticipātes noīati mouēdi ā
teq̄ incurrāt excacōz maiorē. ex̄ c. ti. cōſtitucōnū
li. 6. De hijs etiam duobus caſibus vide infra

videlicet.c.6.casu.18.et precedenti.c.casu.1. Octauus principalis Grecus ab epo latino deputatus tam quam vicarius pro populo greco.et eidem epo legitimo inobediens Extra de officio or.c.Quoniam in plerisque. Nonus principalis Epus ordinans clericum alterius diocesani absque eius diocesis licentia tam ordinans quam ordinatus est excoicatus.li.di.Si quis fuerit et.c.Clericus.Decimus principalis contra eos qui procurant quod conseruator priuilegiorum suorum ſcienter intromittit ſe de aliis quam de manifestis iniuriis et violenciis ſeu ad alia que iudicialem indaginem exigunt suam extenderit ptatem extra de legis.c.hac constitucone.Ipse pps vero li.6.Hanc constitucionem dicit pe.pa habent timere vel cauere scolares pariſis qui ſepe priuilegiis abutuntur.hoc autem non habet locum in illo qui tantum est conſeruator ſed iudex in non manifestis. Vndecimus principalis et est de ſacrilegiis duplex.Primus contra incendiarios ecclesiarum.Secundus contra effractores ecclesiarum Et in vtroque casu incidit quis in excoicaconem Sed ſi fuerint denunciati ſeu publicati per ſolum papam abſoluuntur extra de ſen.ex tua.et.c.Conquesti dum autem dicit pe.pa incendiarius qui dolo malo hoc facit.non qui per culpam candela cadente iacens in ecclesia ipsam incendit.non autem alius incendiarius niſi loci ſacri incidit.Qui autem in gwerris monaſteria et ecclesias ſuccedunt.non euadunt.niſi

incaſtellate eſſent ⁊ inde aduerſarij iniuſtã gwerram faciebant q̄uis hoc ſit dubium. quia delictũ pſone nõ redundat in dampnum eccie. Qui aũt eccãs ⁊ monaſteria demoliti ſunt timore hoſtiũ ne p illa ſibi nocerent: nõ excuſantur. Similiter effractor ſi frangat aliquid q̄d ſit eccie. vt altare crucem ⁊ hmõi. nam ⁊ ſi archam plenam depoſitis ibi frangat. ⁊ ſi aſportz. non incidit in iſtaꝫ ſententiam. quia non frangit nec incendit eccleſiam ſed in eccleſia. Secus ſi oblacõnes de altari rẽcipit de quo ſupra habes in. 3. caſu. ¶. 12. principal eſt contra ſcolares vel magiſtros bononi. Quoꝝ qui conducit domum ante tempus finite locatio nis quã inhabitat. vel hoſpitem alloquens. in q̄ limo irrequiſito. dicit gloſa ꝙ non extendendꝰ ad ſcolares aliaꝝ ciuitatum. De locato ⁊ cõduc. c. i. decre. ¶. 13. principalis doctor ſiue magiſter q̄ ſcienter legit leges vel phiſicam alicui religioſo habitu ſuo dimiſſo. Aut in ſcolis ſuis preſumpſerit retinere Extra ne cleri. vel monach. capitulo vt piculoſa libro ſexto. ¶. 14. principalis Perſona eccleſiaſtica inferior epiſcopo locans domum alicui alienigene vt ibid publice vſuras exerceat aut illas huiuſmodi vſurarium habitare pmittat in terris ſuis. Extra de vſuris capitulo vſurarum li. 6. Cõtinet ergo tres caſus ſm pe. pa. Primus eſt contra pſonas eccĩaſticas epis infeiores

q̄ alienigenas ⁊ alios nō oriundos de terris eorū publice pecuniā fenebrē exercētes vel exercere volentes ad hoc domos in terris suis cōducere vel conductas habere aut alias habitare pmittant Scdus est contra illos qui ad fen⁹ exercendum vsurarios manifestos de terris suis nō expellūt Tercius est contra illos qui ad fen⁹ exercendū domos illꝰ locant vel sub alio titulo quocūqꝫ concedunt· psone enim singulares excōicacōis· et vniuersitas interdicti sententiam incurrūt· quā si per mensem non sustinuerint indurato ⁊c· hoc tamen intelligendū subdit pe· pa· ꝙ soli clerici epis inferiores incidunt· layci vero sunt excōicādi· Item requirit ꝙ ille sit alienigena ⁊ public⁹ vsurarius· ¶ Decim⁹ quītus principalis Qui in ciuitate vel diocesi alteri⁹ vicarie siue presulat⁹ officium exequendo se ingerit contra formaꝫ decreti de offic· ord· Quoniam inplerisqꝫ· Raro hic casus accidit vnde si quis inuito epō epalia vellꝫ exercere vel crucem ferre extra prouinciā: videtur incidere· ¶ ·16· principalis est contra illos q̄ ad dirigendas moniales in suis electōibus euocantur· nisi ab hijs abstineāt ipi sic vocati· p q̄ inter eas sup faciendis ipis elcōibus oriri possit discordia extra de elec· c· indempnitatib⁹ li· 6· Et dicit pe· pa· Nota ꝙ i hunc casum icidit aduocatus qui amore lucri suadꝫ appellare coū canoice

electam. ſecus ſi bono zelo ↄſulit. ¶ .11. principa lis ↄtinet .3. caſus. Primus eſt contra illos q̄ con ſtitucõnem nycolay .iiij. de verborum ſignificacõe exit. li. 6. factam de intellectu et expoſicõne r̄gu le beati franciſcī. fratrumq̨ minoꝝ a ꝑbatione aliter q̄ꝫ gramaticaliter exponendo gloſare pre ſumpſerit. Jo. an. dicit puto q̄ꝫ neceſſe ſit impedi mentum preceḋe ⁊ monicõnem ſequi. Secundus contra doctores ſeu lc̄ores qui docuerint in publi co ex certa ſciētia ⁊ deliberate intellectu deprauā tes ↄſtitucõnis ipſius. Tercius ↄtra facientes ↄi tatum ſcripturas ſiue libellos. ex certa ſcientia ⁊ deliberatione deťminantes in ſcolis. ſeu predican tes coñ ea q̄ in ↄſtitutione ↄtinentur predcā. No tandū tñ q̄ꝫ Johes. 22. in ↄſtitutione Quia non nunq̄ꝫ ſnias ⁊ penas latas contra gloſatoēs ny co. iiij. exiit qui ſeminat ſuſpendit vſq̨ ad ap̄lice ſedis bn̄placitum p hmōi tñ ſuſpenſionē nō intē dit dare licentiam docēdi ſcribendi determinandi p̄dicandi aut praue loquēdi ↄtra r̄gulā ipoꝝ fra trū minoꝝ publice ł occulte. ¶ .18. pn̄cipał ē i cō ſtitucõe Joh. 22. Suſcepti regis tał Si q̄s de fru ctib̨ bn̄ficij de quo debenť p̄mi anni vel alterius fructꝰ. fabrice vel ecc̄ie alicui aut pſone vltra por cõne ꝫ p dn̄m johem papā taxatā pcepit ac illi ad quem ptinet non reſtituerit infra menſem cū effectu. Si ſit epiſcopꝰ ł ſupior ab ingreſſu ecc̄ie

et pontificalibus eſt ſuſpenſus. Si autem capitu lum vel vniuerſitas vel collegium. ſunt donec p̄ dicta integraliter r̄ſtituerint interdicta. Si vero ſingularis pſona eccl̄iaſtica vel mundana hoc fe cerit excōicaconis ſen tentiam incurrit ipō facto a qua niſi reſtitucōne p̄miſſa preter q̄ in mortis articulo minime abſoluatur. ¶ Decimusnonus principalis duos habet. primus ſi quis epōꝛu3 vt ſupra ad curiam romana3 palam vel occulte venerit et abſq3 licentia dn̄i pape de curia receſſe rit excōicatus eſt ipſo facto. Scd̄us Si quis epm̄ vt ſupra apud ſedem aplicam latitantem ſcien ter receptauerit. Vel idem receptcōnem ꝛ aduen tum illorū ꝯfeſtim dn̄o pape vel alicui per quem hoc ipſum crediderit deduci noticiā. manifeſtare non curauerit. excōicatus eſt ipſo facto. Iſti duo caſus habentur in cōſtitucōnibus Joh. 22. Eſt p̄ latorum. 2. c. Et ſi doceat. ¶ 20 caſus habetur ex cōcilio Conſtantis cōfirmatus p martinū ibide3 in bulla. Multo ꝯtra in hec verba Ordinati ſymo niace ab excōicacōne ſuorum ordinū ſunt eo ipſo ſuſpenſi. Elcōnes autē poſtulacōnes cōfirmatio nes et q̄uis ꝓuiſiones ſymoniace eccl̄iarum mo naſteriorum dignitatū pſonatuū officiorū ꝛ bn̄ ficiorum eccl̄iaſticoꝝ quorūcūq3. facte nulle ſunt ipſo iure. nullū q3 per illas ius cuiq̄ acquirit. nec ꝓmoti cōfirmati aut prouiſi faciunt fructus ſuos

Si ad illorum reſtitucõnem tanq̄ȝ iniq̄ue oblato
rum percipientes tenentur. Et dantes et recipiẽ
tes ipſo facto ſententiam excommunicationis in
currunt. etiam ſi pontificali aut cardinalatus p̄
fulgeant dignitate. ¶ Viceſimuſprimus habet
ex concilio baſ. ſeſſione duodecimo. Sicut inſtru
ẽda ſic Symoniace electi ſcȝ in pontifices vel in
abbates. ⁊ qui hm̄oi ſymoniace elcõis pticipes
fuerint taliter qȝ eligentes ⁊ confirmati in horro
rem tanti criminis. penã ipſo facto excõicacõnis
incurrũt. nec a tali reatu et excõicacõne electi et
ↄfirmati abſoluũ pñt. niſi eccl̃ijs ⁊ dignitatibȝ ad
quas turpiter aſſumpti ſunt libẽ ẽſignauerint ⁊
ad eas obtinẽdas quas nefario ingreſſu adepti
ſunt ppetuo reddantur inhabiles.

¶ Sequit̃ Capitulũ quintum

Nunc numerandi ſunt caſus qui tangunt
religioſos p̄ncipaliter q̄ ſũt iſti. Prim⁹ p̄n
cipal' ẽ ↄtra religioſos ordinũ mẽdicãtiũ
adinuentorum p⁹ concilium generale Innocen
cij quorum etiam religiones fuerunt per ſedem
apoſtolicam confirmate. qui poſt concilium lu
dunenſe domini Gregorij decimo aliquem ad e
orum profeſſionem admiſerunt. Aut de nouo
dotacõ aut aliquem locum acquiſiuerunt. vel do
mos ſeu loca q̄ habent alienauerũt abſqȝ ſedis
apl'ice licentia ſpãli Extra de religioſis domi. c.

Religionū li.6. ¶ Scdūs principalis duos con
tinens. extra ne cleri. vel mon. vt periculoſo li.6.
primus religioſus qui in ſcolis ſeu alibi temē ſue
habitum religionis dimittit. Ex hoc patꝫ apoſto
tantes a religione eē excōicatos. ymmo dicit pe.
pa. Si religioſus habitum dimittit ex turpi cau
ſa vt de nocte ad eundū ad lupanar icidit. Secꝰ
autem ſi habitū non dimittit ſꝫ intus abſcondit
ꝛ alio tegit. ne agnoſcatur. Maxime ſi ꝓpter bo
nam cauſam hoc faciat. vtputa. quia equitat. et
nō vult agnoſci cuiꝰ religiōis ſit. dū tn̄ ſit hītus
r̄ligioſus. Qui aūt metu latronū dīttit nō temere
dimittēt Nec excuſāt q̄ hītū mutāt ī ſcol. vt r̄li
gioſi nō appareāt Qui aūt iocoſa leuitate dīttit
ad horā. vt currat l lapidē ꝓiciat: nō incurrit. qꝛ
nō ē veriſimile hoc intēdiſſe ꝯditorē canōis inq̄
bꝰcunq̄ꝫ minucijs quem incidere in tales laque
os. Scdꝰ cōtra religioſos qui accedūt ad queuis
ſtudia lrāꝛum niſi a ſuo prelato. cū conſilio ſui ꝯ
uentus. vel maioris pt̄is eiuſdem concilij eundi
ad ſtudiū licentia primitus ſit conceſſa. Qd intel
ligendū eſt qn̄ vadit ad ſcolas extra patriā nō
aūt de ſcolis eiꝰdem ville oportꝫ cōuentum conuo
cari. ſꝫ abbatis licentia ſufficit. Item intelligitur
de illis qui actu reſident in cōuentu. Nā priores q̄
ſunt extra de licētia ſoliꝰ abbatis poſſunt ire ad
ſcolas. ¶ Tercius principal ꝯtinet. x. caſus ꝛ in

eiſdem religioſi grauãtes vel fraudãtes decimas ecciarum circa eas debitas. ſi requiſiti p illos quorum intereſt. nõ deſiſtũt infra mẽſem. vel de vſurpatis vel retẽtis infra duos mẽſes nõ fecerit emendã ſuſpenſi ſũt ab offitijs admĩſtracõibus et benefi cijs et talia nõ hñtes ſunt excõicati. Vñ primus caſus eſt qʒ rligioſi qui noualiũ aut alias decĩãs ecciis debitis ad eos ex aliqua cauſa legittima non ſpectantes appropriaē ſibi preſumpſerit. aut exquiſitis fraudibus ſiue coloribus vſurpaē. Se cundus Seu q aĩalib⁹ familiarium et paſtorum ſuo rum vel aliorum etiam animalia ipſa eorum gre gib⁹ immiſcentium. Tercius Seu qui de anima libus q in fraudem in pluribus locis emunt. em ptaſqʒ tradũt venditoribus vel alijs ab ipis te nenda. Quartus Seu qui de terris quas tradũt alijs excolentibus decimam ſolui eccleſijs non permiſerint aut prohibuerint. niſi poſt requiſi tionem vt ſupra dictum eſt. de deci. capitulo pmo in clementinis. Quartus principalis de ſtatu clericorum capitulo primo. ¶ quia vero. duo ponũt Primus ne monachi aut regulares canonici adminiſtrationem aliquam non habentes ad curias principum. abſque ſpeciali prelatorum ſu orum licentia ſe conferre preſumãt. Qd ſi ut ſuis prelatis et monaſterijs dampnum aliqd infe rant ad dictas curias ſe cõferre preſumpſerint

excōicacōis ſentētiā eos incurrē volum⁹ ipō fa
cto dicit textus videntur ergo ad hanc excōica
cōnem incurrēdā duo neceſſaria· ſcilicȝ vt curiā
intrauerit. Et ꝙ cauſa dampnificandi monaſteri
um vel prelatum Ex ſolo igitur exitu clauſtri ob
hanc cauſam nō ligatus eſt. Scd⁹ caſus ē de mo
nachis infra ſcepta monaſterij ſine licentia. Ab
batum ſuorū arma tenentes dicit textus. dicit
tamen Jo·an·ſuper verbo tenentes. Veniens de
foris cum armis ad clauſtrum· nō aīo tenēdi nec
tenet ex delacōne ligari non videtur cū vnū cum
effectu ⁊c. ¶ Quintus principalis contra impedi
entes viſitatores monialium in ſuis viſitacōib⁹
per modos contētos in cle· de ſta· cleri· c· 2· in fine
niſi moniti reſipiſcant Glō· Jo·an· puto ꝙ neceſ
ſe ſit impedimētum precedē cū monicōnem ſequi
¶ Sextus principal' de religioſ' domi· c· i· in cle· cō
tinēs duos caſus. Prim⁹ dampnat ſtatum begi
narum· ac excōicat illū ſectantes vel de nouo aſ
ſumētes. Secundus excōicat religioſos dan
tes circa illud conſilium auxiliū vel fauorem. No
ta tamē ꝙ poſt iſtā clementiā cum pariſius mul
te begine eſſent ſic nūcupate ſimpliciter· non diſ
putātes de ſumma trinitate. nec ſuſpecte de here
ſi. quarum q̄dā cōes domos habentes ſimul' hita
bant in beginagijs· declarauit Joh· 22· ex· vagā·
ad epm pariſienſem cui⁹ inciū cū de mulieibus

q̄ tales nō ſunt excōicate nec moleſtādē· tum q̄
innocentes cum nocentibus nō ſunt dampnificā
dē· tum quia ſcandalū ſequebatur de vexacōe ta
lium q̄ fuerunt bone vite· tū q̄ caſte ſic viuebāt
Idem determinat idē Joh·22· in alia extra vagā·
generali ad oēs cuius principium Racō recta nō
patitur· ¶ Septim⁹ principal̄ Joh·22· in ſua ex̄
uagantis Sancta Romana duplex ē· Prim⁹ ſic
ſonat Status omniū illorum viroꝝ qui in aliqui
bus locis Fricelli aut begini ſiue Fratres de pau
pe vita· ſeu bizochij· aut alijs nominibus nuncu
pantur· ⁊ hitum noue religionis aſſumere cōgre
gacōnes ⁊ ↄuenticula facē· ſuꝑiores eligē quos
miniſtros ſeu cuſtodes ⁊ gardianos aut noībus
alijs appellant· plurimos ad eorum ſectam reci
pere· loca etiam de nouo conſtruere aut conſtru
cta recipē in q̄b⁹ hitant in cōi· mendicaē quaſi e
oꝝ ſecta foretur vna de religionib; ꝑ ſedem apo
ſtolicam approbatis temere preſumunt · fingen
tes ſe regulam fratꝝ minorum ordi· quā; ſanct⁹
Franciſcus inſtituit ꝓfitei· ⁊ ad lrā; ↄfingūt obſ
uaē q̄ꝙ ſub obediēcia gn̄alis vel ꝓuincialiū mi
niſtroꝝ ipi⁹ ordi· nō moreāt· Quoꝝ et q̄dā ſe eſſe
de tcio ordine· beati franciſci· penitentium vocati
aſſerentes in quo tamen tales ritus nullatenus
eſt confeſſus· predictum ſtatum eoꝝ ſub velami
ne talis noīs ſatagūt palliaē· reuocatur penitus

et ꝓhibetur nō obſtātibus etiam quibuſcunqꝫ
Et ipſi nichilominꝰ ſūt excōicati ipſo facto. Scdꝰ
Omnes epi ⁊ alij prelati qui alicui ritum viuen
di et habitum ſupradictos preter ſpāle manda
tum ſedis apoſtolice conceſſerint ſūt excōicati
ipſo facto. ¶ Octauꝰ principalis de priuile. c. in
de. continet. 6. omnes pape reſeruatos. primus
religioſi qui clericis aut laycis ſacramentum vn
ctōnis extreme. Ecce primū. vel eukariſtie mini
ſtrare. Ecce ſcdm. matrimonia ve. ſolempniſaē
Ecce tertiū. nō habita ſup hijs prochialis preſ
biteri licētia ſpāli. aut qui excōicatos a canone
preterꝙ a caſibus a iure expreſſis vel per priui
legia ſedis apoſtolice cōceſſis eiſdem Ecce quar
tum. vel a ſentēcijs p ſtatuta ꝓuincialia aut ſy
nodalia promulgatis Ecce quintum. ſeu a pena
et a culpa abſoluere quēquā preſumpſerint. Ec
ce ſextū ⁊ nōt Jo. an. ſuper quīti caſus verbo a ſen
tēcijs. puto inquit ꝙ omnem ſentētiam icludat
excōicacōnis. ſuſpenſionis. vel interdicti. cuiꝰ ne
ceſſaria ſit abſolucō. Item ſuper precedēti verbo
Excōicatos a canone dicit idem Quocūqꝫ etiaꝫ a
quo epus vel ſacerdos poſſet abſoluē. Non tamē
intelligitur de excōicato ab homine. quia nō exp̄
mitur Ex quibus etiā patꝫ ſeptiꝰ videlicꝫ ꝙ ex̄ca
ti ſūt oēs quos rite excōicat eorum ſupior aut iu
dex p ſua ſtatuta. ſicut etiam excōicati ſunt omēs

quos eoꝝ p̄lati aut iudices rite excōicant. ¶ No
nus principalis in cle. de penis. c. 2. Cupientes ꝯ
plex. Prim⁹ de religioſ mendicātibus. Ne deīn
ceps in aliqua ciuitate caſtro villa ſeu loco quo
cumq; ad h̄itandum domos vel loca quecūq; de
nouo recipe. Seu hactan⁹ recepta immutare vel
ea vendicōis pmutacōis donacōis aut cuiuſuis a
lienacōnis titulo in alios transferre preſumant
abſq; licentia ſedis ap̄lice ſpāli. Secundus ē con
tra oēs religioſos q̄ in ſermoib⁹ vel alibi ꝓferūt
aliqua vt retrahant a ſolucōe decimaꝝ. Terciꝰ
caſus eſt. ꝟ. quū vero talis ſcilicz. quū vero r̄ligioſi
poſtpoſuerint ꝯfitentibus conſcientiã facere de
ſoluendis huiuſmōi decimis ab offitio p̄dicatio
nis tam diu maneant ipō facto ſuſpenſi. donec cō
fitentibus ipis ſi hoc ipſum dicendi ꝯmode facul
tatem habuerint cōſcientiam fecerint. exinde ex
cōicationis incurſuri ſententiam ipō facto ſi p̄di
care p̄ſumpſerit. predcā negligentia vt pmittitur
nō purgata ad r̄ligioſos tñ mōſterioꝝ vel eccia
rū decimas pcipiēciū. hoc nō extēditur. ¶ .io. pn̄
cipal' eſt ibid. cōtinens etiā. &. pticulaēs q̄ omēs
pape reſ uātur coīi temerarios violatoēs ꝯſtitu
cōis illi⁹ q̄ r̄ligi. ꝛ cleri. ſecularibus ꝓhib; ne ali
quos ad vouēd. Ecce. i. Jurand. Ecce. 2. vel fide in
terpoſita. Ecce. 3. Seu alias pmittendum. Ecce. &.
inducant vt ſepulturã apud eoꝝ eccias eligāt

vel iam electā vlterius nō immutet. ¶ Vndecī⁹ principalis cōtinꝫ etiam. ⁊. de ſen. ex. c. i. in de. qꝫ religioſi etiam exempti violantes interdictū per ſedem apl'icam. Ecce primum vel p ordinarium loci. Ecce ſcḋm vel generalem ceſſacōnem dīnoꝝ factam p ꝓuinciale cōcilium. Ecce tercium. vel eum qui hoc poſſit ſeruata p cathedralem l' matrem ecc'iam loci. Ecce quartum excōicātur ipſo facto per ſolum papam abſoluendi. ¶ Duodecim⁹ principalis ponitur eodem ti. Cū ex eo. ⁊ eſt etiam papalis q̄d fratres minores ſi tpe interdicti recipiunt in ſuis eccīijs ad diuina fratres vel ſorores tercij ordinis excōicati ſunt. Glō. ſuper verbo ſuis eccle. dicit Si in alijs eccīijs hoc facerent ꝛ ceſſat hec pena poſſet tamen locum habē alia pena cois. ¶ Tredecim⁹ principalis duplex eſt. prim⁹ Si cuiuſcunqꝫ ordinis religioſus ad ptes trāſmarinas ad p̄dicādum ſe transferat infidelibus abſqꝫ ſui ſupioris licētia. ſibi p ipſius patentes litteras conceſſas. excōicatus eſt ipſo facto. ⁊ ambo caſus pape reſeruant̄ p ꝯſtitucōnē. Joh. 22. ad noſtrum nup. ¶ . ix. principal' eſt duplex ſcilicꝫ tam de dantibus q̄ recipiētib⁹ aliquid ꝓ religionis ingreſſu cōtra ex. vrbani. v. ne in vinea dn̄i cōtra religioſas quaſcūqꝫ pſonas. ne paſtus prandia ſeu cenas pecunias Jocalia aut res alias etiā ad ecc'iaſticū ſeu quęuis piū vſū aliū deputata

ſeu deputanda directe vel indirecte. petē ſeu exigere quoquomō pſumant aut pſonis volentib; intrare earum religiones in earundem pſonaꝝ recepcōne ante vel pꝰ iſtam. Sʒ eas pociꝰ cū oīo da puritate recipiāt in victu ⁊ veſtitu ſicut alias pſonas ſuoꝝ monaſterioꝝ in ſincera caritate ptractēt. Illa dūtaxat q̄ pſone ingredientes ipſe pure ac ſponte ⁊ plena liberalitate oī pactione ceſſante daē ł offerre monaſterijs ecclijs ⁊ locis huiuſmodi voluerint cum grārum actione licite recepturi. Qui enim ſecus egerint. ſi ſint ſingulares pſone excōicacōnem pape incurrunt. Si collegia ſuſpendūtur Ita ſonat extuagās predicta

Capitulum ſextum.

Poſtremo de caſibus qui tangunt omnez pene ſtatū ſpālī tn̄ ſecularē tractādum eſt qui ſunt iſti videlicz. Primꝰ principalis eſt ex de rapto. Excōicamꝰ duos ↄtinens. Primus con̄ illos qui xpianos p negociacōe ł alijs honeſtis cauſis nauigātes cape. aut rebus ſuis ſpoliaē pſumūt. Scdꝰ con̄ illos q̄ xpiaos naufragiū paciētes ſpoliāt rebus ſuis. Et nōt pe. pa. q in pmo caſu dicit hic honeſtis cāis. ꝑpt piratas ⁊ illos q̄ ſarracenis aliq̄ ꝓhibita portāt. ⁊ qui alias in mari iuſta bella ducūt. Alij vero pſones nō ſūt excōicati. Igitur pncipes qui accipiūt bona naufragoꝝ excuſari nō poſſunt. cū ſit con̄ oēz

equitatem etiā naturalem. Additur autem in lrā vbi ſupra ad caſus. niſi ablata radiderint poſt ãmonicōnem. vel poſtq̄ fuerint in mora cum poſ ſint reſtitue͂ ⁊ non reſtituūt. Scd9 principalis hꝫ duos caſus. primus introdūct9 eſt cōtra ptātes conſules. rcōres ⁊ alios officiales. laycos ciuita tum. et alioꝝ locorum. angarias et exactōnes in debitas eccījs. ſacerdotib9. ⁊ eorum poſſeſſionib9 et alia ſua vniuerſa onera imponentes. ſiue foſ ſata ſiue expedicōnes ſeu alia quelibꝫ que agēda arbitrātur de bonis eccarum clericoꝝ. ⁊ paupꝫ xp̄i deputatis ↄpleri fere cuncta volentes. Scdus cōtra illos qui ſupradictis ꝓ primo ſucceſſerit. niſi infra mēſem errorē ſiue exceſſum p̄deceſſoꝝ pur gauerint. de immunitate eccie. Aduerſus. ꝯ. ſi. et .c. nō min9. Terciū9 principalis habꝫ. 8. caſus. p̄9 ē con̄ illos q̄ de cetero ſtatuta edita ↄtra eccīe lib tatem. niſi ea de capitularibus. ſiue ea de ſuis car thularijs vel alijs libris ſuis infra duos mēſes nō deleuerit. Scd9 ſi ipa ſeruari fecerint quāuis deleuerint. terciū9 cōtra illos qui cōſuetudines cō tra libertates eccīe introductas fecerit obſeruaī Quartus cōtra illos qui talia ſtatuta de cetero fe cerint. Quintus cōtra illos qui talia ſtatuta ſcri pſerint. Sext9 ↄtra ptātes rcōres ⁊ conſiliarios locoꝝ ꝑ quos ſtatuta ⁊ conſuetudines de cetero e dite fuerit vel ſeruate. Qui cum ſcirent talia fieī

et poſſent ꝓhibere ⁊ nō ꝓhibuerint q̄pluis etiā nō ſtatuerint vel fecerint obſuari. Septim⁹ coñ illos qui ſm ea p̄ſumpſerint iudicare. Octauus contra illos qui in publica forma ſcribē preſum pſerint iudicata Extra de ſen. ex. c. nouerit frater nitas tua. Oia iſta colligūtur dicit pe. pa. vbi vi detur eſſe cōtra ecclaſticam libertatem. quia ruſti ci ſtatuerunt q̄ null⁹ offerat niſi i magnis feſtis aut niſi tantis. aut q̄ ſup mortuū nō ſit talis pā nus vel tot cerei. vel coñ curatū oēs contribuant ad adiuuandum contr̄ ipſum in caſu turpi ⁊ h⁹ modi. Quia libertas eccie eſt habē oblacōnes li beras. ⁊ liberas ſepulturas. Si autem illi de aliq̄ vno genere ordinant q̄ ſepeliantur alicubi ⁊ cū hoc non ſit ſtatutum ligans. et ſi eſt contra vnā ecclam eſt ꝓ alia⁊ nō videtur incidē. Sȝ de pānis precioſ ⁊ multitudine cādelaꝝ qñ ciues ꝓhibēt talia ne pompis ſui grauent ſe dicunt alij q̄ lici tum eſt. dummodo fiat ꝓ bono cōi. nō cōtra lib tatē ecclaſticā. volendo per hoc grauaē. ¶ .x. prin cipal̄ duos ꝯprehendit. prim⁹ coñ illos q̄ lraꝝ a pl̄icaꝝ impetracōes aut alias ad foꝝ ecc̄. recurrē tes ſuper cauſis q̄ ad idem forum de iure vel de antiqua ꝯſuetudine ptinēt. vel per ſe vel per aliū ad deſiſtendū vel i foro ſeculari de queſtioīb; h⁹ mōi litigand̄ p Judicium ecclaſticoꝝ vel ipōꝝ īpe rācium ſeu litigancium aut volentium litigare

Aut ꝓpiquoꝝ illorum ſeu rerū illorū. Quorum e
tiam rapcōnū modū vel alijs quibuſcūq; ↄpule
rint vel ↄpelli fecerit ſeu ꝓcurauerint. ſeu per ſe
vel ꝑ alios impedierit. quo minꝰ coram iudicibꝰ
eccīaſticis ſeu delegatis ſeu ordinarijs. querulā
tes de cauſis p̄dictis poſſint libē iuſticiam obtinē
Scdꝰ eſt cōtra illos qui ad predā faciendā de
derit conſilium auxilium vel fauorem. vt de emu
nitate eccīaſtica qm̄ vt intelleximꝰ li. 6. vbi tn̄
notat pe. pa. Si quis cōſulit amico ſuo potius ↄue
nire laycum coram p̄poſito. ptāte. ſeu mg̃ro ciuiū
vbi ſtatim ꝑ preſſionē ꝑſone vel ſayſiam bonoꝝ
habebit ius ſuum. q̄ꝫ coram officiali. vbi tarde cō
ſequitur ius ſuum. nō incidit licꝫ ille prius vellet
coram eccīa litigare. Sed cuiꝰ cōſilio aliquis inui
tus cogitur deſiſtere in eccīa litigare ille incidit.
¶ Quintus pricipalis eſt de emuni. eccle. c. eos q̄
li. 6. cōtra illos quicunq; obtinētes tꝑale dn̄iū
ſubditis ſuis īterdicunt ne prelatis aut clericis
ſeu ꝑſonis eccleſiaſticis quitq̄ꝫ vendant ā emāt
aliquid ab eiſdē. vel ne ipſis bladū molāt. panē
coquant ā alia obſequīa eis exhibeant. nō tamē
ligat niſi dn̄os ꝛ ptātes di. pe. pa. ¶ Sextus prin
cipalꝰ eſt con̄ illos qui ab eccījs ꝛ a perſonis ec
cleſiaſticis ꝓ rebus ſuis ꝓprijs quas non cauſa
negociandi deferūt vel deferri faciunt Pedagia
vel talia huiuſmodi exigunt vel extorquent ꝑ ſe

vel p aliū ſuo nomine vel alieno. aut eos ad h9
modi pſoluenda ɔpellunt. cōtria cōſuetudine
non obſtante. Et dꝫ epus loci publicare ipm ex
cōicatum. vel a ſuis ſubditis facere publicari do
nec ſic exacta reſtituerit. ⁊ de trāſgreſſione hmōi
ſatiſfecerit ɔpetenter. Extra de cenſibꝫ. c. ꝙꝙ li. 6.
§. Qui vero. Nec excuſant̄ dicēt pe. pa. qui a tēpe
a quo nō extat meōia d eicos pedagiāt. qꝛ de anti
q̄s pedagijs ꝑpa intelligit nō de nouis. ¶ Septi9
caſus principalis ɔtinet duos. Primus ꝙ layci
qui quōdam p vim vel per metum cōpellebant
prelatos vel capitulū eccleſiarū. ſeu alias per per
ſonas eccleſiaſticas ſibi ſubmittē bona immobi
lia vel iura ecciarum abſqꝫ conſenſu capituli. et
licentia pape. niſi poſt conpetētem ammonicōnē
hmōi ſubmiſſionē ꝛ̄laxent. Et q̄ decetero p̄latos ꝑ
alias pſonas ecciaſticas ad talia faciēda ɔpule
rit. Scdūs Quicumqꝫ poſt ſubmiſſioēꝫ rite hacte
nus factam aliq̄d vſurpat vltra id qd ex contra
cto licito pmittitur. niſi legittime monitus ab h9
modi vſurpacōne deſtiterit. ꝛ̄ſtituēdo etiam q̄ ta
liter vſurpauit. Extra de rebus eccleſie nō ali. ⁊c̄.
. c. Hec conſultiſſimo. §. layci li. 6. ¶ . 8. pn̄cipalis
hꝫ duos. prim9 eſt cōn̄ illos qui regalia cuſtodiā
vel gwardiā aduocacōis ſue ſeu defenſiois titu
lum in ecc̄ijs monaſterijs ſeu alijs pijs locis de
nouo vſurpare conantes bona earūdem eccl̄arū

monaſterioꝝ ſeu pioꝝ locorum vacancium vſurpare preſumunt. Scd9 eſt contra clericos eccliaꝝ monachos monaſterioꝝ ⁊ pſonas ceteras eorundem locorum q̄ fieri hoc ꝓcurant Extra de elec. c. gnali li. 6. ¶Nonus principalis contra illos qui clericos vel quaſlibꝫ alias pſonas eccleſiaſticas ad quos in aliquib9 eccijs monaſterijs ſeu alijs pijs locis ſpectat electō. vel conſaguineos eorundem aut ipōꝝ eccias. monaſteria ſiue loca bonis ſuis p ſe vel p alios ſpoliando ſeu alias iniuſte p ſequendo grauare preſumpſerint. ꝓ eo ꝙ illi rogati ſeu alias inducti eum pro quo rogabantur ſeu inducebātur eligere noluerūt. Extra de elec. ſciant cuncti li. 6. ¶Decimus principalis continꝫ .3. caſus. prim9 eſt cōtra illos qui quēpiam xpianorum p aſſiſinos interfeci fecerint. Scdus cōtra illos qui hoc fieri mandauerūt etiam ſi mors nō ſequatur inde. Tercius cōtra illos qui aſſiſinos receptant. defendunt vel occultant. Extra de homicid. c. pro huāni. li. 6. ¶Vndecim9 principal habꝫ duos. prim9 ↄtra illos qui ēpreſſallias ſeu pignoracōnes vbi ali9 p alio preḡuat ↄtra perſonas ecciaſticas ↄceſſerit ſeu bona ipōꝝ. Scd9 ↄtra illos qui ēpreſſallias a ↄſuetudine qn̄ pocius abuſu cōceſſas ad illas id ē eccleſiaſticas ꝓroga uerint. niſi preſumpcōnem hmōi reuocauerint i fra mēſem a ↄceſſiois ſeu extenſiois tpe ↄputand

Extra de iniurijs. c. Et ſi pignoracões. ¶. 12. pñ
otinet duos. prim⁹ eſt cõn illos qui ꝓ eo ꝙ in re
ges principes ⁊ barones nobiles balinos ł mi
niſtros quoſcũqꝫ alioſqꝫ quoſcumqꝫ excãcõis
ſuſpenſiois ſeu interdicti ſciunt ꝓmulgata. licen
tiam alicui dederint occidendi capiẽdi vel alias i
pſonis ſeu bonis ſuis vel ſuoꝝ grauandi eos qui
tales ſententias protulerint. ſiue quoꝝ occaſio
ne ſunt prolate. ſeu eaſdem ſententias obſuan
tes ſiue taliter excõicatis cõicare nolentes. niſi li
centiam ipaꝫ integre reuocauerint vel ſi ad bono
rum capcõnem occaſionem ipi⁹ licentie ſit proceſ
ſum. niſi infra octo dies reſtituerint. vel ſatiſfa
ctõnem impenderint pro eiſdem. ¶ Scdus cõtra
illos qui auſi fuerint. licentia data vti vel aliquid
p̄miſſoꝝ committere ſuo motu. Extra de ſen. ex. c.
quicumqꝫ libro ſexto Et ſunt reſeruati pape iſti
duo caſus. ſi quis ſteterit in excomunicacõe iſta
per duos menſes. ¶ Tredecim⁹ principalis cõ
tinet duos. ⁊ ambo pape reſeruantur. primus ſi
quis quẽuis pontificẽ iniurioſe ł temere pcuſſerit
aut cepit vel p̄nificauerit. ł hoc mãdauerit fieri
aut facta ab alijs rata habuerit ł ſocius in hijs
fuerit faciẽtis. aut ↄſiliũ i hijs dederit ł fauorẽ ſeu
ſciẽter defẽſauit eũdem. i illis caſibꝫ de p̄dictis in
quibus excõicacõis ſententiã p iam editos cano
nes nõ ſubiet Glõ. ſup v̂bo de p̄dcis vt i bãniẽte

vel id mandāte vel illud ratū hn̄te ſociōꝝ . Seq̄
tur ſcd9 Poteſtas vero conſiliarij baliui·ſcabini
aduocati·rcōres·ꝯſules ⁊ officiales ipſius quocū
q3 noīe cenſeantur in p̄miſſis culpabiles exiſten
tes·omnes excōicacōne3 incurrūt p papā ſolum
abſoluendi In cle·de penis·c·i· ¶·ix·principalis
etiam pape reſeruatus e·ti·c·grauis·eſt ꝗ ſ dn̄i
tpales qui cogunt aliquos in loco interdicto ce
lebrare·diuina. Vel qui p p̄cones faciunt tūc ad
illa audienda populū euocari·vel prohibent ne
publice excōicati vel interdicti ſuper hoc quū p il
los qui miſſas celebrant moniti eccias exeant ꝟ
ipſi nomiātim moniti nō exeūt·excōicati ſunt·in
cle·de ſen·ex·grauis. ¶·x·principal' eſt in cle·
de vſuris·ꝯtinēs ſex caſus·Nam ꝯitates ⁊ officia
les faciētes·Ecce primū dictantes·Ecce ſcdm ꝟ
ſcribentes ſtatuta ſup vſuris ſoluendis nō repe
tendis vel reſtituēdis·Ecce terciū vel iudicantes
ſm illa·Ecce qr̄tum vel nō delentes ſi pn̄t infra
tres menſes de libris ꝯitatum·Ecce quintū·vel
illa ſeruātes·Ecce·6·excōicati ſūt Iſtā ei ſniā3 incur
rūt q̄cūq3 ꝯitatū ipſaꝝ ptātes capitanci rcōres
ꝯſules Iudices ꝯſiliarij ā alij q̄uis officiales·pre
miſſa attēptātes. ¶·xi·principal' ꝯtinet·6·i cle·
de ꝯſaguinitate ⁊ affi·c·vnico ſcilic3 ꝯtrahēs ma
trimoniū i gdu ꝯſaguinitatis·Ecce p̄m9 ⁊ affinita
tis ꝓhibite·Ecce ſcd9 ꝟ cū moniali·Ecce terci9 ē

excōicatus. Idem eſt de religioſis ſic facientibus et de monialibus ac de clericis in ſacris ordinib9 conſtitutis. Ecce iteꝝ tres alij caſus. Et dicit Glō qꝫ hec cōſtitucō in expreſſis pmiſſis caſib9 tātum locum habꝫ et ei9 pena. Vn̄ ſi quis ↄtrahit cum habente maritū. vel cū iudea vel pagana vel cog̃ta ſpūaliter vel legaliter. vel contra impedimentum publice honeſtatis. nō ē locus huic pene.
¶ .17. principalis eſt cōtra illos iudices qui fraudulenter facerēt ad cauſam inueniēdaꝫ noīari mulierem in teſtem. vt eā poſſit pſonaliter facilius viſitaē ſeu accedere vel ipa ad eū venire. Caſus hic ut dicit pe. pa. raro ↄmittitur. poſſꝫ tamē conmitti ſi quis iudex hoc fingerꝫ vt ad muliēs ſub clauſura morantes intraret. Extra de iudi. c. mulieres li. 6. ¶ .18. principalis eſt. Quicumque cuiuſcumque ſtatus vel gradus etiā ſi pōtificali dignitate executor ſeu quiuis alius fecerit corp9 defuncti humanum exenterari ſeu mēbratim diuidi ad transferendum oſſa de coctione ꝓpter ſepulturam vt in extra. bonifacij. viij. capitulo de teſtan de. ¶ .19. principalis caſus Cum quis incideret in factū dampnatum. p ſtatutum hoīs fcm̄ ſub illa forma. vt q̃ ↄtrafeceit ſit excat9. de ſen. ex. a nob. Vbi ſciend̄ di. pe. pa. qꝫ hec dicit̄ ſnīa iuris nō papalis ſed epal̄ aut ſynodalis aut concilij vnde ille qui ſubeſt ſtatuenti ratione ſui delicti

incidit non aliꝰ. q̄ in loco vbi ſtatuens potuit ſta
tuere vel excōicare. cum ſtatutum concilij liget
bene in dyoceſi ſuffraganeorū. De hoc etiã caſu
vide ſup̄. c. 3. caſu. 12. c. caſu illo. ¶ 20. principal
contra illos qui abſolucōnē ab excōicacōis ſen
tentia vel quãcumq; reuocacōnem ipſiꝰ. aut ſuſ
penſionis. aut interdicti. vi vel metu. ꝓcurauerit
de hijs qui vi metus ve. ea. ſi. abſolucōis li. 6.
Hic caſus dicit̄ pe. pa. intelligendꝰ eſt de metu ca
dente in conſtantē virū. ſtupri ſiue ſtatus. verbe
rū. atq; necis. ſiue hoc ſit pro ſe vel pro alio. quia
nō diſtinguitur. ¶ 21. continet duos de ſen. ex. c
os qui li. 6. Et in cle. de penis. c. Si quis ſꝰ. ſi. Et am
bo aliquā clo reſeruant̄ pape. Pcimꝰ ↄtra illos
a canone vel homine excōicatos. q̄ ꝓpter mortis
piculum aut impedimentum legittimū ab alio q̄
ab eo a quo abſoluendi fuerāt de iure abſoluun
tur a ſententia canonis. Si quis ſuadente ab ordi
naria vel alio. qui de iure nō poteſt. Si ceſſante
poſtea periculo vel impedimēto hmōi ſe ill' a qui
bus ceſſantibus hijs abſo lui debeāt de iure q̄ci
to ↄmode poterit ſe p̄ntaē nō p̄ntauerit mādatis
ipſiꝰ ſup ill' ꝓ q̄b; excōicati fuerūt recepturi et
ſatiſfacturi prout iuſticia ſuadebat. Et hic eſt ca
ſus papal' ſi ſentētia pape reſeruabat̄. Epalis ve
ro ſi epō reſuabatur. ¶ 22. eſt cōtra illos q̄bus
cum ad ſedem aplicā l' legatis ipſius abſolucōis

ipſius bn̄ficium a quibuſcūqꝫ ſentencijs cōſecū
tur iniungitur vt ordinarioꝝ ſuoꝝ vel alioꝝ quo
rūlibꝫ ſuſcepturi pniām ab eiſdem. ſe ꝯſpectui re
preſentent. et paſſis iniuriam ſeu hijs quibꝫ pro
pter hoc obligati exiſtunt ſatiſfactōnem exhibe
ant ꝯpetentem. Si hoc cū primo commode poteſt
non curauerint adimplere. tam illi ꝙ̄ iſti in pri
ſtinam excōicacōis ſniām ipō facto relabuntur.
Et eſt ſenſus ꝙ illi qui a ſede ap̄lica vel a legato
abſoluti fuerūt et eis mādatum eſt ꝙ ſatiſfatiant
vel alicui iudici ſe repreſentent. Si id nō faciunt
in hoc caſu abſoluit ille qui pōt a priori et nō aliꝰ
¶ .22. principalis ponitur p wil. in ſpec. de offitiō
legati. c. nunc oſtendendum eſt v̂. 27. A ſenten.
legati ſui vel delegati cuius iuriſdictō exſpirauit
et cui nullus ſucceſſit in offitio ſibi iniuncto ſolus
papa abſoluit. Extra de offitio delegati pruden
ciam. ꝟ. ſexta. Idē intelligendꝰ eſt dicit ibi wil. de
conſtitutioibꝫ legatoꝝ ſuoꝝ. ex q̊ legacō ē finita
nec aliq̄s legatꝰ ſuccedit. cū in talibꝰ nullꝰ ſit ſu
pior n̄ ppa. ¶ .23. prin. Cū ppa āte coronacōꝫ poſ
ſit exercere officiū ſuum: iō qui hac occaſione im
pugnaret lr̄as. excōicatꝰ eſt vt in extra bn̄dicti
.xi. que incipit Quia nonnulli. ¶ .28. principal̄ ē
in ꝯſtitucōe Ioh. 22. Si frēm et coepōꝝ. vbi habe
tur ꝙ ſi q̄s vacāte ipio. v̂tute cuiꝰ cūqꝫ cōiſſiōis
ab impatore mortuo ſibi fcē ł quocūqꝫ alio colorē

ſiuē bona auctoritate imperij vſurpauerit. vel iu
riſdcōnem exercuerit. aut vicariat9 ſeu alterius
cuiuſcūqȝ noīe officij ſibi aſſumpſeritꝫ niſi de licē
tia pape ſpāli. Et omnes eis ac cōmiſſarijs eorū
in talibus obediētes. aut preſtantes ſibi in hoc
auxilium cōſiliū vel fauorem ſunt ipſo facto excā
ti ⁊ terre ipōꝝ. Glō Intellige hic terras vel loca
ipſoꝝ reputari. non racōne ꝓprietatis tantū. ſȝ
ſupioritatis Juriſdcōnalis. ac loca ⁊ q̄libet ɔita
tes et vniuerſitates ecclaſtico ſuppoſite interdcō
¶ .27. Joħ. 22. in conſtitutione dieꝝ creſcēte ma
licia principal' ſic ſonat. Si quis in ꝓuīncia mar
chie Anthonitane romane eccīe ſubiecta rcōrem
vel alium miniſtrū ſiue officialem a ſede apl'ica
deputatum aut alicui9 ipſorum vicarium vel iudi
cem occiderit inuaſerit offenderit vel alias male
tractauerit ſeu ad hoc dederit auxilium cōſilium l'
fauorem directe vel indirecte publice vel occulte
inabil' ad beneficia vel officia. ſit quicūqȝ etiaȝ
⁊ eſt excōicatus ipō facto. et ſoli pape reſeruatur
abſolutio. Alie pene graues inſup ibidem ſūt ful
minate. ¶ .26. principal' Omnes illi q̄ falſificāt
monetam regis frantie vel aliā falſam monetaȝ
in regno francie portāt excōicati ſūt ipſo facto. ⁊
reſuatur pape illi9 abſolucio per conſtitutioneȝ
Joħ. 22. prodiens quaſi. ¶ .28. principal' Si q̄s
demones inuocauerit l' eorū auxiliū poſtulaueit

ſeu fedus aut pacta cū demonibus fecerit· vel eis
immolauerit· aut eos adorauerit· ſeu in eoꝝ noīe
ymagines anulos ſpeculū fibulā vel rē aliā ma
gice ad ipſos demones alligandos conſtituerit.
aut rñſa ab eis vel ab illis q̄ ab ipis demonibus
audierunt petierint excōicat⁹ eſt ipō facto p ↄſti
tucōnem Joh·22·ſup illi⁹ ſpeculam. ¶·28·princi
palis. Si quis lrām aut ſigillū alicui⁹ Cardinal
falſauerit vel ab alio falſante vſus ſcienter fuerit
eo ipō anathematħe ē innodatus per ↄſtitucōnē
Joh·22·impellit nos. ¶29·principalis Quicum
q3 legatos aut etiā nūcios ſedis aplīce impedire
preſūpſerint· excōicati ſunt ipſo facto. Aut reg
terre ⁊ loca q̄lib3 ſubiecta eiſdem· tā diu ſint ec
cleſiaſtico ſuppoſita intdicto· q̄ diu in hmōi ↄtu
macia durerint pſiſtēdum. Jn conſtitucōe Joh.
·22·Sup gētes ⁊ regula. ¶Secunda ps.

Ecunda aūt ps incipit de neceſſarijs cōfeſ
ſionem cōitantibus· in quo ↄfeſſor qui of
ficium gerit medici· morbos aiarum facili
us ſanare valeat in applicando ſacramenta peni
tentie ſeptem capitula ſequentia incorporet. Pri
mum quomodo ad confitentem bene diſponen
dum ſe preparare debeat. Secundo q̄ ab ipſo cō
fitente generaliter querere habeat. Tercio qua
liter vicia luxurie de quib⁹ magna vis eſt cimal
valeat a verecūdis ſpecialit. Quarto quō circa finē

cõfeſſionis reū corrigere debeat. et informare. atꝫ
ꝑ que confeſſum eē contritū vel attritum noſſe ex
pediat. Quinto qualiter penitētiā vel ſatiſfactōe
debite iniungat. Sexto quō rite a peccatis ⁊ a ſē
tencijs abſoluat. Septimo Quō circa īfirmos cau
te ſe teneat. Et de celacōe ↄfeſſiōis. Capi. i.

Quo ad primū Ante ↄfeſſionē ⁊ circa ei⁹
exordiū. 12. ſequentes regulas attendat
prima vt auctoritatē ſup confitentem ha
beat ſeu iuriſdcōnem is qui alicui⁹ vult ↄfeſſio
nem audire. puta pape. epi. plebani. vel vt ſit pn̄
tatus epiſcopo rite. ſi eſt de ordine mendicāciū
frater. Poteſt tamē ſubditus in. 8. caſibus alteri
ꝙ ꝓprio ſacerdoti confiteri. vel alteri⁹ ꝙ q̄ prius
fuit ei⁹ ſacerdos ꝓpri⁹. primo qn̄ ꝓprius ſacer
dos eſt omnino indiſcretus ⁊ inſci⁹. ⁊ ab eo ē li
centia petita. licꝫ nō obtenta. vel debꝫ ſaltem a ſu
piori ꝓprij confeſſoris ſeu ſacerdotis licentia pe
ti ſi haberi pōt. Scdo quādo prochian⁹ tranſtu
lit domicilium ſuum. tunc ille eſt ſubditus illius
ſacerdotis ad cuius prochiā ſe tranſtulit. Ter
tio qn̄ quis eſt vagabūd⁹. Qrto qn̄ quis queit
domiciliū quo ſe conferat quia ſine domicilio ē
Quinto ſi eſt in ſtudio de licentia p̄latorū ſuorum
Sexto ſi eſt pegrin⁹. qui recepit peram ⁊ baculū
a ꝓprio ſacerdote. aut ei⁹ vicario. vel licenciam
vel ſi eſt mercator ā viator. ⁊ recepit licenciam a

ꝓprio sacerdote. Secus aūt si pegrin⁹ aut merca
tor vel viator prefata nō fecit. Septimo qn̄ ſalicꝫ
ut. s. tho. dicit subditus ſcit ꝓprium ſacerdotem
eſſe hereticū aut ſollicitatorē ad malum. aut fra
gilem quo ad pcc̄m qđ quis cōfitetur. aut ad re
uelandum confeſſionē pronū. Vel si ꝓbabiliter
eſtimatur reuelator ꝯfeſſiōis. vel si pcc̄m de quo
quis cōfiteri debꝫ ſit contra illum cōmiſſum. Jn
hijs enim caſibus ⁊ ſimilibus in quibꝫ ꝓbabili
ter timet penitens ex confeſſione facta piculū ſi
bi vel ſacerdoti imminere. debꝫ recurrē ad ſupio
rem ⁊ petere licentiā alteri cōfitendi. quem ſi ha
bere nō poſſit: idem iudicium eſt qđ de illo qui nō
hꝫ copiam confeſſoris. ymmo poci⁹ laico in iſto
caſu debet ꝯfiteri. Et ſi nullum aliū alienū hꝫ ſa
cerdotem: cōfiteatur tunc ꝓprio. tacito eo de quo
eſt piculū. s. qn̄ eſt i piculo mortis ⁊ hꝫ alienū
quia tūc ille eſt ꝓpri⁹ quodāmō. Scđa r̄gula. ſtu
deat mūdus eē in ꝯſcientia q̄ purgādis aīab⁹ in
vigilat. Spem ꝗꝫ ſui laboris ⁊ circa alios ꝓficien
di nō in ꝓpria ſꝫ in đina virtute ponat. qr iuxta a
pl̄m. neqꝫ qui plantat neqꝫ q̄ irrigat aliquid eſt
ſed qui incrementum dat deus. Preconfiteatur
igitur confeſſor et crebro oret prout etiam corpo
rali medico ſapiēs ꝯſulit. quaten⁹ de⁹ q̄ ſanat
oēs infirmitates op⁹ dirigat ei⁹qꝫ v̄tute robore
tur ⁊ creſcat. Tercia r̄gula caueat ne p̄cipitāter

circa confitētem agat. aut in ſolo tranſcurſu per
uolitet. ſꝫ moroſitati ꝑuigili omnia plene exami
nans ⁊ diiudicans. Non interrūpat etiam ſi pōt
verba confitētis. Sed memoretur dicta. Et poſt
modū querat diſtincte. vel ſi memorie cōmēdare
non pōt caute ſaltem ⁊ pulchre de ſingulis inue
ſtiget. memorie quoqꝫ cōfitentis que dicenda in
ponēda ve fuerit ea diligenti repeticōne reponēs
infigat. Et ad iſta tempus captꝫ ſufficiens. Quia
eligibilius eſt vt dicit Cancellari⁹ in ſuo tracta
tu de confeſſionū audientia. paucos audire ꝯple
te. ꝙ multos inꝑfecte. cum conſcienciaꝝ ſcrupul'
non tamen expedire ꝙ impedire. Mallem inquit
itaqꝫ ſi curatus eſſem multoꝝ differre confeſſio
nes poſt paſcha. etiam vbi quidam nō redirent
ꝙ cecus cecos ſeducerē. dum ꝓ vere abſolutis q̄
non recte abſoluti ſunt ſe gererēt. Quid enim ter
ribilius iſto dei verbo ꝑ ezechielem dicto. Tu in
quit deus fili hominis ſpeculatorem dedi te domui
iſrahel. Audiēs ergo ex ore meo ſermonem ānū
ciabis eis ex me. Si me dicente ad impium. Im
pie morte morieris. nō fueris locutus vt ſe cuſto
diat impius a via ſua. Ipſe impius in iniquitate
ſua morietur. Saguinē aūt ei⁹ de manu tua requi
ram. Si autē ānunciāte te ad impiū vt a viis ſu
is cōuertatur nō fuerit cōuerſus a via ſua. ipſe i
iniquitate ſua morietur porro tu aīaꝫ tuā liberaſti

Quarta regula Expedit vt cōfeſſor obtineat ꝑ
poſſe a p̄lato ſubditoꝝ ſuam in caſibꝰ reſeruatis
ptātem· ſeu relaxacōnem p̄cipue· niſi ſint caſus
publici ⁊ ſcādaloſi. Reperiūtur enī paucíſſimi vt
idem di· Cancel· qui non inciderint in aliquem ta
lium caſuū· qui cōiter reſeruantur. Ipi vero con
feſſi ſcientes ſe ipōs nō debē remitti· deinceps ad
alterū· vni libenciꝰ ⁊ ciciꝰ oia detegunt. Cōfeſſor
vero ſimiliter eos preſumit libenciꝰ interrogaē
de ſingulis· pleniꝰ q̄ȝ ſanare ſimul ⁊ ſemel ipſos
abſoluendo confidit. Quid enim aliud eſt in oc
cultis de iudice ad iudicē penitentē remittē· q̄ꝫ af
flicto afflictōnem addere. Et certe plures in ſordi
bus exiſtentes ampliꝰ cāliter ł occaſionaliter fa
cere et deteriꝰ ſordeſcē. Non ſic vere fecit ſamari
tanus de quo ſic vaticinatur pš· Calamū quaſ
ſatū nō cōtēt· ⁊ lignū fumigans nō extinguꝫ. In
veritate educet Iudiciū· non erit triſtis neqꝫ tur
bulentus. ¶ Quita regula ſm̄ Hūbertum libro
ſuo de offi· inſtructōibꝰ in· c· de ꝯfeſſionū audien
tia. Talē locū ad ſedend̄ captet vt a multis vide
ri queat· p̄ſtim qn̄ feminas audiet ⁊ vt a nullo
ꝯfeſſio audiri valeat. In quo certe fame tā ſue q̄ꝫ
ꝯfitētis ſubuenit. Eſt enī ꝯfeſſor angelꝰ dn̄i dei ex
citium vt malachias di· Et de confeſſione ⁊ confi
tente xp̄us ait. Qui facit veritatem venit ad lucē
vt maifeſtentur opa eius· quia in deo facta ſunt

Sic etiam beatus Jero· nepocianū informat. Om
nes inquit ſuſpiciones et quicquid ꝓbabiliter fin
gi poteſt ne fingatur a te deuita. Ab omni ſpecie
mala abſtinere mandat apl̄us. Pretermitten
tes aūt hanc regulam ſuſpicioni circa feminas
facillime ſubiacēt dicēte Job Oculus adulteri ob
ſeruat caliginem Tamē vt dicit Hūbertus Si a
lique magne pſone virilis ſexus ↄfiteri voluerit
de quib⁹ credat ↄfeſſor ꝙ erubeſcant in cōi audi
torio cōfeſſionū videri· debꝫ eos ducē ad aliū lo
cum magis ſecretum et honeſtū. ¶Sexta regula
Auditurus femiās caueat ne dum eaꝝ aīas ibi
a vicijs purgat: ipſe delcāciōibus volūtarijs ſor
deſcat. Nō ſit velut lixiuiū qd alia lauando turpe
ſcit ſꝫ ſit ſicut man⁹ que alia tergēdo niteſcit. Ita
qꝫ ſe acceptatorem pſonaꝝ eē credat. quādo pul
chras aut iuuenes libenci⁹ et cicius ꝙ vetulas in
cōfeſſione auſcultat. Quo contra ymaginacōib⁹
bonis et ſanctis ſe pacuet. Primū quidem conſi
derādo ſe eſſe debere dei angelum et dei tremētis
in iudicio vicarium. Deinde auerſis vel clauſ ad
feminā oculis corporeis· anime ꝓprie luibus vide
at· animā ſolam femine ad dei inſignitam yma
ginem leproſam ſeu ſauciatā eſſe diris demonū
pccōrum mortalium vulnerib⁹· vel ſaltem rugo
ſam ſeu ſcabioſam delictis venialib⁹· quib⁹ per
xp̄i ſaguinem p ſacramētum penitētie medēdū ē

Crucē occulte cōfeſſor p pollicem īpingat pecto
ri ꝓprio aliquātulum ꝓ puritate tuenda. breuī
ſaltem deum inuocet ꝓ tūc oraciūcula. Et a verbꝭ
ſine neceſſitate caueat dulcibꝰ. ab omniq3 penitꝰ
confabulatione inutili. Et ſic ſolum dei honorē et
anime ꝓprie ⁊ aliene ſalutem q̄rere firmiter pro
ponat. Nec tamen deſperet ſi tēptatur. dūmodo
delcātioni carnis renitatur. memor verbi xpi ad
diſcipulos dicētis. Si mortiferū quid biberit. nō
eos nocebit. ſerpētes tollētes ⁊c̄. Super quo bea
tus Greg. Sacerdotes qui bonis ſuis exhortacōni
bus maliciā de cordibus alieis auferūt. ſerpētes
tollunt. Et dū peſtiferas ſuaſiones audiūt. ſ3 tn̄
ad opacōnem prauā minime ptrahūtur. morti
ferū eſt qd bibūt. ſed nō eos nocebit. Conſolat
pari modo idē in ſuo paſtorali v̄ ſic dicit. Fit ple
rūq3 ut dum rcōrum animꝰ aliena tēptamēta co
gnoſcit auditis tēptationibꝰ etiam ipē pulſatur
Sed hec nequaquā paſtori timenda ſunt. quia
tanto facilius a ſua eripitur. quanto miſericordi
us aliena temptatione fatigatur. Cuius etia3 ra
tionem manifeſtās ſanctꝰ Thomas in. x. ita di.
Gratia que in ſacramēto datur rēſtaurat. ſi qua
inclinacō ad pccm̄ ex circūſtanti cogitatiōē ſc3 car
naliū neceſſario dictoꝝ ꝓueniat vel i ꝯfitente vel i
confeſſoē. ¶ Septima regula ꝯfeſſor vultū peniten
tis maxime nō reſpiciat. ne confitens erubeſcat

⁊ ne a femina ai⁹ vulneretur ſpūalis cirologi·
quia iuxta illud Abacuc ſFacies ei⁹ vent⁹ vrēs
vnde glō ſup illud Geñ· vidit mulier lignum q̄
eſſet delcābile viſu· dicit Ne lubrica in cogitacōe
verſentur· non debem⁹ intueri qđ non licꝫ concu
piſci· vt enim munda mēs in cogitacōne ſeruet̄
a laſciuia voluptatis ſue· reprimendi ſunt oculi
quaſi quidā raptores a culpa· non enim eua lig
num contigiſſet· niſi prius incaute reſpexiſſꝫ· pen
ſandum ergo eſt quātū ab illicitis debeamus re
ſtringere qui mortaliter viuim⁹· ſi mater viuen
cium p oculos ad mortem venit· ¶ Octaua regu
la Caueat ſummope confeſſor· ne ī principio cō
feſſionis potiſſime· nec in eius ꝓſecucōne ſit triſ
tis aut auſterus aut rigidus· maxime raro con
fitentibus vel timidis vel ſimplicibus· mox enim
clauderet os pccōris obterriti· Sed benign⁹ et
mitis ſit more prudentis medici· ⁊ affabilis· Vn
de anteq̄ quis cōfiteri incipiat qui confiteī non ē
aſſuetus· multū puta verecūdis ⁊ ſimilibus dicē
poteſt ad cōfeſſionem impertinētia· ⁊ ſi res ita exi
git· q̄rere de patria ſua ⁊ familia quouſqꝫ confiteī
volens audaciam ſumat dicendi quia quedā p
ſone ex verecūdia in principio pdunt omēꝫ meō
riam de confitendis· ſpālit̄ iuuenes ⁊ femine ra
ro ꝯfitētes· Deinde ꝓcedat ad doctrinas alias q̄
ſequūtur· Oſtēdit iſta iſte cui⁹ vicē gerit ꝯfeſſor

xp̄s quādo ait Non eſt opus valentibus medicꝰ ſed male habentibus. Sic idem egit qui peccatricem in ciuitate ⁊ publicanos non horruit ſed ad penitentiam vocauit. Non inquit venit vocare filius hominis iuſtos ſed peccatores. Circa feminas tamen dicit humbertus non multum immoretur. niſi q̄ꝫtum neceſſitas confeſſionis exigit. Jllas vero q̄ begute vocantur. ⁊ q̄ frequenter volunt confiteri. tpet ab hm̄oi ⁊ quaſi frequētacōe inutili. Et certū eis tpus ad ꝯfitendū aſſignet ex͞ qꝺ tpus eas non audiat. nec in aliꝭs collocucōnibus frequētibus vnq̄ꝫ ſe exponat. Semp ꝙꝫ pocius duris verbis vtat̃ ⁊ rigidis q̄ꝫ mollibꝰ quia ut bonauentura venerabil̃ dicit tales ⁊ eis ſimiles femine. neſcientes etiā ſe ⁊ ſacerdotes incredibiliter inficiunt abſqꝫ iactuā tpis quā incidūt cū p̄cioſiſſimum tpus nimis pdunt. De predicto verborum rigore criſtus docuit quando matri ſue ſanctiſſime ait. Quid michi ⁊ tibi mulier. nō dum venit hora mea. Tamen prefatam benignitatem ad peccatores habendam miris auctoritatibus perſuadet. Beatus dyoniſius in epiſtola ad dimophilum allegando moyſen virorum mitiſſimum dauid manſuetiſſimū. deū qui de natura ſua ē benigniſſimꝰ xp̄m paſtorem qui relictis .xcix. ideſerto ouem pditam lete portauit in humeris. dragmam centeſimam queſiuit ſolliciте

Et filiū ꝓdigū·pater quē ſuſcepit cū muneribꝰ clementiſſime. ¶ Nona regula eſt·Prealleget cō feſſoꝛ raro ꝯfitētibus ⁊ verecūdis ꝙ malū vicīū ſit ⁊ fatuum celare peccata ſciēter in confeſſione Ex qua quis incurrit noua mala plūrima·Nam talis nouum pccm̄ incurrit·ypocriſis quā xp̄us maxime pſecutus eſt in phariſeis·mētitur cū ſe oſtēdit innocentē qui nocēs eſt. Supbit qꝛ videl vult bonꝰ ⁊ minꝰ malus vbi nō eſt quia nullum fructū ꝯfeſſionis recipit qꝛ nulla eſt quā opoꝛtet omnino repetē. Sacramētum ihonoāt penitētie qđ diuidit ⁊ ſcīndē nititur. Seipm̄ fallit·nō ſacer dotem decipit·ꝓpter q̄ meliꝰ eſſet nō cōfiteri ꝙ cōfeſſionem fingere·de quibus di·pš·dn̄s diſſi pauit oſſa eoꝝ qui hominibus placent·Confuſi ſūt qm̄ ſpreuit eos deus. que omnia loca habe bunt i die judicij qn̄ oīa ⁊ ſingula pccā nō vni homini ſ3 toti mundo patebunt cū dampnacōe ꝑ petua. De hoc etiam veritas dicit Qui me id eſt veritatem erubuerit coram hominibꝰ·hunc eru beſcet filiꝰ hoīs cum venerit i maieſtate ſua ⁊ glo ria ſāctoꝝ. ¶ Decima regula eſt·poterit cōfeſſoꝛ ei dicē qui vult cōfiteri fructꝰ ⁊ vtilitates quas de pura cōfeſſioē recipiet ſi dolet de preteritis·et cauere intēdit de futuris. primo remiſſioēȝ pccō rū omniū Juxta illud dixi ꝯfitebor aduerſum me in iuſticiam meā dn̄o et tu remiſiſti iniquitatem

pcc̄i mei. Sc̄do nouiam grāꝫ ſacramentalem ⁊ v̄
tutis grām vel ei⁹ augmētum recipit ꝑ meritum
paſſionis xp̄i. qđ in ſacramētis opatur. Tercio
vnionē dei cum aīa recipiet nouā vel maiorē q̄p ā
tea. quia tunc deus diligitur ⁊ ſmo eius ſeruat̄
ac ꝑ ꝯn̄s ad confitentem talem venit pater et fi
lius ⁊ ſpūs ſanctus. manſionē facturus. Quarto
ornatus anime nou⁹ vel ſaltem diſpoſitio aliqua
boni habitus imprimitur. quia ſm p̄s. Cōfeſſio
et pulchritudo tunc in conſpectu eius quā ſancti
monia ⁊ magnificentia talis eſt in ſanctificacōe
dei. Quinto pena in ferni infinito tp̄e duratura ꝑ
peccato mortali. in penam finitam ſed durā. quā
do quis cōteritur ante confeſſionem mutat̄ vi ſa
cramenti cōfeſſionis. recipiendo. ſꝫ qn̄ actu quis
confitetur: prefata finita pena vi ſacramenti pro
portionata viribus confitentis efficitur et minor
vn̄ in q̄libꝫ ꝯfeſſioē indulgēcia certa dat̄ deo no
ta qn̄ta. Et iō ſi q̄s ꝯtrit⁹ p⁹ mortalia actu ſacra
mētū pnie r̄cipit ⁊ ſtati moritur: cicī⁹ a purgato
rio liberāur q̄p i ſilibꝫ p̄ciſe pccis moriēs. q̄ ꝯtrit⁹
ſolo voto r̄cipit ſacr̄mētū. Sexto aptat vt q̄s ri
te r̄cipe valeat ⁊ frcūoſe alia ſacra. ſ. eukariſtie.
olei ſacri. mr̄imonij ec̄ q̄ p⁹ pcc̄m mo̅rle ſuſcipē
nō dꝫ n̄ p̄ cōfeſſus. A. iocūditatē ꝯſcīē pait ⁊ opti
mū r̄mediū cōn̄ mortē ſubitaneā. Nā q̄ ꝯfeſſus ē
⁊ cōtrit⁹ ſi in inſtanti moritur omnino ſaluatur

licet p ignē ꝛ ſic male non moritur. Qui autē nō contritus nec cōfeſſus moritur. etiā ſi ſic mille an nis viuēt ꝛ taliter moreret᷑. male moritur. ꝛ ſubi tanee. qꝛ dampnādus decedēt. ¶ Vndecima re gula eſt deuitet confeſſor accepcōnem pſonarū q̄ eſt iniuſticia qua pſona prefertur pſone ꝓpter cauſam indebitam. vnde nō horreat pauptatem deformitatem. aut inſipiētiā. nec ecōtrario accep tet. diuicias pulchritudinem. aut ſapientiā. ni ſi forte maiores inde fructus ꝛ honores apud deū quis ſperare debeat. q̄ principaliter q̄rē debꝫ iſte qui index eſt aiarum. nō autē fauorem lucrum ā amiciciā. Gratis inquit xp̄us primis cōfeſſoribꝫ accepiſtis. gratis date. Ita dn̄s per moyſen cla mat in deutrono. Audite ait illos ꝛ qđ iuſtū eſt iudicate. ſiue ciuis ſit ille ſiue pegrin⁹. nulla erit diſtancia pſonarum. Ita puum audiatis; vt ma gnum. nec accipietis cui⁹ qꝫ pſonam. quia iudi cium dei eſt. Et iterum nō accipias pſonam nec munera. quia munera excecant oculos ſapienci um ꝛ mutant verba iuſtoꝝ. Tencio ꝛ obſerua cō huius regule cordis ferrei homines attrahē ſolet ſicut magnes. ¶ .12. regula Si in ipſa con feſſioē ꝙ̄tūcūqꝫ enormia crimina audire ꝯtingat pccōrem. ꝓpterea nō deſpiciat. nec inclementer iu dicꝫ. ſꝫ pacienter cum cōpaſſione audiat. Exem. beati Ambroſij qui ſimilia audiendo tantum ex

cōpaſſione flere cepit·vt ɔfitentes ſecū lacrimari faceret. Sic ētiam xp̄us virginis filius innocētiſ ſimus accuſacōnē luxurioſe mulieris in adulteio deprehenſe tam diu tā pacienter audiuit quo uſqꝫ vnus poſt reliquū exiret. Qui inquit veſtrū eſt ſine pccō· prim⁹ in eam lapidem mittat. Gra cia enim dei eſt ſm Aug⁹. li. de virginitate· ⁊ dei dono deputandū qd qd nō feciſti qd peccando fa cere potuiſti. ¶Capitulū ſecundū.

Secundo confeſſor videat q̄ ab ipſo confitē te gn̄alit̄ q̄rē hēat. Sunt eni· ⁊· ⁊ ſm eadē cū informaē circa q̄ aliqn̄ inueſtigare cō gruit. Iux̄ qualitatē pſonaꝝ· tn̄ min⁹ ⁊ pl⁹ put vncō docueit. Primo q̄rat ſm Ioh· Friburgis in ſuo ɔfeſſionali ꝙ diu nō eſt cōfeſſus q̄ iā vult ɔfiteri· ⁊ pri⁹ ſibi nō eſt ɔfeſſus. Si rn̄det ꝙ a diu non. ita ꝙ diſcernere neſcit inter peccata facta ante vltimam confeſſionem ⁊ ea que fecit poſt modū. tūc ɔfeſſor iubeat ɔfeſſionem gn̄alem fa cere de omnibus ⁊ peccatis ſingulis. Si aūt ſcit diſcernere inter ea que ab vltima confeſſione p pertrauit· ſic non oportꝫ iterare prius confeſſa· ni ſi eſſet caſus propt̄ quem iterare oporteret pri orem confeſſionem. Secundo inquirat. An confi tens ſit irretitus in aliquo caſu in quo confeſſio neceſſario eſt vel probabiliter iteranda · quorū ſunt quatuor vel quinqꝫ. Prim⁹ eſt qn̄ confeſſor

ꝓpter ſuam culpā nō potuit abſoluere vt qꝛ non
fuit ſacerdos. vel quia potuit in aliquibꝰ ſꝫ nō in
omnibus. ⁊ in eiſdem reū ad ſuperiorem nō miſit
quia ſic adhuc ad ſuperiorem ire tenetur ꝓ abſo
lucōe niſi ignorantia cōfitētem excuſaret aliquādo
Scdꝰ quādo cōfitens ꝓpter ſuam culpam abſol
ui nō potuit. vt puta quia excōicatus erat. nec cō
feſſor abſoluit ab excōicacōe. vel ſi conabatur hoc
facere tñ auctoritatē nō habuit. Nullꝰ enim a
pccīs ſcḋm ſanctū thomam abſolui poteſt ab excōi
cacōe maiori nō p̄abſolutus. Terciꝰ ē qñ q̄s ſciē
ter ⁊ ex verecūdia. ypocriſi vel ex ſimili cauſa pec
catū qḋ neceſſario fuit cōfitendū celauit niſi poſt
modum cōfeſſori priori. prius cōfeſſa aliqualiter
ſaltem memoratim notabiliter fictionem ſuam
cōfiteretur expreſſe. ⁊ q̄ nō eſt cōfeſſus etiam ex
plicite ⁊ alia prius cōfeſſa implicite. Confeſſionē
tamen nō diuidit qñ cum maioribꝰ pccīs ſuperio
rem querit. Aut quādo bona fides ſimpliciū ſeu
ignorātia excuſat. Aut vbi confeſſor vel confitēs
ſcandaliſatur ꝓut dictū ē in ſcḋa regula in. A. caſu
primi capl'i. ¶ Quartꝰ ſi penitētiam facē cōtem
pſit vel obmiſit. nec recordatur de ea. multi tamē
licꝫ nō ſit tuciꝰ dicūt ⁊ pe de pa. i. ꝗ. cꝑ tunc nō eſt
neceſſe cōfiteri. nec etiam ſcḋm quoſdā tunc. quan
do cōfitens ſolum eſt attritus. vel nō cōtritus. et
tamē abſolutus. Debet tamē poſtea ſuam non

cõtricõnem confiteri. Verũ tñ fictus dicitur vel
fictio in confeſſione fit ſm Cancel. qñ aliquis ſci
enter celat aliquid. aut in ꝓpoſito peccandi perſe
uerat. aut ſcit ꝛ ſciẽ dꝫ ꝙ a tali nõ poteſt abſolui
Et taliter fictus iterare tenet̃ ꝯfeſſionem ſm ꝓ
babiliorem opinionẽ. ꝛ ille eſt qñtus caſus. debꝫ
tamen ut poſtea dicet̃ quilibꝫ etiã nõ ꝯtritus om
nia pccã confiteri ꝓpter plura que ſequuntur. Si
militer vt dicit pe. pa. non oportꝫ iſtam cõfeſſio
nem iterare qui nõ putauit aliquid eſſe pccm̃ l
veniale qd mortale fuit. ꝛ ideo de hoc non eſt con
feſſus. quia de hoc non habuit cõſcientiam. ſ; po
ſtea habꝫ. licet tucius eſſet iterarẽ. Preterea qui
eſt oblitus de aliquo peccato in confeſſione. non
oportet ꝙ omnia repetat poſtmodum ſiue prece
denti confiteatur ſiue nouo. ſ; obliuionẽ ꝛ oblitũ
ſolum tenet̃ cõfiteri. ꝗuis in precedenti caſu fit i
gnorãtia iuris. ꝛ in iſto caſu ignorãtia facti. Ter
cio inquirat ꝛ laboret preſertim circa iuuenes et
puulos vt oportunitatẽ habeat ab eis faciendi
generalem confeſſionem quia vt Cancellari. di.
vix aut nunꝙ̃ integre confitentur. niſi forti pre
docti a tali confeſſore. qualis hic deſcribitur. pm
mo illud etiam eſſet vtile apud grandeuos rura
les ſimplices ꝛ feminãs. Et ſi nõ poteſt leuit̃ indu
ci ad hoc poſſunt fieri ab eis interogacões tales
Eſt ne tibi fcã ꝯſcientia de talibꝫ pccis ꝛ de talibꝫ

et de tali etate. ⁊ de tali ſocietate. ac ſodalib9 tali
b9. Et ſm reſſionem poterit aiaduertere cõfeſſor
ſi plena fuerit alias facta confeſſio. Et ſi nõ tunc
inducatur eam pficē. Quarto ſi in quirēdo vel cõ
feſſionem ↄtinuando pcipit cõfitentem de aliqui
bus pcc̄is non confiteri. vt fit ſepe de amore. car
nali. de odio fraterno de nolendo reſtituere. vel ſi
milibꝫ. Et ꝓpterea vt pure cõfitēdo nõ velit pec
catoꝛ deſiſtere. hoꝛtetur vt oio pure cõfiteatur de
omnibus non obſtante ſua duricia. quia licet ab
ſolui talis non debeat. ad multa tamen valet ta
lis confeſſio ꝓut docetur extra de pene. ⁊ re. Q̄d
quidam valet inquā ad multa ſm Alb. in. 4. di.
.17. primo ad facili9 grām obtinēdum. q̄d quia
ſaul non fecit. adam ⁊ euaꝫ poſt ſua pcc̄a maxiē
puniti ſunt. Sc̄do quia eſt opus de genere bono
rum. ad virtutes habilitat. puta ad humilitatē
obedientiam. Et ſicut alia opa bona extra grām
facta de genere bonoꝛum irremunerata non de9
relinquit. Tercio quia per hoc ꝓ tanto preceptū
ecc̄ie ſoluitur quo q̄s ſingulis ānis confitei tene
tur ⁊ a debito confitendi deobligatur. Quarto ſe
cundum eundem ⁊ Tho vꝫ cõfeſſio tal̄ q̄ ſupuei
ente vera cõntritione nõ eſt confeſſio tal̄ de nece
ſſitate ſalutis iteranda dūmodo poſtea ſuam in
penitētiam ↄfiteat̄ ⁊ abſoluat̄. Quinto querat cõ
feſſoꝛ a confitentibus aliquibus vtrum purgari

velint a criminib9 oibus cito et velociter. Si sic: dicat q se inuenit. rñdendo veritatē puram. hoc enim meli9 et celeri9 dicit Cancel. nequit fieri. q̄ si ad interrogata veritatē plenam quis rñdeat. nec menciatur ex humilitate se ɔmiſiſſe q̄ non cōmi ſit nec ex verecundia q̄ fecit dicē obmittat. Si aūtē deprehenditur velle mentiri. et ſe celare. vt ſe pe fit: p diſcretū confeſſorem. tales redarguātur vehementer et acriter. Et cōpellantur veniam ſta tim querē ab hmōi mendatio. Qd poſtq̄ fecerit rurſus blande moueātur et leuiter. nichil deince ps mentiri aut celare. Si vero bis vel ter menti ti fuerint: poterūt remitti et differri vſq3 ad tp9 alterum iniungēdo. vt ſibi meli9 puideant. Et ſe pe in altera confeſſione apiunt oia dum putant mēdacia priora magis imputāda eis. quo ad in aduertētiam q̄ ad maliciā. ¶ Sexto nōt gwilł. gloſator Ray. q pniari9 nō deb3 eſſe nimis ſcru puloſus. ſi forte aliquem de interrogationibus iſtis. ſ. que a doctoribus ponūtur ppter occupati onem aut ppter obliuionem aut ppter ſimplici tatem obmittat. dum tñ non laboret craſſa ig rantia vel ſupina. aut negligentia diſſoluta. vix enī cōtingit aut nūq̄. q penitētiari9 q̄tūcūq3 di ſcret9 obſuet oia. ſcilic3 de. 7. pccōrū capitaliū et eoꝝ filiab9 ſingulł. et de octo circūſtācijs v̄ſus il lius. Quis quid vbi p quos quotiēs cur quō qñ

Ac de ſinguloꝝ etiã generaliũ ſtatibus ac eorum
ꝓprijs pccis interroget. Idcirco etiam cõſolato
rie dicit Bõuẽ. Non fiat Explicita iterrogatio ni
ſi de iſtis de q̃bus omnibus manifeſtum ẽ ꝙ ſũt
pccã. vt ſunt tranſgreſſiones preceptoꝝ decalogi
cõmiſſio .v. mortaliũ. abuſio .v. ſenſuũ. de iſtis eſt
omnino interrogandũ ꝑ ꝯfeſſorem. quãdo vidz
confitentem negligẽtem aut ignorantẽ. hec ille
dicit autẽ ſic Hũbertus Pccõr ſaltem inquiren
dus eſt de hijs quinqz De odio vtꝝ aliquẽ odio
habeat ꝓpter factum vel dictum ſuum. De pecca
to luxurie. De iniuria ꝓximi .ſ. furto rapina vel
alteri illata iniuria. De inobediẽtia vel ꝑ fractõnẽ
penitentie. vel nõ obſeruacõnem ſolempnitatũ
vel alio modo. Et de pccis oris vt ꝯuicijs detractõ
nibus. maledcõnibus. prauis ꝯſilijs Iſta quin
qz ſaltem dz inquirẽ a pccõre q̃ audit cõfeſſiões
qñ ꝑ occupacõnem querẽ plura nõ poteſt hec il
le Tucior tamen via apta eſt in tercia regula ꝑ
mi capituli. ¶Septimo iformet rudes confiten
tes ſi indigent tunc. vel i confeſſionis principio
q̃ et quot confiteri teneantur. Primo omnia pec
cata mortalia q̃ in memoria q̃s habz. et que ſibi
apparent eſſe talia. nec ſolum talia. ſʒ etiam cir
cũſtantias pccõꝝ in aliã ſpeciem pcci mortal' tra
hentes .v. q̃ ſunt ꝯtra ſpãle preceptũ Et circuſtan
cias ſm quoſdã aggrauantes notabiliter vt ſi

ſubtraxit vel leſit multum. ⁊ quantū leſit. ymmo
etiam oia q̄ dubitat ꝓbabiliter an ſint mortalia
Inſuꝑ quotas mor̄lium et ꝑ̄ſatorum omniū ſeu
vices ſi memorari pōt. nec crimina detegat alioꝝ
nominando eos. vel ſignis certis notificando niſi
forte pccā talia ſint q̄ nullo modo poſſunt aliter
aꝑiri vt ſi ſororem vnicā male cognouerit aut
vir vxorem. aut in inceſtu cū matre. niſi ſic dicat
⁊ apud talem qꝛ reuelacō debeat ꝓdeſſe non obeſ
ſe eis qui deteguntur. Quo caſu nichilominꝰ ma
gna cautela requiritur ad confitentem et confeſ
ſorem ne zelo proficiendi indiſcreto fallantur.
Quando autem nominatio ſeu expreſſio obeſſe
poſſet. et circumſtantia in aliam ſpeciem trahit
tunc de licentia proprij confeſſoris querat alium
qui nec noſcit perſonam nec noſciturus ſit veriſi
milit. Qd ſi talem confeſſorem omnino habere
non poſſet. ⁊ imminet caſus neceſſitatis. vt ſi ſe
putat ſtatim morituꝝ tūc dicāt Tho. dꝫ famam
proximi cuſtodire q̄ꝓtum poteſt. ſꝫ magis dꝫ ſuā
conſciām purgare. Et ſi confeſſor audit confiten
tem nominare vel notare perſonam aliam ſine
neceſſitate vbi malum preſertim ſequi poſſet. a
criter reꝑ̄hendat. et iubeat culpā iſtam confiteri
ſpāliter ⁊ cauere in futuꝝ. Ecce. 6. hēs ſcḋm q̄ eſt
ꝯfitendum. vīi Augꝰ. ⁊ ponitur in. 2. libro di. ic.
Cōſidēt ſcꝫ pccōꝛ qualitatē criminis in loco in tpe

ĩpſeuerãtia ĩ varietate pſonarũ Sup quo ſco.
ĩ.4.di.14.Saltẽ iſtas dico aggrauãtes circũſtã
tias neceſſario ↄfitendas.q̄ ſpāli ꝓhibicõne et p̄
cepto ꝓhibentur.verbi gratia.alienũ accipe eſt
illicitũ.ſꝫ ſpāli ꝓhibicõne probibetur accipe de
loco ſacro.ꝛ ideo ſpeciale pccm̄ ſacrilegij ꝑ hanc
circũſtantiã cõſtituitur.Similiter eſt illicitum nõ
ſuã ↄgnoſcere.ſꝫ ſi ſit ꝓpinqua ſpāli ꝓhibicõe ꝓ
hibetur.ꝛ ideo ſpāle pccm̄ .ſ. inceſtus ꝑ hãc cir
cumſtanciã ↄſtituitur.ꝛ frequẽcia etiam non eſt
dubium eſt circũſtãtia ſimpliciter ponẽs ad pec
catum.quia qualibꝫ vice nouũ pccm̃ cõmittitur
Et de ſimilibꝫ ſimile habeatur iudicium.hec Sco.
Ex hijs patꝫ ꝙ confeſſor diſtincte querẽ debꝫ vel
informare confitentẽ.vt dicat locum ſacrum ſi
ĩ eo notabile pccm̄ ↄmiſit.Item pſonam ĩ ge
nere non ĩ ſpecie cum qua notabiliter peccauit.
vt ſi ſit monialis votiua ĩ ſacris.ꝓpinqua.ſeu at
tinens ſibi cum qua luxuriatus eſt aliquis.pater
aut mater ſi pcuſſit.ꝛ ſic de alijs.Item tpꝰ ſacꝝ
ĩ quo notabiliter peccauit ꝙ plus frangit ſecun
dũ ſanctũ Tho p̄ceptum de ſanctificacõne ſabba
ti qui ĩ dñica vel ſimili die mortaliter peccat.ꝙ̄
qui ĩ arte mechanica tunc laborat.Item dicat
quotã ſeu vicẽ pccoꝝ mortalium certam ſi ſcīt.Si
neſciatꝫ dicat veriſimilẽ bona fide.puta cẽties vi
ceſies vel circiter ꝓut apparꝫ.Et hãc quotã pōt

diſcere cōfeſſor ⁊ ꝯfitens ex ꝯtinuatione pcc̄i per
annum vel ꝑ menſem vel ꝑ diem ꝯtinuati· vt q̊
tiens in anno feciſti· querat quotiēs in ebdomo
da feciſti· quotiens ī die· Item ſi iniuriā fecit fur
to vel rapina vel in leſione corꝑis notabiliter· di
cat bona fide ꝓ quāto. puta an mutilauerit. occi
derit centū· xx· aut circiter abſtulerit· Similit̄ di
cat ſi talia dampna intulit diuiti vel paupi qui
alias cū ſuis modicū habuit· nec ſolum mortalia
ꝯfiteatur· ſꝫ etiā oia q̄ apparent ſibi venialia· ne for
te vt ſepe ꝯtingit talia in re ſunt mor̄lia q̄ ꝯfeſſor
iudicare hꝫ· dicit aūt ſanct9 Tho· in· 4· di· 19· ꝙ
in interrogacōnibus faciēdis tria ſūt attēdēda
Primo ut q̄libꝫ pccōr interrogetur q̄ ꝯſueuerūt
in hominibus illi9 ꝯdicōis habūdaē· Non enim
oportꝫ ꝙ a milite q̄rat̄ de pccō clericorum aut reli
gioſoꝝ· aut econuerſo· Scd̄o vt non fiat explici
ta interrogacō de pccis· niſi de illis q̄ oibus mani
feſta ſunt· de alijs aūt adinuēcōib9 pccoꝝ ita dꝫ
a longinquo fieri interrogacō· vt ſi ꝯmiſit: dicat
⁊ ſi nō ꝯmiſit: nō addiſcat· Tercio de pccis preci
pue carnalib9 nō deſcendat nimis ad ꝑticulaēs
circūſtantias· ꝙ hmōi delcābilia quāto magis ī
ſpāli ꝯſiderātur· magis ꝯcupiſcētiā nate ſunt mo
uere vt dicitur in· 3· ethicoꝝ· Et ideo pōt ꝯtingē ut
cōfeſſor talia q̄rens ⁊ ſibi ⁊ ꝯfitenti noceat· hec
tho· Concordat Ray·

Ercio ſpāliter Quomodo de pccīs aliquibꝫ preſertim luxurie confeſſor rimaī habeat Notandū ſm hūbertum ꝙ ſunt q̄dam vicia de quib⁹ nō eſt cautum multū querē licet aliqui magnā vim faciāt·puta de fide·niſi ī caſu quo iſta pſona ſuſpecta eſſet de fide. Querē tamen dꝫ An·12·articulos fidei apl'orum ſciat oracōeꝫ dñicam. Salutacōnem āgelicam ⁊ decalogū. Et de ſupſticōībus contra fidem. Alia ſunt pccā certis officijs hominū magis cōia vel ſexui aut etati·et ſm hoc etiam querē ſtudeat ꝓut habes in alijs tractatibus doctoꝝ. Alia autē ſunt pccā occulta ⁊ non cōſueta vt pccā contra naturā·⁊ de ſpēbus alijs luxurie de quibus notāde ſūt ſequētes Cācel·regule. Circa quas tamen ita caute te lector habeas ꝓut declarat̄ in fine hui⁹ capituli ī ſcd̓o dubio. Regula igitur prima eſt hūbertī partim qui dicīt de pccīs luxurie ⁊ contra naturam ſpāliter actus·non eſt inquirēdum niſi caute ne aliquid manifeſtetur ſimplicib⁹ qd̓ ipſi prius neſcirent qd̓ eis poſſet eē peccandi occaſio. Sic enī cōiter tenēt doctores. Sed Cancell'·addit ſic accīdit aliquādo licꝫ rariſſimū ſit apud certū circūſpectum ac ꝯfeſſorem ꝓuidum·ꝙ apiuntur quedā ſpecies pccōꝝ carnis at q̄dam circūſtantie viles quarum pccōꝝ nō eſſet cōſcius aut culpabil' et hic forte ſcandaliſabitur l' docebitur deinceps

agere ſimilia. licȝ procerto non videamus illud eſſe timendum queadmodum aliq̄ tradūt. Nec enim tantum timendum eſt. ꝙ ꝓpter hoc debeat obmitti diligens inquiſitio pccōꝝ. Vtinam mala a pueris ⁊ alijs tam diligenter cōfiterenter ꝙ̄ tū ſciuntur ⁊ agunt̄ ab eis. nec inquirenda eſſe iudicamus quaſi neſciant ſ; quia forte nō tam ḡuia eſſe credunt ꝙ̄ ſunt. Aut quia aliter nolunt manifeſtare ea. Attn̄ in hoc caſu debȝ cum ſūma atteſtacōne pccīn tale dampnari quaſi non caderet. etiam in hominib⁹ tale quid agere. Sed dicere debȝ ꝙ illud dicebatur ad exponendū diſcrecōm pccōris an ſciēt diſtinguere inter ea que feciſſet. Sunt enim quidā male rn̄dentes affirmatiue ad oia q̄ confeſſor interrogat. ¶ Secunda ē gula Coniecturet prius confeſſor poſt interrogationes quaſdam preambulas ſuper etate. ſtatu condicōne. ſtudio. vel offitio confitentis. vtrum ipſe verecundus ſit ⁊ nimio pudore detentus. ꝙ forte puer eſt aut femina. aut exil̄ conplexionis Apud tales preceteris perſuadendum eſt primitus et figendum in animo quomodo cōfeſſio ſinceriſſima ē. ⁊ oīſcienti deo magis fit ꝙ̄ hoi. Et ꝙ ɔfeſſores ⁊ litterati ſciunt ex libris plura peccata ꝙ̄ ɔfitēs vnq̄ poſſit facē vel ſciē veriſimilit̄. Et ꝙ nō ad reuelandum vel accuſandum q̄rūtur peccata. ſ; ad emēdād ⁊ abſoluēd ⁊ ꝑpetuo q̄tandū

Et ꝙ mall; ꝯfeſſor mori. ꝙ aliqd dicendū detegē.
Toll; igitur omnē talem ſuſpitionē. ⁊ oſtendet
ꝙ tales poſtmod tanꝙ filios ſuos cariſſimos di
lig; qui ſe totos ſue fidei conmiſerūt. Tercia r̄gu
la. ꝓgat confeſſor poſtmodum a generalibus ad
ſpālioꝛa. vt de turpibus ad turpiora ⁊ q̄rat a cau
ſis generalib⁹ ad effectus eorum ſpāles. vt habi
to ꝙ aliquis conatus fuerit ſe aut alium attrecta
re. querat ꝙ diu. ⁊ ꝙ ſepe luxurioſe. ⁊ cum quot
accidit ⁊ a quanto tpe in tota vita Et ſi aliqua e
rat de ſuo genere ⁊ finaliter in qua pte corpis cō
pleta eſt libido. vel altera demum ad alterā illi⁹
ſpeciem poterit ſucceſſiue inquiſicō ptranſire. Nō
ſit tn̄ confeſſor curioſus particulares pccōꝝ mo
dos ſeu circūſtantias inueſtigare. que nō multū
augeant vel varient grauitatē in eis. quoniā na
ſceretur inde aliquādo vel temptatio piculoſa ł
turpitudo nimia. aut ſuſpicio retardatiua confi
tendi. Nichilominꝰ iudicam⁹ vtile ꝓ ſerenatiōe
conſcientiarum illoꝝ q̄ cōfitentur vt plenius ex
plicēt oīa quātum ⁊ quouſq; confeſſor iudicaue
rit expedire. Quia forte poſtmodum grauioribus
vrgerentur ſtimulꝭ quaſi nō bene ītegre pccā ſua
confeſſi fuiſſent. Quarta r̄gula Quia pccm car
nis a quib⁹dam cum ſūma difficultate poteſt ex
torqueri. pſertim a femineo ſexu ⁊ puerilib⁹. qui
vltra ꝙ credi pene poteſt verecundi ſunt cōiter

Jdeo aliqñ primo ꝓcedat pedetemptim a talib⁹ generalib⁹ q̄ nullā aut paucā videntur includē culpam. quia ſi pccōr vult mentiri aut fugere: ſe pe deprehenditur ꝑ talia q̄ naturaliter accidunt omnibus. aut rariſſime repitur oppoſitū. Qualia ſi ſtatim neg;: conſtat eum dicē grandiora. Generalitates autem exempli grā ſm hūbertum Jlle vel ſimiles ſunt. pōt queri vtrū inſultus carnis aliqñ paciatur. Si rñdet ꝙ ſic: poteſt queri vtrum illa titillacō ducat eū ad aliquid faciendū Et ſi ſic: quid eſt illd. Sic eni ei michil manifeſtatur. ſ; datur ei occaſio manifeſtādi ſe. Jtem ſm eund. ſi quis pccm̄ carnale ꝑpetrauit: poteſt queri ab eo vtrum vigilādo abſq; naturali vſu mulierū ſimilē delcācōe; vnq̄ꝫ habuit. Et ſi ſic: q̄rit̄ q̄d faciebat Si vero nō ꝑpetrauit: pōt queri ab eo. Vtrū dormiendo de muliere aliq̄d ſompniauerit et ſi ſic: vtrū aliquam delcācōe; habuit. et quid tunc faciebat. Aliquī tñ q̄runt vtrum vigilando ſemen effuderit abſq; naturali vſu mulierum. Et ſi reſpondeat̄ ꝙ ſic: Queratur qua occaſione accidit ei. Sed inexpti opus carnale. nō intelligerēt quid eſſet effuſio ſeminis. Hec humbertus ꝑmo ut dicit Albertus in libro de animalibus. femine plures nūq̄ꝫ ſemināt. vel ad extra polluūtur. preſertim nigre. S; Cancel. dicit ꝙ gn̄alitates ſm q̄s querēdū eſt ſint ille et ſimiles. Fuiſti vnq̄ꝫ in

tpe in quo ꝯgnouiſti te in ſocietatibus famuloꝝ aut ſociorũ· ſpāliter i lecto. Si ſic: audiuiſti vnꝗ̄ malũ de impudicicia ꝛ mulieribꝫ Si ſic: ꝛ loquebaris· Si ſic: male deſiderabas Si ſic: vtrum voluerit vnꝗ̄ alter ꝙ tangeres eum inhoneſte vel inepte Si ſic: fiat proceſſus vlterioꝛ ſub velamine· ꝙ intelligat an ꝯmiſſa fuerit ibi mollicies ſiue pollucō Quia hoc pcc̄m bene ꝯmittitur ante pubtatis annos· ymmo ſemꝑ imputatᷣ in vigilia dũ cōplete tranſit cogitacō ꝛ delcātio· etiam pollucōne nō exiſtente. Hijs modis inquit Cancel· ideꝫ Noui plures fuiſſe dep̄henſos · qui interrogati negabāt ſe vnꝗ̄ paſſos mēbri pudendi caleſactionem vel pruritũ vel erectōnem qualēcumqꝫ vel temptacōnē aut cogitacōem malā de muliere q̄cumqꝫ. Et dũ ꝯuicti fuerũt de hoc mendatio· q̄rebatur· nũquid illud erat turpe ſic dimittē · quid agebas tu Et ſepe reſpondebāt id qᷦ querebatur credētes ex modo loquēdi cōfeſſoris ꝙ iſtud nō ē putaretur ad culpā ꝟ ad laudem. ¶ Quinta regula eſt· Cōgruit ꝓut exptus ſum ꝙ paruuli ꝛ adoleſcentes maſculi interrogētur modis dictis de cohitacōne ſociorũ ꝛ famuloꝝ tanꝗ̄ de hijs qui prima facie minꝰ horrēt ꝗ minꝰ inſolita ſũt· poſtmodũ queratur de cohitatione mulieꝝ. Et p̄mo ſi vnꝗ̄ in etate· 4· vel· 6· ānoꝝ vel eo circa iacuerunt cum ātillis ſicut mos eſt puerorum. Si ſic

Inquiratur ↄformiter ad p̄dcā. Et certe reperien
tur horrenda. Cōſequēter non ſolū de ancillis. ſ;
in gn̄e ꝓximiori ad qualia non deſcendat. niſi q̄
ſi ſubito ⁊ a latē dicendo ſine mutacōe vultus. O
bone video tu ſimpliciter egiſti cū talib⁹ ⁊ talib⁹
Et ſic heu ⁊ ſepe. Sed prius q̄ꝫ dearticuletur ⁊ pra
cticetur. Sexta regula quid ampli⁹ fiat. ¶Sexta
tn̄ regula ē poterit ↄfeſſor dum inhoneſte loquen
dum fuerit dicē ſic. Amice non cures ſi loquar
turpiter qm̄ oꝫ oia in cōfeſſione dicē. longe alit̄
dicerē aut ſilerem extra cōfeſſionem. ⁊ dicantur
talia ſatis conſtanter ⁊ quaſi p̄ſciātur aut nō re
putentur ita grauia. Nec aſpiciat̄ fixe vult⁹ pec
catoris. ſ; diuertat ↄfeſſor vultū quaſi nō curans
aut forte narrās fabulam dicēdo Ego bene video
tu feciſti ſic ⁊ ſic cōiter. Dic ergo totum in nomiē
dn̄i. Ego tibi indulgeo ſi non alias feceris. Et ſi di
cēs omnia mala mundi: non inde pei⁹ haberes.
dic audacter. ymmo queri poteſt ſi velit vt ſuper
omnibus diligēter interrogetē. Et ſi ſic: Subinfe
ratur q̄ ergo dicat in omib⁹ veritatē. ¶Septiā
regula eſt. Applaudat confeſſor aliquando dicē
tibus veritatem ſuper delictis ſuis. quanto ma
gis criminoſiſſima ⁊ abhoianda videbūtur ⁊ col
laudētur de veitate. de ēligione de timoē dei. de ze
lo ꝓprie ſalutis. de ↄfidēcia ad ſacerdotē ⁊ ſimilibꝫ
Et q̄ audacter ꝑgant ad alia nichil heſitantes

ſit aliquãdo inutilis queſtio circa tales ꝓ tunc ſi fuerint alias etiã de talib9 cõfeſſi. et ſi nõ quali ter ãpli9 nunc letari debent et deo gratias agere. qui talem eis tribuit volũtatem et oportunitatem Expedit enim qñqꝫ ꝑ confeſſionẽ principaliter gratias agere. moneat poſtea vt tendat ad alta Et ſic poſtmodũ ſuadeatur ꝓ bono ſuo velle dicẽ circumſtancias ſuas omẽs in ꝑticulari. ſicut de ã cillis predixit vt tactum eſt in. ꝯ. et. 1. regulis ad dens ꝙ pudor ille ad magnum meritũ ſibi cedet futuramqꝫ opabitur tranquillitatẽ cõſcientie ex quo nunꝙ alteri deinceps reuelare conpelletur. Eſtimo autem ꝙ feminis ꝯuerſo ordine interro gacões faciende ſunt ꝙ dictum eſt in quarta re gula prius vꝫ de cohabitacõe mutua ſecum poſt ea cum viris et puulis ſm ꝙ videbitur. Circa pre dictas regulas mouet idem Cancellari9 duo du bia et ſoluit. Primum reprehenſibile videtur ani mie audacitatis in cõfeſſore ꝙ talia preſumat a perire qualia ꝑmiſſa ſunt. q vix certe credibilia ſunt et vere incogitabilia niſi ab expꝑtis aut ſedu ctis aut aliũnde doctis. Sed ſentiat ali9 qđ volu erit Ego tamen deo fateor me plures talib9 indu xiſſe mediis ad confeſſionẽ qui fatebãtur nunꝙ etiam in lecto mortis talia fuiſſe dicturos cuiquã et laudabant deũ totis virib9 gratias agẽtes ꝙ ſe ſe ita aperuerũt. Quidã et pauciſſimi retroire

voluerunt aliqn̄·ſed tandem redierūt fatentes il luſionē eſſe demōis qui claudē os aptū ſemꝫ rurſus ſatagebat. Alij iam cōfeſſi ꝑpꝫ obmiſſionem hm̄oi interrogacōis rurſus ad cōfitēdū inducti michi fecerūt indiciū ꝙ neceſſaria ſit hm̄oi inqſitio. ¶Aliud dubiū. Dubitabit aliqs ſe talia ꝛ neſciē vel nolle inquirere. qꝛ forte ē ut cirurgicus timidus ꝛ in exptus pallaſcens aut ſpaſmū paciens in ↄſpcū ſedaꝝ diraꝝūqꝫ mulierum. Reſ. ffateor cautelā eſſe neceſſariā ꝛ non leuiter fieri deſcenſum ad iſta abhominācla. niſi ↄfeſſa precedēcia videantur veluti inferre talē ↄclusionē. Rō ſi quis neſciat vti cautelaꝫ dimittat ↄſulo. ne ꝛ ſibi noceat. ꝛ pccōꝛ ſi ſibi ſemel negauerit neqꝫ deprehenſus fuerit ſcandaliſetur ꝛ vix in futurum conuinci queat.

¶Sequitur Capitulū quartum.

QVarto videndū eſt circa finem confeſſionis de duobus videlicꝫ quō confeſſus corrigi debꝫ ꝛ informari ꝛ probari. Nam confeſſione rite pactaꝫ Primo rephendat cōfeſſoꝛ reum acriter ex pccā ſua enormia poſtꝙ illa plene cognouerit. Et oñdat ei quāta punicōe pccōꝛ dignꝰ exiſtit. Attñ cauendū eſt ne pccōꝛ rurſus cōfugē poſſit ad negand iam cōfeſſa. ſicut plurices reptū eſt fieri etiā poſt cōpletam prius ↄfeſſioēꝫ Ideoqꝫ peccatoꝛum explicacō habeatꝫ certiſſima

Demiq; quidquid in ɔfeſſione dixerit cōfeſſor· ſit
tamen ipſe in fine mãſuetus atq; benign9 vt ſit
velut ſamaritanus bon9 vulneribus ſauciati vi
num increpacōnis ⁊ oleum cōpaſſionis ac bone
ſpei infundat· poteſt inſup dicē· Ex quo talia ⁊ ta
lia confeſſus es· q̄ ſunt grauiſſima· noli deinceps
aliqua celare· ſʒ omnia dic adhuc· vt te ſimł ex
pedias· Jta docʒ btūs Aug9 libro de penitētia vͣ
dicit· Cognitis pccis· aſſit confeſſor beniuol9 pa
tus erigere ⁊ onus ſecū portare· habeat dulcedi
nem in affectione· pietatem ī alteri9 crimine· ad
iuuet cōfitētem in orando· elemoſinas faciendo
⁊ cetera bona ꝑ eo· ⁊ cum opus fuerit etiam icre
pando. Deinde ſcdo qñ ɔfeſſor ſentit confeſſum
ſe nō poſſe abſoluere ab omnibus mortalib9· ſʒ
ab aliquib9· tunc ẜm tho· debʒ primo confitens
ſimpliciter oīa mortalia pccā confiteri ei q̄ habʒ
in memoria· ⁊ ab hijs debʒ eum cōfeſſor a quib9
ſ poteſt abſoluere ſub forma ſequenti ſtatim· e·
explicanda· atq; ſic ad ſupiorem ꝑ vlteriori ab
ſolucōne dirigere· cui ſcilicʒ ſupiori debʒ reſerua
tos etiam cōfiteri caſus. Si tamē ſupior talis eſt
q poteſt inferiori ſuā auctoritatem cōmittere et
confitentem vult remittere· eum committendo ī
feriori· tunc inferior poteſt abſoluere· ymmo pe·
de pa· in· ẜ· di· i A· dicit Qð ecōuerſo ſupior pōt pri
mo a maioribus pccis abſoluere mortalibus et

eundem remittere poteſt ad inferiorem vt a mio ribus pccis mor̄li bus abſoluat. Et quidez ecclesia Romana vt idem dicit hoc facit ⁊ ſic vtitur. Et ita ſupponendum eſt ꝙ ita fieri poſſit. Et ſic econtr̄ fieri poteſt. nec eſt dimidiacō ſacramēti. quia ex duabus abſolucō nibus vnum ſacramentum in tegratur. ¶ Poſtremo tercio notet confeſſor. Si confitens habz aliquos caſus intricatos. puta de contractibus. ſi ſint liciti vel vſurarij. Si bona in iuſto titulo conqueſita et poſſeſſa. vel ſi eſt in uolutus aliquo caſu matrimoniali. vel interfuit bellis iniuſtis. vel ſi ſe inuoluit collacōnibus aut poſſeſſionibus bn̄ficiorum eccleſiaſticorum ł ſen tencijs excōmicacōnis ſuſpenſionis aut interdicti vel quibuſcumqz ſymonie contractibus aut ſimi libus. Si de hijs confeſſor ſe neſcit expedire: tunc ſi ꝯmode pōt dz facē ꝯfitētem exſpectaē ⁊ ēcurrere ad libros ł reqrere peicōres ſe. Si aūt ꝯmode fieri nō pōt: tūc enumēt ſibi diligenter hos caſus de q̄ bus dubitat ⁊ imponat ei ut poſtea ēuertaē ad ſe dū fuerit meli⁹ ꝯſult⁹. ł vadat ad aliquē pitū ⁊ ſm ꝯſiliū illi⁹ ſe ēgat ne piditetur. Sic eē de reſti tucōe faciēda ſi dubitat faciend̄ ē. puta i hoīcidio vulneracōe detractōe ꝯtumelia furto rapina ⁊ tē ctu ad pccā aliorū hoīm ⁊ ſimilium faciendum ē. ¶ De ſcd̄o vero videlicz de ꝓbacōe ꝯfitēti fiēda ł expienda an ꝯfeſſus ſit ꝯtritus ⁊ abſoluendus

Confeſſor de emendacōne nō requirat iuramen
tum vel votum vel aliā obligacōnem ꝙ abſtine
at a mortali pccō· niſi eſſet excōicatus· pſertim de
iniectione man⁹ violente in clericum· ⁊ ſatiſfactō
alicui eſſet pſtanda· ſʒ ſufficit dicit hubertus ꝙ
habeat bonum ꝓpoſitū ⁊ bonam voluntatem ab
ſtinendi ab omni mortali peccato ·ſaltem in gñe
⁊ ꝙ pterea ſibi diſpliceant· Cancellari⁹ dicit ſic
Querat confeſſor a ꝯfeſſo· an ꝓponit abſtinere cū
auxilio dei deinceps a pccīs· wilhelm⁹ pariſienſ
tractatu ſuo ſpāli de penitentia· c· penultimo gra
cioſius ad huc docʒ quomodo etiā ante confeſſi
onem inchoatam p eū qui venit ad cōfeſſorem
gratia confitendi fieri debʒ ꝓbacō· Si inquit hoc
ꝓpoſito venit ad confeſſorem· ſcilicʒ vt committat
⁊ tradat ſe beneplacito dei ⁊ hoc ex amore eius·
Si ſe totum patus eſt dare ⁊ tradere miſeracōni
dei ⁊ hac de cauſa non eius offenſam incurrat vt
in amorem eius et graciam redeat mortuus· i ſe
vincula dirupta eſſe cognoſcat· Si tantū ſui amo
rem eſt ei largitus clementiſſim⁹ deus· vt de ſe to
to ſtudio beneplacitū ei⁹ patus ſit facere ꝑ conſi
lio ſacerdotis cui aīa eius curanda ⁊ regenda a
deo cōmiſſa eſt· nullaten⁹ de ſalute eius dubitet·
Quis enim dubitʒ deū hui⁹modi penitētem ple
niſſime poſſidere· hec ille· Si igitur confeſſor ſecū
dum iſtum ante ꝯfeſſionis inicium talit̄ diſpoſitū

conſolari deb3 ꝑut late docet idem. Quid de eo ſen
ciendum eſt q̄ poſt confeſſionem ſe beniuolū oſ̄
dit Pe. de pa. ſup. 4. di. 17. dicit A penitente req̄
ratur ſi penitet. Et ſi dolor eius inſufficiens eſt.
an vellet dolorē ſufficientem habere. ⁊ ſi non h3
hoc ipm ſibi diſplicet. ⁊ hoc ſufficit ſm illud. Cō
cupiuit anima mea deſiderare iuſtifi. tu. in omni
tpe Et ſm illud patris qui habuit coram cristo
filium a demone poſſeſſum dicentis. Credo domi
ne. Adiuua dn̄e incredulitatē meam. Tn̄ ſecund̄
prefatos doctores etiā exigitur ꝙ careant odio
mortalis pcc̄i cōtra alium. Item occaſiones pec
catorū mortaliū certas ⁊ proximas vitare ꝓpo
nat vt concubinam de domo quā inhitat eiciat
publicam. vel adulteram quam habet ſimiliter
Item nulli iniungatur penitencia qui hab3 offici
um qd̄ ſecundum conſcientiam ſuam facere non
pōt ſine pccō mortali n̄ deſerat illud officiū. Item
ſi habet aliquam aliā occaſionem peccandi. ⁊ ve
riſimile eſt ꝙ non poſſit ſibi cauere a mortali pec
cato niſi eam a ſe remoueat. vt eſt cohabitatio
mulieris ſuſpecte cū qua peccare conſueuit; non
detur ei penitentia niſi occaſionem iſtam a ſe re
moueat. Item videat ut operam dare proponat
efficacem ad diſcēdum ſi neſcit orationem domi
nicam. Simbolum apoſtolorum. et decalogum.
Item vt velit ſatiſfacere pro poſſe de iniurijs ⁊

alijs reſtitucõibus debitis qñ tenet᷑. de quo vi
dendi ſunt tractatus diuerſorum doctoꝝ. Idē di
cimus dicit Cancel. de reuocacõne ſeductoꝝ ma
lis conſilijs ⁊ moribus ꝑ eum ⁊ de diffamatis in
iuſte ⁊ ſimilibus. nõ requirendo tamē vltra illḋ
qḋ veriſimiliter fieri poteſt talia repetēdo. Si au
tem dicit ſe nolle vel nõ poſſe abſtinere ab aliq
mořli: tunc nõ eſt ei iniũgenda penitētia tāq̄ in
ſacramēto. Sed ſignificādum ē ei ꝙ ſi decederet
in ſtatu tali: dampnaretur. ⁊ ꝙ in tali ſtatu non
coicet. alias mortali nouo ſe inuoluerꝫ Et ꝙ nul
lus ſacerdos etiam papa eum abſoluere poſſet i
tali inpenitentia Et ſi ſacerdos abſolucõnem ta
li daret: mortaliter peccare poſſet Et ꝙ iſtam con
feſſionem tenetur iterare niſi ſtatim penitēt vel i
breui. Conſule eum tamen. dicēdo ſibi vtilitates
ꝯſequētes ſuam confeſſionē que tacte ſunt. c. 2.
. 2. puncto Iniungatqꝫ ei aliqualem penitentiaꝫ
in ieiunando. orādo elemoſina pegrinacõe. et ſi
milibꝫ vt deus illũ illuſtret ſua gratia. Multũ ꝑ
tũc valent exhortacões confeſſoris facte tali in
penitenti videlicꝫ de igne inferni ⁊ penis eiꝰ dē de
gaudijs celi de piculo mortis ⁊ ſimilibꝫ ꝑmo di.
bonauen. Qui accedit ad confeſſionem ⁊ abſolu
cõnem plenariā habens de conmiſſo. ſic ꝙ nollet
nõ conmiſiſſe vel continuat vel non vult reſtitu
ere alienum qñ poſſet. vel nõ dimittere rācorem

tunc peccat mortaliter. quia quantum in se est sacramentum irritum facit. Dicit enim Sco. Qui iniunctam sibi pniam et a sacerdote receptam voluntarie et sine causa abiceret. nolens adimplere. talis inobediencia mortale peccatum esset. quia transgressio precepti ecclesie esset et cristi vicarij. ¶ Ultimo caueat ne vnquam quantum potest peccatorem inplacatum ire permittat. Jubeat eum pocius redire ad se et reuerti vt denuo curam saucij attemptet. ¶ Ca. x.

Quinto quomodo pnia sit iniungenda. Di. hubtus Videat confessor ut paruas iniungat penitentias. quia melius est per paruam pniam ponere hominem in purgatorium quam cum magna in infernum. Proinde consideret penitentis diuicias. paupertatem senium. deuocionem. conuictum et similes circumstantias. et secundum easdem confitenti salubrem pniam in oracione. in elemosina. Jeiunio peregrinacione. vel in vno vel in pluribus eorum faciendam apponat. Et nullam imponat nisi quam voluntarie confitens suscipere vult. Et quamuis pnie omnes vt dictum est sint arbitrarie id est ad arbitrium confessoris posite. debet tamen hoc arbitrium fulsitum esse racione et arte. vt quantum potest confessor peccatis obuiet ex opposito per opera virtutum. Optima autem pnia est si fieret quam xpus iniunxit adultere dicens. vade et amplius noli peccare. Bona penitentia est debita rerum restituendarum reddicio. Quando vero penitenti numerum

oracõnũ ⁊ aliarũ pniaꝝ iniũngit dj. Humbertus
Dicat ei. ⁊ illud intendat ꝙ ſi aliqñ nõ dixerit nõ
ei ad culpam imputetur ad minus mortalem Ca
ueat iterum ne ei iniungat penitẽtiam vnde ſeq̃
tur ſcãdalum ſicut accidit quãdo adoleſcẽtulis
q̃ viros habent zelotipos aliquid iniungitur vn
de ſuſpicõ viroꝝ ɔtra eas roboretur. vt ẽ ieiunaẽ
in pane ⁊ aqua in flagellãdo ſe ⁊ ſimilibus. nec
iniungat p qđ alteri ꝑiudicium fieri poſſit vt nõ
reddẽdo debitum Jn ſequeſtrando ſe a thoro cõ
iugis ad tempus. Jtem dicat ꝙ nõ dat ei tantã
penitẽtiam quãtam meruit Quia regulariter ꝓ
vno mortali pecõ ſeptẽnis penitẽtia iniungẽda
eſſet Jtem dicat ei ꝙ iniungit ⁊ dat ei in peniten
tiam omniũ peccõrum ſuorum iſta. 7. videlicȝ oĩa
bona q̃ fecerit. omnia mala q̃ ſuſtinuit. omnia
bona que aliȷ̈ pro eo fecerint. Et labores omnes
quos bene tulerit Et indulgencias quas acquiſi
erit. item det ptãtem quantũ valȝ cuicũqȝ q̃ poſt
modum cõfiteri voluerit vt relaxare ſibi poſſit
de penitẽcia ei iniuncta. ſi forte ſibi videbitur expe
dire. Jtem inducat ad frequẽt cõfitendum et p̃
dicacões libẽt audiendum ad opa miſericordie
excenda. vt viſitare hoſpitalia. leproſoria ⁊c̃ ⁊ i
iungat talia ſi videbitur expedire. Jtem inſtruat
vt redeat quociẽs pccm oblitũ in confeſſione me
morie poſtea occurrit vt confiteatur. Qui autem

firmū ꝓpoſitū abſtinendi in penitēte reperit ſm
.v. regulas ſe habere dꝫ ł aliū. cui pniaꝫ iniūgit.
Primo ſm Caſſianū Illi vicio ad qđ āpliꝰ incli
nat̄ ⁊ qđ maius eſt. obuiet ſpāli conatu. orando
ieiunando. elemoſinas dando ⁊ hmōi coñ ipm.
Et ſi placꝫ petat vt in pniam iniungant̄ iſta. Se
cūda contra tale vicium firmiter ſtatuat ſi reci
diuat in futurū tūc velit p tres dies immediate ſe
quētes ſic penitere. ꝙ in prima ieiunet in pane ⁊
aqua vel aliter. In ſcđa die orat̄ numerū certum
pſalmoꝝ. In tercio vero die velit dare in elemo
ſinam aliquid ſibi carū ł certā pecuniam. ¶ Ter
cia regula ꝓponat firmiter quociēſcūqꝫ recidiua
bit infra triduū poſtea ſtatī ꝯfitei. ¶ Qrta ꝛ̄gula
ꝓpoito firmo. ā voto aut alia obligacōe ad tpꝰ ſe
obliget ꝙ in caſu q̊ eū tā vehemēter tēptari ꝯtin
gēt ſic ꝙ pccm ppetrāre ꝓponēt: nichilominꝰ añ
ppetracōeꝫ velit pˀus dicē. x. pſal. ł flectē genua
aliquotiēs ł intrare eccāꝫ aliq̄ ⁊ ibi añ ymagieꝫ
crucifixi ł virgīs vel ſancti alicuiꝰ aliq̄d orat̄. ꝙ
ſic forte iuuabit̄. ¶ Quinta homo tal̄ aſſuefaciat
vt qñ tēptacō notabil̄ pcci ꝓpiquat. ymagina
ri tūc fortiter incipiat aliqđ terribile vt criſti paſ
ſionem. mortem ꝓpriam. Ignē inferni. ⁊ ſic ſimi
lia. vt ſaltem ſic reſipiſcat a malo facilius. hec Cā
cellarius. Item qđ dictum eſt ꝙ confeſſor penitē
ciam nō aliam dꝫ iniūgere q̄ꝫ de conſenſu peccōris

et de qua ſperet impleco͞nem. addit ſic Cancel. niſi forte pccā̄ eſſent publica ⁊ ſcandaloſa ꝓ quibꝫ ad ꝯ̄pbatioe͞ꝫ cogi dꝫ iniūt⁹. Ceteꝝ di. idē̄ pōt aliq̄n pnīa dari de nō pccāndo tali ⁊ tali crimīe p cͭ tū tp⁹ futuꝝ ſb aliq̄ pena pecuniaria vł corpali ſoluēda efficaciter añ ꝯ̄tidiuū ⁊ p⁹ etiā ſi ꝯ̄tidiuat aut ſubdebito redeūdi ad ꝯfeſſioe͞ꝫ ifra triduū ł biduum poſt ꝑpetraco͞nem delicti aut aliquid h⁹modi. Conmoneatur tñ ꝯ̄feſſus ipſe ne peniteͣciam hanc aut aliam quālibꝫ acceptet ſi non ꝓponat eam firmiter impleturam. Agnoucit qꝫ ſe grauius in purgatorio q̄ꝫ in hoc mundo ſolutuꝝ omnia. Poſtremo de nō manifeſtando o peniten ciam ſuā et ea q̄ ī confeſſione dcā ſunt et fuerunt acta. Et de non reſpondēdo curioſe deſuꝑ interrogantibus moneatur Quia ſꝫm pe. de pa. et Can. Omnia ad confeſſionem ꝑtinencia vt penitētia iniūcta. et interrogaco͞nes facte et cetera non inducencia ad malū ſunt de confeſſionis ſecreto. ꝓpter qd pccānt ſic non excuſat eos ignorantia illi qui penitencias ſuas et ea q̄ ſacerdos eis dixit paſſim dicunt. Et qui etiam ſuꝑ hoc inquirīt quia talia p īdirectū cauſant aliquādo irriſioe͞ꝫ ſacerdotis aut confeſſi. culpā. Capi. 6.

Sexto circa formā abſoluco͞nis notꝫ ꝯ̄feſſor. primo an confitens ſit innodatus aliquo vinculo excoīcaco͞nis maioris ā etiaꝫ

minoris. Si minoris tūc eum ſub iſta forma ab e
odem abſoluat. Ego te abſoluo a vinculo excōi
cacōnis minoris In nomine p. ꝛ f. ꝛ ſ. ſ. Amen vel
ꝑ ſimilia verba equipollētia. Si dubitat ſe incidiſ
ſe confitens minorē excōicacōnem: etiā ſemꝑ tuci
us eſt dicē Ego te abſoluo a vinculo excōicacōis
minoris ſi ligaris ꝛ reſtituo te ſacramētis eccleſie
In nomine p. ꝛ f. ꝛ ſ. ſ. Et ſm quoſdam expedit
hoc facere in principio cōfeſſiōis. Si quis incidit
maiorē excōicacōnem vbi eſt publicū. ꝛ cōfeſſor
ſcit extra cōfeſſionem ſacralē: tunc ſi confeſſor hꝫ
auctoritatē vel alius q̄ ideꝫ hꝫ. excōicatū dꝫ abſol
uere in loco aliquo honeſto reum exſpoliatū. vel
humiliatum aliter. Cū pſal. Miſerē mei deus. va
pulando reum interim cū virga aliquociēs ꝛ cū
oracōe dñica ac collecta pro pccīs. omnibus pre
miſſis premittendo. confiteor. ꝛ in caſu quo ꝑcuſ
ſit clericū. iurando ut dicit in ſūmis de ſtando in
ditio eccīe id eſt abſoluētis. Et poſtea iniungat
ſibi ꝙ de cetero ſimile non faciet. Ultimo autē
cōcludat formā abſolucōis. Auctoritate qua fun
gor abſoluo te a vinculis excōicacōnis ꝛ ſpecialiter
ab excōicacōe qua ligatus es ꝓ hoc vel hoc facto
ꝛ reſtituo te ſacramentis eccīe in nomine patris
ꝛ filij ꝛ ſpiritus ſancti. Si autē excomunicacō ma
ior ſit occulta: ſi ꝯfeſſor habꝫ auctoritatem abſol
uendi caueat ne in publico reum vt premittitur

abſoluat niſi de licentia ei⁹ ſi in ſecreto cõfeſſus
eſt·ſꝫ in loco ſecreto eū abſoluat Et ſm̄ Cancell.
Forma abſolucõis ab excõicacõne eſt iſta q̄ de
bet·primo id eſt ante abſolutionē ꝑ pccis fieri
Ego abſoluo te a ſentētia excõicatiõis ⁊ reſtituo
te ſacramentis eccīe In nomine p·⁊ f·⁊ ſ·ſ·Deīn
de ſequatur abſolutio ꝑ pccis ſi cum excõicatioē
peccatum includitur neceſſario confitēdum ſacr̄
mentaliter·Ego abſoluo te a pccis tuis In noīe
p·⁊ f·⁊ ſ·ſ·Amen·Tuciusqꝫ ē iſtis formis nichil
im miſcere hec ille·Eſt igitur forma abſolucõis
pro pccis p̄ſuppoſita bona intētione·ſufficiens ī
omni caſu iſta·Dn̄s noſter ihesus criſtus te ab
ſoluat ⁊ ego te abſoluo a pccis tuis ī n·p·⁊ f·⁊
ſ·ſ·Amen·Nec oportꝫ addere omnibus·quia ſuffi
cienter ſubintelligitur ab omnib⁹ a quibus pōt
Et ſi tucius ambulare vult·ne forte vinculo mīō
ris excõicationis ſit innodat⁹ dicat·Dn̄s noſter
ihesus criſtus te abſoluat ⁊ ego te abſoluo a ſē
tentia minoris excõicationis ſi ligaris·et a pccis
tuis in n·p·et f·et ſ·ſ·Amen·Raro tn̄ ꝯfitētibus
dicat ut dicāt primo ſuū Confiteor generale·De
inde ꝓpter reuerentiā ſacramēti dicat ſacerdos
Miſereat tui ⁊c̄·Abſolutionē et remiſſionē ⁊c̄·
Deinde formas p̄fatas neceſſarias vel formam ꝑ
ut caſus exigunt·Ultimo poteſt addē ſic·meritū
dn̄i noſtri ihū xp̄i beatiſſime virginis et omniū

ſcōꝝ merita. oīa bona q̄ feceris ⁊ mala q̄ ſuſtinue
ris. labores tui boni. ⁊ bona que alij ꝓ te fecerint
ac indulgentie ſi quas acq̄ſieris. ſint tibi in r̄miſ
ſionem pcc̄oꝝ tuoꝝ omniū. ⁊ in augmētum vite
eterne Amen. Quia ex iſta addicōne dicūt docto
res q̄ oīa in tali addicōe incluſa maiorem effica
ciam hēbūnt ſatiſfaciendi ꝓ pcc̄is. quia non ſo
lū ex genere opis bona erunt. vel ex radice carita
tis: ſ₃ etiā efficaciam ſpālem habebunt ex ſacra
mento pnie ſeu ex clauibus eccie ꝑ confeſſorē ap
plicatis. Quia vero aliqui non ſolū tenentur vin
culis ſeu ſentēcijs excōicacōnis. ſ₃ etiā ſuſpenſiois
⁊ interdicti. ⁊ indigēt diſpenſacōne ſup irregula
ritate vna vel pluribꝰ ɔtrc̄tis. Si epiſcopꝰ ꝉ lega
tus alicui confeſſori dat auctoritatē taliū ſup ali
q̊ in caibꝫ ī q̄bus ſaltē prefatus prelatus dare po
teſt oībus ⁊ ſingulis. vel ſi eſt in religione aliq̄
vbi ordinis p̄uilegia ad premiſſa extendunt ſe:
tunc ſub illa forma poteſt abſoluere. Dn̄s nr̄ ihe
ſus xp̄us te abſoluat ⁊ ego auctoritate qua fun
gor abſoluo te a vincul̄ excōicacōis ſuſpenſionis
⁊ interdicti ſi indiges: ⁊ diſpenſo tecum ſuper ir
regularitate vel irregularitatibus. ſi quam vel
quas cōtraxiſti Jn nomine p. ⁊ f. et ſ. ſ. Sol₃ aūt
dn̄s papa aliq̄n q̄buſdā tantā gratiā₃ facere vt
ſimplicit̄ ab oībꝰ cēſuris ⁊ penis juris ⁊ hois poſ
ſint abſolui in foro ſaltē cōſcie. Et tunc confeſſor

poteſt iſta forma vti. quã a curia Romana recepi
a vſus ſum ſepe videlicȝ. De plenitud ine ptãtis a
poſtolice cui9 auctoritatẽ ꝓ pñti gero. Abſoluo
te ab omnibus cenſuis eccleſiaſticis ſentẽtijs vi
culis excõicacõnũ ſuſpenſionũ ⁊ interdicti tã a iu
re ꝙ ab homine latis. nec nõ ⁊ ab omnib9 negli
gencijs ⁊ defectibus omiſſis in adminiſtracõne
ſacramentoꝝ officijs et actibus tuis vel nomine
tuo factis. Supplendo de ſolita aplice ſedis clemẽ
cia. omnes defectus eorũ dem aboleo, etiam omẽȝ
maculã infamie ⁊ in habilitatis vndecũqȝ cõtra
ctis. diſpenſoqȝ tecũ ſup omni irregularitate. ſy
monia in ordine ⁊ bñficiõ actiue vel paſſiue q̃cũ
qȝ occaſione vel cauſa circa te in collacõe ordinũ
⁊ alioꝝ ſacramentoꝝ cõtractis ſeu cõmiſſis. Re
ſtituo te et habilito te ad ſtatus. famam honoẽs
execucõnes officioꝝ eccleſiaſticoꝝ quorũcũqȝ. ac
ad omnes gradus dignitatum ⁊ honorum ad be
neficia eccleſiaſtica habita et habenda. Et tibi de
hijs q̃ habes de nouo ꝓuideo relaxando tibi fru
ctus quos male pcepiſti ſeu leſa conſcientia ex
eiſdem. Et alia q̃ ludo ex ſucceſſione ac alias ad
te puenerũt q̃ ſubiacent reſtitucõni vage in for
ma pleniſſima in n. p. ⁊. f. et ſ. ſ. Item de locis tu
is et rebus ſacris omnia interdicta et alias iha
bilitates tollo. ac in dño relaxo. populũ ac perſo
nas ad tuam curam ptinẽtibus a pmiſſis cẽſuis

ecclaſticis a iure vel homine latis inueteratis q̃s
null⁹ pſequitur abſoluo. ⁊ interdicta tollo et re
laxo. Diſpenſacões abſolucões ⁊ indulta eiſdē
cõceſſa ⁊ impenſa ratifico ſupplendo oēs defectus
ſi qui interuenerit in eiſdem. Et hec omnia de ple
nitudine ptãtis aplice michi ꝑ pñti ſup pſonam
tuam cõceſſe. facio ac robur habē volo diſpenſa
cõibus apoſtolicis. nõ obſtantib⁹ quibuſcũqꝫ
incontrariũ faciētib⁹. Si aũt quis dubitat an ꝑ
iſtis ſpãlis exigitur forma abſoluendi neceſſaria
qui a ſede aplica habent priuilegiũ ꝙ in articu
lo mortis dũtaxat ſemel poſſint habē plenam re
miſſionem oĩm ſuorum peccaminũ id ē a pena et
a culpa vt alij exprimunt. Reſ. ſm ꝙ a magnis
tam in cõcilio conſtanciēſi q̃ba audiui ꝙ non.
ſꝫ ſufficit ꝙ ea oĩa ⁊ ſingula faciant ꝑ quibus in
dulgentia prefata datur ꝑut in bullis vel priui
legijs taliũ exprimit. Nec putet aliq̃s ꝙ qñ ſel
quis in articulo mortis fuit ⁊ vſus eſt ꝙ poſtea i
alio articulo mortis vti valeat. niſi papa lacõrẽ
auctoritatem darꝫ q̃ dat qñ ponit ꝙ in articulo
mortis dumtaxat ſemel. Et ita rñderunt in concĩ
lio ꝯſtãti. lrãtiſſimi viri ples de hoc ẽquiſiti. nec
mirꝫ ꝙ ꝑuilegiũ de indulgentijs tãtũ dat q̃tũ ſo
nat nõ aũt extēdi dꝫ vltra Capitulũ. x.

Eptimo videat ꝯfeſſor. Si ꝯfitēs ē infirm⁹
in piculo mortis q̃rat ab eo confeſſor ſi ſit

implicatus vinculo excōicacōnis maioris vno ł pluribus. Et ſi ſic ſatiſfaciat et ꝑ abſoluere potē te mittat. et hoc ſi non ſit piculum in mora. Si aūt eſt piculū inmora recipiat cōfeſſor caucōnem ſu p pmiſſis ab infirmo ſi ꝯualueit. qꝫ faciat emēdā et ſe cicius quō potuerit conponat cum leſo. Et qꝫ heredes ꝓmittant ſimilia ſi infirmus deceſſerit Et abſoluere ſe pmittat ab habente auctoritatē ſup tali excōicacōne. Deinde abſoluat eum in mor tis articulo. quia in iſto habꝫ auctoritatem ſuper omnes ſententias et oīa pccā. nec oportꝫ fieri abſo lutionem niſi ſicut dictum eſt in pcedenti caplo. i formet autē eum vt ſi conualuerit a ſuo iudice ci cius quo poſſit pmittat ſe abſoluē ab excōicacō ne. alias de nouo incidet eādem. Similiter de pec catis reſeruatis ad ſupiorum auctoritatē ſe trāſ ferat cum potuerit. Si vero reſtituere habeat de vſura. ꝯtractu malo. debitis vel alijs quibuſcum qꝫ ꝓponat illud facere et cooperetur quātū poterit vt heredes illud faciant qd ipſe moriturus neqt facere. Sic etiam de votis realibus. vt ſi vouit da re. x. flor. in eccia aliqua diſtante. ł ꝓpinqua. da re tenentur heredes. x. flor. illuc Ita ſi moriturus vouit ire ad aliquē ſanctum cum. x. pſonis cōdu cendis. heredes. x. pſonas mittant. quia tale vo tum tangē videtur ille caſus vt dicit pe. de pa. Se cus eſt de pſonalibus votis morituri qꝫ de realibꝰ

¶ Hortetur moriturū vt teſtamentum quantum
poteſt ordinet. ſic ut eo mortuo executio fiat. et
non lites inter heredes. Item mortuo eo hortetur
confeſſor heredes vel filium aut amicos mortui
vt executō fiat debitorum p̄ſatorum. Item ſi mo
riturus debitis obligatur vel votis perficiendis
ad ſanctos vel peregrinationes: iſta de conſenſu
ꝛ licentia ſpeciali confeſſor ordinet ſcripto man
dari vt expediantur poſt mortem. Non debet au
tem confeſſor tali morituro iniungere ſed inno
teſcere pnīaꝫ niſi forte aliquid modice oracōnis ꝉ
geſtus deuoti poſſit facere cōpetenter. Addat cō
feſſor informando moiturū. vt ſi ɔualueit: pnīam
taxatam met faciat ſiue ſit pua ſiue magna. Et
vt eandem pnīam ſi amicos aliquos hꝫ ꝛ ipē mo
riatur velint ſatiſfacē. eandem pnīam ſup ſe reci
piendo in parte ſaltem vel in toto. Qui q̄to cēnt
deuociores tanto meliores pro ſatiſfactione.
¶ Ultimo dicit humbertus ſit cōfeſſor ſecretus
ne vnq̄ directe vel indirecte de longe vel de pro
pe in genere ꝉ in particulari poſſit aliquid perci
pi de ore vꝉ ſcripto eius. aut mutu. riſu vel geſtu
ꝙ aliquam notam habeat de aliqua reuelatiōe
q̄tumcumq̄ꝫ leui. vnde caueat ne vnq̄ dicat in
ſermone vel in priuata collatione. Ego audiui
huiuſmodi caſus in confeſſione. quia ſimplices
credunt ꝙ ſit reuelatio. Nec vnq̄ debet dicere

In illa abbacia vel in illo capitulo ciuitate ł vil
la in quibus audiuit confeſſiones fuīt multa ma
la·vel h9modi nec deberꝫ etiam in ſpāli laudare
aliquē cuius ꝯfeſſionem audiuit de virginitate
vel innocentia ꝛ huiuſmodi·ne apud ſapientes
cum de alio orietur verbū quē etiam audiuiſſꝫ ꝛ
non ita laudaret poſſꝫ oriri ſuſpitio ꝙ idem bonū
nō eēt in illo·Nec vnꝗ̄ debēt ꝓpter aliq̇d genus
pcc̄i ꝯfitēti oſtēdē minorem familiaritatem vel ſi
gna dilcōnis minoris· Inſuper multum caueat
ne de eo qui ſibi confeſſus eſt dicat eiuſdeꝫ mod
confitendi intricatum·ſcrupuloſum·et inordina
tum·eius ꝓteruiam·inobedientiā·vel aliam cōfi
tentis circumſtātiam in ꝯfeſſione ſolum pceptā
p quā cōfeſſus erubeſceꝛ ſi manifeſtaret·Alias
ibi piculum eſt grauis pcc̄i vt multi doctores ex
preſſe dicunt·Quando vero ꝯfeſſor aliquid de au
ditis ſolum in confeſſione·ex̄ cōfeſſionem dicere
petitur tūc extra cōfeſſionem prius recipiat a con
fitente diſtincte licentiā de quib9 poſſit loqui ex̄
confeſſionem·et de quibus nō ·quibus pſonis ꝛ
quibus non·et exprimat iſta confitens per ſe
ipſum ꝯfeſſori ex̄ ꝯfeſſionē·

Tercia pars·Capi·primum·

TErcia pars erit de confeſſionem ſequenti
bus videlicꝫ de reſtituēdi debito· Nam
circa pccā p q̄ quis dāpnificauit ꝓximū

iniuſte non ſufficiat contricō. vel dolor de preteritis
et cōfeſſio ac abſolutio. ymmo nec ꝓpoſitum non
dampnificandi in futuro. niſi fiat vt oꝫ reſtitutio
Jdcirco de reſtitucōne videndū ē. ¶ Sunt auteꝫ
.x. ſm̄ q̄ contingit neceſſario fieri reſtitucōnem
videlicꝫ diuicie. tp̄ales. fama ſeu hōres. leſiones
corpales. et virtutes morales. de quibus per ſin
gula videndum eſt. ¶ Quo ad p̄mū videnda ſunt
ſeptem ſcꝫ an reſtitucō ſit facienda. Quis teneat̄
reſtituere. Quid et q̄ntum tenetur reſtituere. quā
do. vbi. ſeu cui. quomō. et p quem. ¶ Quo ad pri
mū ſciendum ꝙ de re aliena ablata iniuſte inui
to dn̄o reſtitucō facienda eſt regulariter. niſi ra
tōnabilis excuſacō locum habeat. Primū pꝫ p
illud luce. 19. zachei. Ego dimidiū bonorum meo
rum do paupibus. et ſi quid aliquem fraudaui.
reddo quadruplū. Cui ih̄us ait hodie ſalus do
mui huic facta eſt. ergo prius q̄ꝫ voluntatē red
dendi haberet non erat ei ſalus. ergo per reſtitu
tionem defraudati fit ſalus. Jtem luce ſecundo.
et Math. 22. ait criſtus Reddite que ſunt ceſaris
ceſari. et q̄ ſunt dei deo. vbi gloſa Tributum et
pecuniam reddite ceſari. decimas et victimas
reddite deo. Jtem Romano. trecedimo. Reddite
omnibus debita. cui tributum tributum. cui ve
ctigal vectigal. cui honorem honorem. Jtem Jac.
quīto. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt

regiones veſtras que fraudata ē a vobis clamat
⁊ clamor ei⁹ in aures dn̄i ſabaoth introiuit. Itē
alienū retinere ē ꝯtra p̄ceptū dei deu. v. Nō fur
tum facies. Non ꝯcupiſces rem ꝓximi tui. Idem
dictant tā leges eccleſiaſtice ꝙ̄ ciuiles. p̄mo lex
d'ina vetus ⁊ noua euangelica ⁊ naturalis racō
q̄ dictat Qd tibi non vis fieri alteri ne feceris Secū
dū videlicꝫ ꝙ aliqn̄ excuſatur quis a reſtitucōne
patꝫ in. v. caſibus di. pe. de pa. in. x. di. i v. prim⁹
ꝓpter impaſſibilitatem. videlicꝫ quia non habet
vnde reſtituat ⁊ eſt moriturus ſtatim. Scd'⁹ pro
pter creditoꝝ remiſſionem niſi in duobus caſi
bus vnus eſt ſi non poteſt creditor donaē. puta
quia non habꝫ adminiſtracōnem talis rei. Ali⁹
quando in iure cautū eſt. ꝙ remiſſio nō valꝫ tūc
nō excuſat ſicut in iudicante de legato qui indebi
te munera ⁊ expenſas ēcipiēs vel extorquens te
netur reddere. nulla ei pcium remiſſione ꝓfutuā
de reſcriptis. c. Statutū li. 6. Item de viſitante iu
re ordinario recipiente munus. ad cuius duplū
reſtituendum tenetur. nec ꝓdeſt remiſſio de cēſi.
. c. Exigit. Tercio excuſat recōpenſacō. nā ſi michi
teneris decē. ⁊ ego tibi alia decē neuter tenetur al
teri ſoluere. ſed poteſt vterqꝫ conpēſare. ſicut de
omnibus alijs. ymmo in foro ꝯtēcioſo. Si res de
bitoris ad me puenit ſine doloꝛ poſſum eam reti
nere p modū pignoris quouſqꝫ michi ſatiſfecerit

Sic et hic ſed nō cū dolo. Quarto excuſat pſcripcō ſi iuſto titulo et bonā fide rēs aliena ē a me poſſeſſa nō vicio furti aut violēcie affecta que cōpleta preſcripcō iuris auctē poteſtatis tribuit extra de preſcrip. c. vigilāti. Quīnto excuſat amiſſio ſeu perdicō rei. ſꝫ ſub diſtinctōe. nā qn̄ fur vel raptor obtulit dn̄o loco et tpe congruo. et dn̄s noluit accipe In iſto caſu non tenētur de caſu fortuito. alias tenetur. quia fur eſt in mora reſtituēdi. et illicīte tenet non ſuū. ymmo ſi res fuiſſet eodē modo apd dn̄m pitura: adhuc tenetur. que mora trahit ad ſe piculū ꝓpter iniuriā factā proximo. Idē eſt. ſi depoſitarius vel cōmodatarius qui a principio licite accepit. dn̄o ēpetenti indebite negauit. Cap. 2.

Quo ad ſcd̄m. q̄s reſtituē teneat. De hoc ſūt regule ſcd̄m tho. et Sco. Prima gn̄alis Oīs qui dat cauſam totius dāpni id ē ſine quo non fiēt dapnū illd̄ tenet inſolidū hoc eſt tenet ad totum dāpnum reſtituendū. Si autem dat aliquo modo cauſā dāpno tenetur ad reſtitucōē ꝓ quāto dedit cauſā. Scd̄a rēgula q̄cūq; aufert ꝟ detinet rē aliq̄ et hoc facit vel vt cauſa pricipalis vel ꝓpriā vel coadiuuās vel iducēs ꝟ nō impediēs qn̄ eius eēt ad bonū rei publice et ſine periculo pſone ipediē vno tn̄ reſtituēte oēs alij liberāt a debito i cōpacōe ad illū dāpnificatū alij vero tenēt ꝓ rata porcōis q̄ eos cōtigit illi q̄ ꝓ oībus ſatiſfecit

Tercia regula sequit̃ ex p̃miſſis q̄ nouem dif
ferētie hominū tenētur ad reſtituendum ↄ̄p̃hē
ſi in verſibus. Juſſio ↄſilium cōſenſus palpo re
curſus. Participans mut9. nō obſtans nō mani
feſtās. Prima aūt iſtaꝝ regulaꝝ patꝫ Ro. i. Qui
talia agūt .ſ. que p̃miſit puta iniquitatem mali
ciam. auariciā dolum ꝛc̃ digni ſunt morte non ſo
lum qui faciūt. ſꝫ etiam qui ↄſentiunt faciētibus
vbi gloſa. Cōſentire eſt tacere cum poſſis redar
guere. vel errorem adulando fouē. Item Exodi.
.2i. p̃cipit reddi iniuſte ablatū ꝛ additur. pena
Qui furatus fuerit bouem ꝛ vendiderit eum. con
uictus noxe. morte moriatur. Et racōeꝫ aſſignat
magiſter in. 4. di. i7. per verba Aug9. ad macedo
nium in epiſtola dicentis. Quā diu res ꝓpter q̄
pcc̄m eſt nō redditur. ſi reddi poteſt: penitentia
nō agitur. ſꝫ fingitur. Idem nō dimittitur inquit
Aug9 in ep̃la prefata peccatū. niſi reſtituat̃ abla
tū. Sunt itaqꝫ vt generalit̃ numēmus eos q̄ ad
reſtitucōnem tenent̃ ſemꝑ vel ſepe. hij videlicꝫ
Raptores. luſores. defraudatores aiaꝝ in ſuffra
giis vel teſtamentis. fures agroꝝ ꝑ terminos ex
tēdentes lacrōes. fructuūm in arboribus aut or
toꝝ ſpoliatores ↄnuēta nō reſtituens Clerici ꝛ re
ligioſi bona ecc̄ie male expendētes. medici ꝛ que
ſtores falſi ꝛ deceptores. Mutuatam pecuniam l
rem retinētes inuito domino. Doloſi mercatoēs

ꝛ cãpſores vẽditores ꝛ emptores fraudulenti.
Teſtamenta exequi male tardãtes. Monetam
malã loco bonẽ tradẽtes. monetã nouam in dãp
nũ aliorũ cudentes. Alienarũ reꝝ mala fide ẽpto
res. Ad terminũ cariꝰ q̃ꝑ ꝑ parata pecunia vẽdi
tores redditũ iniuſtoꝝ receptores. Bladi ꝛ vi
ni auari cumulatores. reſtitucõeꝫ debitã fiei tar
dantes. Redditus vel alia ꝑ nimis modico pro
curantes locatis rebus vltra debitum abutẽtes
Similiter de cõductis et ſimilibꝰ vltra pactum v
tẽtes virginũ et puellarũ ſeductores. Vxores
maritis notabiliter bona ſubtrahẽtes. famuli et
famule dños eorũ dãpnificantes pro ope car
nali ab hiis qui ſua alienaẽ nõ poſſunt recipien
tes. Segetes vl' grana l' alia bona deſtruẽtes ali
orũ. Vſuram ex̃centes nichil niſi iniuſte acquiſi
ta habentes dona recipientes. in pignoribus ali
quid vltra ſortem recipiẽtes ex illegittima pre
ſcripcõne aliquid recipientes. Decimas et obla
cões non ſoluentes. Theolonea male imponẽ
tes. theolonea recipientes et terram non defen
dentes. theolonea iuſta ſubtrahentes. Tallias
iniuſtas extorquentes. Iuſticias non dantes.
Aut domini latrones non exterminantes. Mo
netam nouam ex auaricia cudentes vel falſam.
Monaſteria et eccleſias indebite grauãtes. Bel
lantes iniuſte quãdo nõ fit ꝑ rebus repetendis

aūt patria tuenda dāpnificantes. Incēdiarij lo corūm ſacroꝝ vel alioꝝ miniſte. In neceſſitate ex trema indigenti nō ſubuenietes. diuites ſupflua ſtatus habentes ⁊ paupibus nō ſubuenietes. Iu dices aduocati ꝓcuratores ⁊ teſtes falſi vel mali Mercedem laboranti ꝑ craſtinātes. Debita non ſoluētes. Sic etiam doloſi laboratores inutiliter laborantes. vel nimis de precio recipiētes vt me dici. notarij. Scriptores. Cancellarij. Cyrurgici. Apothecarij. Symoniam cōmittētes. de quibus oī bus habes ī ſummis diſtinctiꝰ vbi fieri opoꝛtꝫ re ſtitucōnem vel nō. Declarātur aūt prefati verſus ſm tho. Alb. vlē. ⁊ Scotū ſic Juſſio id eſt quādo quis ꝓbabiliter credit ex ſua iuſſione ſecutā eē rei ablacōnem. vel nomine ſuo factam ratā hūit Talis tenetur inſolidum alias nō. Conſiliū vt quādo ex cōſilio ſequitur ablacō vel dampnum vel probabiliter ſecutum credit. tenetur inſolidū alias nō. Conſenſus ⁊ vbi effectus in ope coopa cōis oſtēditur. talis ſi tātum coopatur ꝙ ſine eo dampnum nō poſſet fieri: tenetur īſolidū. Si aū tem ſine eo fieret: reſtituat quātū nocuit ſiue per ſe ſiue p familiā ſuā ſiue p ſuos. Aut ꝙ̄tum de re bus illis habuit. ⁊ expēdit. Vnde dicit pe. de pa. ꝙ aduocatus tenetur etiā ſi ignorabat iuſtā cāꝫ ꝓpter errorem iuris. Palpo ⁊ adulatoꝛ laudās ſcilicꝫ raptoꝛem quaſi ſtrennuū ⁊ hmōi hic ſi ex

hoc ſecutū eſt dāpnū tenetur inſolidū alias non
Illđ p̄ oppoſitū intelligas de detractore ł vitupe
ratore. Recurſus vł receptans ꝛ quādo aliquis
eſt receptor latronū vel furū ſeu predonum a te
net eos ne cogantur reſtituere vel dolo malo ce
lat rem raptam vł furtiuam. Ita ꝙ ex hoc impe
ditur reſtitucō tenetur inſolidum. Participans
ſcilicꝫ in crimine latrocinij id eſt qui malefacto
ribus huiuſmoi ſe ſociat ad ſpoliādum. Talis
ſi ſine tali aſſociacōne non fuiſſet rapina facta ł
furtum tenetur īſolidū. Si autem participat in
crimine latronibus ſe ad ſpoliandum aſſociādo
Attamē ꝙ ſine eo ſpolium fuiſſet factum talł nō
tenetur niſi quantū ad eum peruenit vł quantū
nocet caſualiť ł occaſionaliť. Si vero pticipauit
in re rapta emēdo ſcienter raptum vel accipien
do illud tenetur reſtituere. Secus ſi ignorāter e
mit vel recipit. Mutus ꝛ qui vidꝫ furtum fieri et
doloſe tacet cum ſine periculo ſuo ſolo verbo poſ
ſet impediē ꝛ non facit quādo ex officō ad hoc te
netur vt reclamet tenetur inſolidū. Secus ſi non
ex officō teneretur impediē ꝛ non impediret. Nō
obſtans id eſt q̃ facto poſſet ēſiſtere ſine ſuo pe
riculo ꝛ nō facit quādo ex officō tenetur obſtare
ſi ſic latrones inualeſcunt. Sicut ſunt principes
qui ex officio ſuo tenentur iuſticiam conſeruare
quia redditus quos habent ad hoc inſtituti ſunt

tenentur reſtitue͂. Secus qui non ex officio tene͂
tur obſtare. quia ad reſtitucõnem nõ tenentur.
Non manifeſtans. qui ſcit vbi res rapta vel fur
tiua eſt. et non indicat cu͂ hoc requiritur. et qua͂
do ad hoc ex officio tenetur ad reſtitucõnem te
net. Secus ſi ſolum ſcit vbi eſt et nõ indicat cum
de hoc requirit. quia tunc q̄uis peccat tamen ad
reſtitucõnem nõ tenetur. Vnde Iudex quia de ea
re de qua cognoſcit. pnunciare debet et manifeſta
re ius pcium. Si nõ facit: tenetur ad reſtitu cõne͂
Ex p̄miſſis etiam liquet q quilibet heres ſiue fili
us ſiue extraneus non diſtincto vtrum raptoris
vel alterius. tenetur Iure canonico ad omnia de
bita defuncti pſoluenda ſiue fuerint ex cõtractu
vel quaſi ſiue ex maleficio vel quaſi. Siue puene
rit res iſta p qua debitum fuit contractu͂ ad eu͂.
ſiue non. ſiue lis fuerit conteſtata cu͂ defuncto ſi
ue nõ. Eſt aute͂ contractus. vt emptio. venditio.
locatio. conductio. mutuum. et ſimilia. Quaſi con
tractus eſt vt tutela vel negociorum alienoru͂ ge
ſtio. maleficium eſt furtu͂ rapina. Quaſi malefici
um eſt vt cum Iudex p impericiam iudicat vel cu͂
de domo alicuius aliquid eſt eiectu͂ vel effuſu͂ qd
nocuit trãſeu͂tibus.

Capitulu͂. 3.

Quid au͂t et qua͂tu͂ quis teneat reſtituere
notãdi ſunt ex premiſſis gradus quidam
vel dn̄e. preſertim circa rapina͂ et furtum

Prim⁹ ſi aliqui vadunt cum raptoribus ⁊ nō co
opantur eis ad aliqđ dāpnū faciendum. nec ali
quid recepnt de ablatis rebus. tales non tenētur
reſtituere. Secūdus qui nec adiuuāt nec in aliq̄
conſentiunt. ſȝ datur eis aliq̄d de rapina vel fur
to. ⁊ ſciēter accipiunt aut comedunt inde vel in
duūt. aut in alios vſus ponūt. tenētur ad reſtitu
cionem de talibus. tamen qui dono aliq̄t accepiſ
ſent ⁊ cōſumpſiſſent ante q̄ꝫ intelligerent rei veri
tatem. reſtituere nō tenētur. Similiter excipitur
quando quis agit cauſam ſpoliatorū. monendo ⁊
inducendo pro poſſe ipſum raptorem ad reſtitu
cionē faciendam. preſertim ſi habetur ſpes pro
babilis de correctōne ſpoliatorum. Et quando non
efficitur ꝑpter talium cōſumpcōnem predo impo
tens ad reſtituendum in toto vel in magna par
te. Ammonitores itaqꝫ qui inſtant cōtinue hoīs
oportunis ut predo reſtituat. cōſumpta reſtituere
non tenetur. Sub. 2. etiam caſu continentur qui
ſciūt vel probabiliter credunt qꝫ ꝑpter ipſorum
ſequelam ſeu aſſociacōnem cum raptoribus vel
conſilium adulacionem vel detractōem non pl⁹
fecerunt ipſi raptores q̄ꝫ alias eēnt facturi. ⁊ ta
men de raptis aliq̄t habuerunt ⁊ expēderunt. ta
les tenentur de eiſdem reſtituere habitis vel ex
penſis. et etiam de omni dampno quod ipſi vel
aliq̄ de familia ſua fecerūt directe ł occaſionalit.

Tercius quādo plures faciūt dampnum ſimul et tamen vnus ſine alio vel plures ſine iſto feciſſent talis tenetur ſoluere pro rata vel pro porcōne ſua. hoc eſt quātum contingit eum de dampno vniuerſo. ſi non poteſt diſtingui dāpnum qd ipſe intulit ab eo qd alii intulerūt. In hoc tñ exiſtimacō haben da eſt vt qui ſtrēnuior ē. et qui maiorem timorē incuſſit hoſtibus: etiam plus teneatur. Similiter in caſu quādo aliqui aſſociantur raptoribus et credunt quod etiam ſine ſuo adiutorio vel inſtigacō ne dampnum feciſſent. ſz non tantū tenētur ad illud qd probabiliter credunt eos feciſſe propter ſu am inſtigacōnem vel adiutoriū. ¶ Quartus ſi qui aſſociantur raptoribus et nō cooperantur eis ad a liqd dampnum faciendū. ſunt tamen aīo pati defendē ſi forſan illi ſpoliādi res ſuas a pdombus defendere voluiſſent. et propter ſuam pñciam et ſo cio℞ eius nō audebāt reſiſtere ſpoliātibus. vel do mos ſuas incendētibus. Et ſi ſic ſe quis aſſociauit. nō poteſt eē liber a reſtitucōne. ymmo ſi aliqui animo pacificādi vadunt cum raptoribus non excuſantur. niſi hoc ſignificēt aduerſariis. quia alias aduerſarii timore eo℞ nō audēt res ſuas de fendē. vnde idem eſt ac ſi inuarent. Secus ſi intiā uerunt aduerſariis quia tūc vident eſſe in pmo caſu. ¶ Quintus qui ſit cauſa tocius dampni tene tur inſolidum vel de toto dampno. Similit in caſu

quo plures fuerit raptores quoꝝ null⁹ induxit
alium ad eūdū nec erat aliquis dn̄s alteri⁹. ſ; q̄
libet pro ſe dicit Rap. ſi vadunt ſimul. quaſi ſit
vnus exercitus: quilib; tenetur inſolidum quia in
tali caſu quilib; iuuat alios ⁊ facit eos fortiores
⁊ omnes ſunt coopatores. alias ſi non iuerūt ſiml'
ſ; quilib; ſepatim ꝑ ſe faciebat dāpnum. quilib;
tenetur ꝑ eo qd fecit. Intellige ſm vlricum qd
iam dictum eſt. qn̄ vnus ſine alio nō audet vel
non poſſet dāpnum facere qd iam dictū eſt. Ali
as quilib; tenetur tātū ꝑ parte dāpni qd intulit
Nota etiā ꝙ res furtiua vel rapta reſtitui d;. cū
omnibus fructib⁹ ⁊ lucris que pcepta ſunt et p
cipi potuiſſent ꝙ tenentur ad intereſſe ⁊ ad oīa
dampna. nec excuſatur ſi res apud eum peat. ꝙ
fuit in mora reſtituendi. Si tamen dn̄o obtuliſſet
⁊ ille noluit acceptare: excuſatur. ¶ Preterea
de quacumque dampnificatione vbi reſtitutio
facienda eſt. ꝙ dampnificans non tantum tene
tur ad reſtituendū rem: ſ; etiam tenetur de inter
eſſe id eſt de vitatione dampni. ⁊ ad fructum per
ceptum de re ſi res erat fructifera. non tamē ad
fructum q̄ prouenit ex induſtria eius qui vtitur il
la re. Vnde vſurarius vel alius dampnificans a
lium preſtando vſuras. et pauper coactus eſt
vendere minus bladum ſuum. vel aliquis per
diderit lucrari vel mercatori lucrū quo viuebat

cum eſſet opari⁹ expenſas medicoꝝ·dampna o
peraꝝ·⁊ ſimiliter tenetur de intereſſe·niſi rogatu
dampnificantis.Dampnificat⁹ voluntarie libere
remittat.Non tñ tenetur vſurarius pecunias ꝉ
acquiſitũ ꝑ pecuniam fenebrem reſtituere.ſꝫ fen⁹
ſeu pecuniam quã ꝑ vſuram ipam habuit.Jñ eti
am dicit vlricus ꝙ qui ſemina agri alicui⁹ effodit
vel qui alteri infert dampnum ꝑ hoc ꝙ nõ ſoluit
debitũ ſuo tpe·ꝙuis nõ qdē tenetur ad reſtituē
dũ dampnũ totũ·qꝛ dubiũ i hijs ē qualiter fru
ct⁹ agri ꝓficiſſent.Et an mercator dãpnũ ꝉ lucꝝ
in mercacõne huiſſet·ſꝫ reſtituet tantũ ꝙtũ fru
ct⁹ agri i illo dubio vēdi potuiſſent ꝉ ꝑ ꝙto mer
catori illo dubio lucꝝ ſuũ vēdidiſſꝫ.Tenet igit
ſecũdũ eundē vlricum ad reſtitucõnem iſte qui
aliquem impedit a conſecucõne cuiuſcũqꝫ mune
ris qđ honeſte recipet ab alio.Jtem ſm thomã.
Qui impedit aliquē a conſecutione beneficij iniu
ſte vel ꝓpter odium vel vindictam·aut aliquid
huiuſmodi.Si impedit ne prebēda detur digno
conſulens ꝙ non detur anꝙ firmatũ ſit ꝙ ei detꝛ
tenetur non quidem ad equale·quia illud non
fuit adeptus ⁊ poterat multipliciter impediri·ſꝫ
tenetur ad aliqꝙ reconpēſacõnem·penſatis con
dicõnibus pſonarum ⁊ negocioꝝ ſm arbitrium
ſapientis.Si vero iam firmatũ ſit ꝙ alicui detur
prebenda:tenetur ad reſtitucõnem equalis tñ

ſcd̄m ſuā facultatē. Addit. Scot⁹ ꝙ ſi quis tātū
modo ꝓprie vtilitati intēdebat ꝓuidere impediē
do directe vl' indirecte aliū in prebenda vl' ſimili
⁊ ſic ꝓcurat ſibi nō intencione dampnificādi ali
um vel ex inuidia licet alius preter intēcōem dā
pnificetur talis ad nichil reſtituēdum tenetur.
Quādo vero i bello dn̄orum a ſubditis aliqua ra
piūtur quomō ibi ſit r̄ſtituendū. Notādū ꝙ ad
hoc ꝙ bellū ſit iuſtum .v. reqruntur. Perſona ſcʒ
ſecularis nō ecc̄. Cauſa .v. ut ꝓpt̄ neceſſitatē et vt
pax habeatur pugnetur. Anim⁹ ut non fiat ex
odio inuidia vl cōne vl' cupiditate ſed ꝓpter ca
ritatem iuſticiam ⁊ obedientiam. Auctoritas ec
cleſie vl' principis. Et res .v. ut ſit pro reb⁹ repe
tendis vl' ꝓ defenſione patrie. Quāuis igit̄ dicat
wilh. in gloſa. Bellū ſit iuſtum i .x. primis ſi ta
mē res ſubſit ꝙ ꝓ rebus repetendis factum eſt
nō tenetur qui mouit bellum r̄ſtituē quod ibi ce
pit niſi cepit vel dampnificauerit aduerſariū ſu
um vltra ꝙ̄ habundat ille de ſuo iniuſte aut dā
pnificauerat eum ⁊ hoc dico ſcd̄m iudicium fori
pn̄ialis. Concor. vlri. in ſūma.

¶ Sequitur. Capl'm. Quartū.

Quando vero ſeu quo tēpore et ad ꝙ̄ ſtati
teneatur quis reſtituere. Notande ſūt .3.
regule. Scoti. Prima nō licet aliquo tēpo
re detinē alienū dn̄o inuito .v. nolente ⁊ ſm rām

racõnem nolle debente. Et p ↄñs regulariter ſtatī facienda eſt reſtitucõ eadem racõne. qua ſtatim ceſſandum eſt ab actu pcĩ mortalis. nõ tamen a ctu exteriori ſ; interiori. Ideo leuitici. 19. Non morabitur opus mercenarij apud te vſq; mane. Item alia racõne. quia ſi retineo rem tuam: pl9 impedio te in vſu eius q̄ſi ſi frequēter eam ſubtraherem. Scđa regula. Quicumq; detinet vel accipit rem alienam inuito domino. tenetur affectu ſtatim reſtituere. et tenetur habē ꝓpoſitū ſi vult eē cōtritus reſtituendi pro poſſe cum circūſtanciijs oportunis. Tercia regula In caſib9 multis licet differre reſtitucõnem exteriorem. poſita tñ iam interiori voluntate reſtituendi. cum ſcilicet cõcurrunt circumſtantie oportune. Illi autē; caſus ↄtinentur vniuerſaliter in hac maxima. lic; rem detinere alienam quādo ille d; velle racõnabiliter detinei ab alio de facto. poſita iam tamē volūtate ꝛ̄ſtituendi cum circumſtancijs oportuis. Et hoc ↄtingit in. 7. caſibus. p̄mus quādo detinēs non poteſt reſtituē ꝓpter pauptatem. quia tunc nõ tenet̄ ſed cum veneit ad pinguiorem fortunā deb; tamen petē interim dilacõnem a domino rei ſi habei poteſt. Scđus caſus eſt quādo reſtitucõ ſtatim facta cedēt in p̄iudicium coitatis. vel etiā eius cui fiei poſſet. vt furioſo gladius reſtitui nõ deb;. q2 a ſe aut ↄitatem ledēt vel dominum rei

Tercius qn̄ ꝯſtitucō ſtati facta cederet ꝓpter oc
cultā ablacōez in īfamiā ꝯſtituētis·non enim tūc
ſtatī ſe ipe dāpnificās tenet leſo ꝓdē ꝫ per ali
ū ꝓ loco ꝛ tēpe reſtituē deb; qꝛ magis d; q̄s vel
le famā ꝓpri ꝙ illd ꝯmodū ſuū modicū.ꝭ.qn̄ re
ſtitucō ſtatī facta i nullū ā modicū ceder; ꝯmodū
eiūs cui debetur et in iacturā ſeu nōbile dāpnū de
bitoris·vn̄ quādo quīs agit in remotis partibꝰ
cui faciēda eſſet reſtitucō tunc nō eſt maior ſūp
tus ponendus in miſſiōe ꝙ valeat id quod mit
titur ſed expectāda eſt preſencia perſone ſi quā
do credatur haberi ł ſi nō credatur haberi ꝛ nec
nunciꝰ ſuperueniat ſine nimijs ſumptibus tradē
duin eſt pentibus q̄ ſi nō aſſint dandum ē pau
peribus. Similiter ſi neſcitur vbi ſint nec ſperat
ꝙ de facili ſciri poſſit detur pauperibꝰ. Si autē ſci
tur ꝛ prefata nō obſtāt mittatur ei fideliter ꝛ ſe
cure. Quod intellige faciēdū eſſe quādo ꝯmode
fieri pōt quia in tali caſu pēſande ſunt circūſtan
cie ſc; quātitas rei debite remocō loci expēſe que
fierēt ꝓ mittendo ꝛ pauptas ł diuitie illius cui
facienda eſt reſtitucō quia tā modica poſſet eſſe
rei reſtituende ſūma ꝛ tante expenſe que fierent
in mittendo et tam diues ille cui facienda eſt re
ſtitucio ꝙ nullo modo deberet velle pro re tam
modica proximum tantum grauare et tunc nō
oportet ꝙ mittatur. Et in talibus ad arbitrium

boni viri recurrẽdum eſt. Quintus caſus eſt ſm̄
Hẽricũ de gan. q̈dlib. 6. q. 28. vt dicit. quãdo ex
ſpectat quis maiorem oportunitatẽ reſtituendi. q̄
licitum eſt nõ ſtatim reſtituere vt ſi ille cui faciẽ
da eſt reſtitucõ ignoret debitum. Scotus etiã di.
Quãdo quis volũtatem habet reſtituendi pro
tp̄e oportuno. ex tunc tenꝫ dño volẽte. et ſi nõ ac
tu illicito: tamẽ actu debito quia dñs dꝫ velle ꝙ
qui ſuum habet teneat quouſqꝫ poſſit reddere
oportune. ¶Circa tp᷒ reſtituẽdi quo ad vſura
rios manifeſtos et raptores publicos ſũt duo ſpe
cialia dicit pe. pa. Debent enim vſurarij manife
ſti reſtituere. vel ydonee cauere de reſtituendo ã
te ↄfeſſionem et eukariſtiam et oblacõnem ad al
tare. quia vſurarioꝝ manifeſtoꝝ nõ eſt cõfeſſio
admittenda. quouſqꝫ ſatiſfecerint. Cum tamen
aliorum furum et raptoꝝ ſufficiat ꝓpoſitum. vel
verbalis promiſſio Extra de vſuris. c. vl. Ante ſe
pulturã: quia non debẽt ſepeliri ꝙ̄uis penituerit
anteꝙ̄ ſatiſfecerint. De raptorib᷒ etiã publicis et
violatoribus eccłiaꝝ eſt aliud ſpãle. quia in vita
nõ ſũt admittẽdi ad penitentiam quouſqꝫ ſatiſ
fecerint vel ſecuritatẽ dederint. Nec aliter in mor
te. quia etiam data in mortalitate quãdo in ſanitate
noluerint ſepultura quidẽ ↄceditur. ſꝫ cleric᷒ int̃
eſſe ꝓhibet̃ ſb̄ pena depoſitiõnis. et ꝓhibet̃ obla
cõnẽ recipe Ex̄ de raptoribꝫ. c. 2. ſit. ¶Capi. 7.

NVnc vbi ſeu cui ſit faciēda reſtitucō docʒ
pe·de·pa·dicens ꝙ regulariť illi cui abla
ta eſt res que reſtitucōi ſubiacet reſtitui
debet. ¶Fallit tamē hoc in caſibus·8·Primo quan
do ꝛ ipſe cuiꝰ res fuit peccauit ut in ludo et ſymo
nia ꝛ quōmodocūqꝫ ob turpem cauſā qꝛ in pari
cauſa turpitudinis melioꝛ eſt cōditio poſſidentis
de ludo tamē·alee ꝟ qui viribus fortune innitur
dicit idem pe· q̄dam dicunt ꝙ ludere ad taxillos
intellige ꝓ notabili re eſt peccatū mortale laycis
ꝛ clericis vñ·s·Bern·Ego te acquiſiui manibus
cruci affixis ꝛ tu te cōſumis manibus vicijs dedi
catis nec hāc opinionē pe·improbat· Sꝫ an iſte
qui lucratur teneať ad ꝛ̄ſtitucōem: diſtinguēdū
eſt qꝛ aut lucratus ē ab eo qui rem ſuam aliena
re nō poteſt ſicut ſūt minores et furioſi monachi
vľ clerici ꝛ ſimiles·Aut ab eo quē traxit ad lude
dū·Dicitꝰ aūt trahē aliū in ꝓpoito ſcdm·Joh·in
ſūma q̄ p vim ľ nimiā importunitatem aliū ad lu
dū ponit vľ ſm·Bartho·de piſ·Quicūqꝫ verbis
vel factis inducit aliū cū alias non eſſet luſurus
Induxit in q̄ ſiue in pricipio ſiue in medio ludi
aut lucratꝰ ē ab eo cum quo fraudulēter luſit p
falſos teſſeres·iactꝰ ꝛ ſimilia·Et iſti tres moi lu
dendi ſūt ꝓhibiti·iuē etiā d̄mo ſm ſcm tho·2·2·q·
·32·ar·Λ·Et q̄lib; hoꝝ triū teneť reſtituē lucꝝ do
mino pñcipali rei maleobtēte ſm oēs doc· cōiť

Aut lucratus eſt ab eo qui lucrantē traxerat ad ludendum. Et in iſto caſu dicit. s. Tho. ſic Jlle q̄ amiſit nō eſt dign⁹ recipe. nec poteſt licite ꝛtinē vbi ius poſitiuū ſeruat̄ de ꝛ̄ſtituēdo. ſ. vn̄ dꝫ de hoc eł'iam facere. Aut lucratus eſt ab aliquo vbi vo luntarius cum voluntario ſine fraude luſit. pꝺen te ad ſua habente ptātem alienādi. ⁊ tūc ꝙuis ſe cundū tucōrem ⁊ ꝯiorem opinionem debeat lucꝝ in elemoſinam paupibus dare ⁊ retinere non de beat tn̄ ſm multos famoſos retinē poteſt ſine pe riculo ſalutis anime. Ad hoc ſunt doctores quoꝝ opinioēꝫ referūt tam monaldus ꝙ aſtaxanus in ſummis ſuis. Jtem vt videtur. s. tho. tam i. ꝗ. di. i⁊. ꝙ. 2. 2. ꝗ. vbi. ſupra quē ad hoc aſtax. alle gat vbi ſaltem nō ſeruantur leges aut conſuetu do reſtituē nō iubet. Jtem allexander anglicus. Jtem Ricħ. de me vil. tenet idem eſſe verum ⁊ ꝓ babile di. i⁊. Jtem Joħ. andre. extra de vi. ⁊ ho. decicorum allegando roborat eanꝺ opinionem Jtem idem fran. de zaƀ. di. poſſet inquit defendi ꝙ nō omnino tenetur talis paupibus reſtituere. quia ꝯſuetudo potuit dn̄m pꝺctis inuincētem trāſ ferre. Si quis aūt tātū pdidit quātū eſt lucrat⁹ vel plus: an teneatur reſtituē. Quidam dicūt ꝙ ſic. alij ꝙ nō. De pecunia aūt ſymoniace acce pta Nota ſm Ray. ⁊ wil. ꝙ tripliciter contingit hoc Aut datur pro religione Aut pro beneficio

aut ꝑ ordíme. Si ꝑ religione q̊ intrauit ꝛligionē
a ſic nō poteſt manere in ea ſed ibit ad artiorē ꝉ
ſaltem non manebit in eodē monaſterio ſꝫ intra
bit aliud monaſteriū et illi aſſignabit illa pecu
nia ne ſit ei onerosꝰ aut remāſit dans in ſeculo ꝉ
poſt introitum rediit ad ſeculum ꝉ mortuus eſt
tūc nō ꝛddet ſibi illa pecunia. Sed nūqꝫ mona
ſterium retinebit eam. Reſ. aut abbas cum colle
gio fuit conſcius criminis ſic non remanebit in
monaſterio ſed auctoritate ſupiorum debet dari
pauperibus. Aut ſolus cōſcius fuit vel aliquí de
collegio. Sed non omnes ſic pecunia manebit a
pud monaſteriū illꝭ exclusꝭ ab vſu pecunie ſi pōt
fieri bono mō. Si autē ſcđo modo datur pecunia
ſcilicꝫ pro beneficio hñdo. Aut ergo datꝛ pecu
nia collegio ſeculari ꝑ prebēda q̊ priuate perſone
Si collegio ſeculari a collegiū fuit cōſcium crimí
nis ſic nō ꝛmanebit eis pecunia. Si aūt ſolū q̄dā
de collegio fuerūt ꝯſcij ſic remanebit eis. illꝭ tñ q̊
fuerūt ꝯſcij exclusꝭ. Si vero datꝛ p̂uate pſone pe
cūia ſymoniaca. ſ. patrono ꝉ inſtitutori ſic pecunia
dꝫ ꝯuerti in vtilitatē illius bñficij qđ emē voluit
ipſo a bñficio amoto. Si vero. 3. mō datꝛ ꝑ hñdo
ordíne aut ꝗ ille q̊ dedit pecuniā nō hēbat ecc̄. bñfi
ciū a tūc ſic pecūia ꝯuertitꝛ ad vtilitatē cathedra
ꝉ ecc̄e. q̊ hēbat bñficiū ad cuiꝰ titulū ꝗtis ordinari
debuit ſic pecuniā ptī ꝯuerteretꝛ i vtilitatē cathe. ecc̄.

et p̄tim inutilitatem sui beneficij·quia in vtrusq3
iniuriam da a est. Similiter si habuit beneficiū
vnum ⁊ pro altero dedit pecuniam ⁊ illa pecunia
cōuerti potest ad vtilitatem vtriusq3 beneficij·se
cūdo redeundo ad ꝓpositum fallit scilicz ꝙ res
nō dz dari ei cui sublata est quādo videlicz non
expedit ei·ut furioso gladius nō est dandꝰ·nec
pupillo aurum·ſ tutori vel curatori eiꝰ dari debz
Tercio quādo incertum est cuiꝰ res fu:et tunc
facta diligenti inquisicōe·si dn̄s nō repitur dand
est paupibus. Quarto quādo dn̄s rei mortuus ē
⁊ tunc dandum est heredibus·saltem tunc dicit
wil·quādo spoliatus fecit testamentū ⁊ certam
summam retinuit qua voluit esse ↄtentus. Si aūt
mandauit in testamēto distribui per executores
quidq̄d ad ipsum spectabit de mobilibus ⁊ debi
tis:tunc facienda est restitucō executoribus eius
pro rata·⁊ liberis eius pro rata·et vxori·de quo
et alijs vide summas. Quinto quādo dominꝰ ab
sens est mittendum est sibi.et imputet sibi ꝙ ali
bi asportauit·vnde forte secus est quādo dominꝰ
se absentauit·vide de hoc quartū casum in prece
denti·c·6·quādo ille cuius res fuit est dilapida
tor:tunc enim domino nō ꝓcuratori r̄stituendū
est·vt si religiosus vel clericus bona monasterij
vel eccīe dederit vel luserit:reddantur nō sibi ſ
eccīe. Septimo quādo quis pecuniam vsuralam

vſurario vł raptam rē raptori ł ſimiliter iniuſte
abſtulit tunc enim dicit. Vlricus ꝛ pe. pa. Non v
ſurario vel raptori reſtituere debet ſed dn̄o vero
rei. Et tunc ei a quo abſtulit iniuſte reſtitucōnem
factam eſſe debet per ſe ſiue ꝑ aliū ſiue detectoē
ſue perſone notificare alias eſſet cum dampni v
ſurario vel raptori ſi poſtea reſtitueret prius re
ſtitutum. ¶ Caplm. Sextū.

De modo vero ꝛ forma reſtituēdi. Notādū
eſt ꝙ fieri debet cū tribus circumſtancijs
ſcilicet caritatiue. caute. ꝛ pꝛē. Primo ca
ritatiue vt videlicet fiat cū reconciliacōe offenſi
quia iniurias ſpoliatoꝛ vel complices eorum ſem
per debent humiliter poſtulare veniam ab hijs
quos offenderūt ne illi maneāt in rācore ſeu ma
la voluntate domino hec mādante Mat. v. Si of
fers munus tuū ad altare et recoꝛdatus fueris
quia frater tuus habet aliqđ aduerſum te relin
que ibi munus tuum ꝛ vade recōciliai prius fra
tri tuo. Scđo fiat hoc caute vt ſi offenſa eſt mai
feſta ꝛ offenſus tyrānus vł mala ſequi de eo poſ
ſēt notabilia fiat per interpoſitā perſonam ydo
neam. Similiter ſi eſt offenſa occulta fiat ꝑ ydo
neam perſonam aut per cōfeſſoꝛem. Scđ queris
Quid ſi confeſſoꝛ reſtituendum recipit et nichil
reſtituit numqt committens liberatur. Reſpōdet
Bern. dae mōtis ſuper qlibȝ. 2. q. 26 hen. de gan.

Talis eſt immunis regulariter. non ſolum a pec
cato vt hin. de gan. dicit: ſꝫ etiam a debito reſtitu
endi. tū quia quem eccīa tolerat in ſpūali ma
iori officio. debꝫ quis cōmittere in minori de reſti
tuendo tpalia. tū etiam ei cui confidit de anima ꝓ
pria: poteſt ꝯfidere de tpali ſubſtantia. Si aūt eſ
ſet confeſſor pſona leuis. ⁊ quā hērent ſuſpectam
ꝙ non reſtitueret fideliter. nō eſſet liberatus tra
dendo ei. nec a pcō nec a debito. vbi aūt nec pſo
na leuis creditur. nec ſuſpicio hētur ⁊ traditur ei
qd reſtituendum eſt. ſi nō reſtituat ⁊ tradēs cre
dat ſicut habꝫ credē ꝙ reſtituit: liberatus eſt. ſe
cūdum deum quia fecit qd in eo fuit. Si autē ve
niret ad noticiam ſuam ꝙ confeſſor non reſtitue
rit de quo nota infidelitatis non habetur vt pre
mittitur: tunc tenet᷑ reſtituere. vel ꝓcurare ꝙ cō
feſſor caute reſtituerꝫ. Tercio fieri dꝫ pure ne ſit
ibi palliatio mala vel fraudulēta. Forma igitur
reſtituendi canonica ſm doctores eſt illa. aut hꝫ
debitor vnde ſoluat aut ſimpliciter non habꝫ vn̄
ſoluat. aut hꝫ vnde ſoluat ſꝫ hoc nō poteſt facere
ſine magno piculo ſuo ⁊ ſue familie. Si pōt bene
ſoluat integre modis tactis ſupra. Si vero non
poteſt ſimpliciter. tunc poteſt recte agere penitē
tiam licet nō reſtituat. dum tamen doleat. ⁊ pro
ponat reſtituē ꝙcito poteſt. Si autē poteſt. ſꝫ nō
ſine magna iactura ſui ⁊ ſuorum: tunc ſm Ray.

ſtudeat cõfeſſor rectificare voluntatẽ debitoris et vel ꝛ reſtituere ad arbitriũ boni viri ł cõfeſſoris et ſic ſatiſfacere mõ ſequenti. Petat igitur debitor remiſſionem debiti apud eũ cui tenetur ꝛ ſi ille remiſerit libere ſolut⁹ ẽ Sic enim ſpoliati miſericorditer totũ vel partẽ remiſerint dũmodo debitor ſine fraude petiuerit ꝛ q̄titatẽ debiti ſi poteſt exprimat pōt debitor remiſſum in eccleſiã ẽcipere et pro debitoribus exorare ł aliter beniuol⁹ eſſe vel petat dilacõnem a ſpoliatis ł aſſignet eis certam partẽ de redditib⁹ ſuis amicabiliter de qua eis ſatiſfaciat ſucceſſiue et de hoc faciat eis bonã cautõnem. Si vero omnes ſibi denegẽt dilacõeꝫ et poſtulent ꝙ ipſe cedat bonis ſuis tunc tenetur hoc ſine dilacõne facere quia fur et raptor ſemꝑ ſunt in mora ꝛ ex conſequẽti ſẽper arguent peccatum. Semper igitur debent facere poſſe ſuũ ſcd̃m willħ. etiam vſqꝫ ad vendicõnem hereditatis et omniũ bonorum etiã ſi oporteat ipſum ꝛ familiã ſuam mendicare. Quia ſcd̃m vlricũ ſemper facultas reſtituendi adeſt q̄diu ipſe debitor habet per quod ſatiſfacere poteſt niſi in extrema neceſſitate in qua etiã ſine omni culpa accipit vite neceſſaria. Et hec de forma quãdo ſcitur cui ꝛ̃ſtituendũ eſt. Si autẽ eſſet vaga reſtitucõ id eſt neſcitur cuius res reſtituẽda foret tũc in .3. caſu ſcꝫ quãdo p̄t reſtituere ſ nõ ſine magna iactura ſui ꝛ ſuoꝝ ſcd̃m

Ray. ſimpliciter et abſq; pacto et condicione debet totum quod habet reſignare in manu epi vel penitentiarij diſcreti. Et tunc ipſe ſi viderit eum pauperem et egentem det ſibi partem vel etiam totum ſi tantam neceſſitatem viderit in eo et ſuis Et ſi quid reſidui fuerit: pauperibus alijs diſtribuat. Et ille qui reſtituere non potuerit prout premittitur elemoſinam recipit oratione et alijs bonis pro dominis quibus reſtituere debeat recompenſet prout congruit. Et ſi poſtea aliqua potuerit lucrari iuxta poſſibilitatem ſuam: eroget in vſus pauperum pro animabus eorum Glo. tamen wil. dicit quod non eſt neceſſe vt fiat huiuſmodi reſignatio in manus penitentiarij. dum tamen alias paratus ſit ad arbitrium eius vel alterius boni viri ſatiſfacere. Et in omni tali caſu paupertatis epus qui deſpenſator eſt pauperum dilacionem det vel partem remittat. vel etiam totum. prout viderit expediri ſicut et alteri pauperi ſemper geſtiendo vt fideliter agat negocium eius cui deberetur de iure dari ſi ſcaretur. quatenus oraciones et opera ſatiſfactoria fiant pro eo vel pietatis alia exercicia. ymmo dicit gloſa wilh. de materia decimarum. quod ſi quis ſcienter decimas eccleſie multo tempore abſtulerit qui diues eſt vel potens ſi penitet: poteſt ei epiſcopus gratis remittere vel in toto vel in parte. ex quo in poſterum vult ceſſare et eccleſiam iuri ſuo reſtituere. quia propter vtilitatem illud facit

Ex premiſſis patet q̄ tria ſūt genera hominū que non ſunt wylh· in ſtatu ſalutis quia ficte r̄ſtitu cō nem faciunt· Primo qui reſignāt omnia bona ſua in manus pniārij promittentes q̄ tantū faciant dāpnificatis q̄ tenebūt ſe pacatis quia putant q̄ pro modico quitabunt eos quia totū credūt ſe emiſſe· Scd̄o illi q̄ ſi vellēt dimittē ſupfluas expēſas poſſent rapta reſtituere· Tercio illi qui nō r̄ſignarēt in manus pniārij niſi crederēt q̄ pniārius reſtitueret eis ꝑ toto vł pro pte q̄n neſcitur cui faciēda eſt reſtitucō· Tales nō ſunt in ſtatu ſaluādorū qr oportet q̄ bona fide et ſine fraude faciat raptor quicq̄t pōt ut dampnificatis ſatiſfaciat ſi nouit eos/ aut paupeibus eroget ſi nō nouit eos· alias non eſt abſoluēd⁹ a pniārio ſi cōſtiterit ei de eius īpenitencia ł praua intencōne ꝛc̄· Sed queritur q̄d faciendū ſit quādo q̄s dubitat an ł quantū alteri teneatur· Reſ· Joh· ffribur· in ſuo ꝯfeſſionali· Qn̄ ſit ſatiſfactō pro aliq̄ dampno dubio vł cuius q̄ntitas nō eſt certa/ penitens tantū offerat q̄ntū ꝑbabiliter putat dāpnum illatum fuiſſe· Et tunc dicat ipſe vł media pſona pro eo· tantū dampnū vobis factum eſt ut credit probabiliter hō ille· Si ſcit; plus vob̄ debel ſatiſfaceret· Si ergo min⁹ eſt remittatis reſiduum/ ſi amplius eſt· vos de bona ſua voluntate habeatis· Sic etiā quando aliqua debita ſunt dubia

puta ſortes tenebatur alicui ex mutuo vel ex alia cauſa.x.ſolidos.Sed dubitat an ſoluerit ei vel nō Conſulo q̄ ſemp ad volūtatem creditoris vel p arbitriū ſatiſfaciat.tunc enim ille in quē compromittitur cōſiderabit racōem et qualitatem dubij et ſm q̄ plus ad vnam partem q̄ ad aliā vel ad neutram plus in ſua cōſciencia declinat:ſm hoc plus vel minus vel medietatē dari iubebit.Et ſic de dubio facit certitudinem. ¶Capi.vij.

VLtimo pterea videndum eſt p quē poſſit fieri reſtitucō Quidam dicunt q̄ dz fieri p epm vaga ēſtitucō.Et licz ſatis comuniter hoc dicant.Tamē ſanctus Tho.michil dicit de auctoritate epiſcopi Scotus in.4.di.17.dicit Nō inuenitur inquit quis neceſſario ſit determinat9 mediator in diſtribuendo iſta paupibus.dicit vn9 doctor q̄ cōfeſſor vel aliq̄s de cuius fidelitate credat.Videtur michi q̄ p ſe ipſum ɔſilio tamē alicuius poteſt illud diſtribuē paupibus.quia tali mediatori poſſet dare vt reſtitueret de cuius fidelitate preſumerz.et tamē iſte ſibi applicaret vel alijs vſibus q̄ deberet.vnde vbi lex dīna vel eccleſiaſtica non ligat pſonam.ſequēda ē racō naturalis.Iſta aūt dictat q̄ pſona que tenetur magis reſtituat p ſe ipſam q̄ p aliam.licet non excludēdo conſilium boni viri ſz includendo.hec Scotus pe.de pa.dicit q̄ quia preſumebatur olim q̄

epi melius et fideli⁹ diſpenſarent. Ideo doctores quidā dixerunt q̄ per epm̄ fieri deberet. vbi ergo preſumitur ↄtrariū ſcilicet q̄ ſibi ipſi imburſet et in malos vſus expēdat pocius debet diſpenſari per aliū. Dn̄s guido. Archidiacon⁹ bonomienſ .18. q.1.c.1. probat multipliciter q̄ ipſe raptor met bona incta que debentur pauperibus dare pōt ſine licētia epi vel alicui⁹ iudicis. vn̄ non dubito quin eps non habet ſe intromittere de talibus niſi in defectu. vbi autē certa pſona a teſtatore ē deputata eſſet iſta exeq̄ debet. Archi. etiam li.6. de teſta. et. Io. an. in nouella in decretali dcā religioſus di. q̄ vtraq3 opiō hab3 eq̄tatē et p. Archi. vbi ſup̄ ſatis daē q̄ non p̄tineat ad epm n̄ in defectu alioꝝ. ſ. qn̄ nulli eſſet cōmiſſa. vn̄ cōcludit q̄ iſte q̄ tenetur reſtituere pōt per ſe diſpenſare vel de ↄſilio diſcreti cōfeſſoris vel alteri cōmittere in vita vel poſt mortē. Id tn̄d3 dn̄s. Sy. de. Mauilla cap. dn̄i pape et auditor dn̄i portuenſ. Sed q̄ritur quid faciet ↄfeſſor gn̄aliter loquēdo ↄtra raptores alios et alios debitis inuolutos. Reſ. Ray. ſm̄ q̄ maior vel minor fuerit violencia vel fraus vel dol⁹ maior vel minor deb3 eſſe diſcrecō iudicātis. Itē ubi maior cōtricō ē ibi maior venia et q̄ vere totus mūd⁹ inuolut⁹ ē rapinis ſic ꝓpoſſe tuo tpe p mediū neminī a ſeueritas vel remiſſio pire faciat quos diſcreta poterat eq̄tas euocare.

Capitulum. Octauū.

Secūdo principaliter videndū eſt quomō
reſtituēde ſint fame ⁊ honores Et ēcōcilia
cō offenſi quomodo ſit facienda quia re
cōciliacō quedam videtur reſtitutio · de quibus
dicentur plura videlicet. Cur ſit de hijs reſtitucō
facienda. Quis ad hoc teneatur q̄ꝛtum quomodo
et quādo. De primo notādū ꝙ ledē alium in fa
ma indebite. eſt valde graue · primo quia plꝰ no
cet qui aufert famam q̄ꝫ qui aufert diuicias mł
tas · melius eſt enim nomē bonū q̄ꝫ diuicie multe
vt dicitur ꝓuer · 22 · Scd̄o diuicie multe ablate
poſſunt reſtitui · ſꝫ fama vix ꝙ forte nō crederet
illi qui poſt leſionem vellet excuſare · poteſt etiaꝫ
iam verbum eſſe delatum ad tot · ꝙ quaſi impoſſi
bile eſt ad tot deuenire excuſacōnem Jō bene di
citur in gloſa ſup lucam. Famam eē rem lubricaꝫ
quia ſicut aliqua res lubrica de facili effunditur
ſꝫ quaſi impoſſibile eſt eam recolligi: Jta ⁊ fama
Tercio quia ledēs famam alterius nō ſolum il
lum ledit cui detrahit ſicut fur illum ſolū cui fuā
tur: ſꝫ omēs illos coram quibus loquitur. Sicut
ille qui mouit lutum · ledit ꝑ fetorem oēs corā q̄
bus mouet. Vnde Augꝰ de verb dn̄i peccat i vos
frater ſi vobis ſciētibus peccat. quia q̄ꝛtum in eo
eſt vos exemplo corrumpit. Ex quo patꝫ ꝙ audi
re pcc̄m alterius · nociuū eſt audienti · ꝓpter pre
fata dicit Ambroſius tolerabiliores ſunt fures

qui veſtes et alia bona noſtra diripiunt quam fures qui famam noſtrã lacerãt. Notandum. Scdo quod inter omnia genera leſionum leſio que infertur per linguam ut frequenter eſt grauior. Primo enim quidam ſunt qui nocent in rebus vt raptores et incendiarij. Sed grauius nocẽt ſagittarij qui infigũt ſagittas in perſonas. Et ſic facit lingua mala que nõ ſolum in rebus ſed etiam in perſona nocet. Ideo dicit. Ihere. ſeptimo. Sagitta vulnerãs lingua eorum. Scdo quia ſunt quidã qui nocent in perſona per verbera ſed nõ profũdatur interdum leſio vſq; ad interiora. Sed nõ ſic de lingua ymo leſio eius pertingit uſq; ad oſſa virtutũ cõfringens eas. Eccleſiaſtici. 28. Flagelli plaga liuorẽ facit. plaga autem lingue comminuet oſſa. Tercio quia ſunt aliqua nocumẽta quibus reſiſti poteſt per ſcutũ et huiuſmoi protectoia ſed vix inuenitur aliqs adeo armatus patiẽcia a quo non ſauciet lingua. Exẽplũ de iob qui nõ fuit motus ad dãpna rerum vel corporis flagellum et tamen videtur motus a lingua uxoris dicentis ei. Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es. Eius d ſcdo. 2. pſal. Filij hominũ dentes eorum arma et ſagitte et lingua eorum gladius acutus quaſi diceret Sicut iſtis cõgregatis nõ poteſt reſiſti ita nec lingue male. Cũ igitur iuxta dcã in tractatu pũti ca. 1. 2. a precedẽtibus iniuſte auferens vel detinens rẽ tpalẽ

inuito dño teneatur ad reſtitucõnem. ꝛa fortiori te
nebitur detractor vel ↄtumelioſus ad reſtitutioēꝫ
fame ꝙ detractor occulte. cõtumelioſus vero au
fert in faciem publice. Quis vero ſatis facere te
neatur pro iſto. ¶ Notādum ꝙ detractio ꝛ ẽcepcõ
fame poteſt fieri multipliciter. nam fieri poteſt. 6.
modis ut dicit. s. tho. 22. q. 72. ar. 3. primo ſcitũ
falſum. dicendo vel ignorāter. Secūdo ſcitũ malũ
proximi augendo vltra ꝙ ſit. tercio occultũ ma
lum reuelando. quarto bene factum in malum
interpretādo ſeu puertēdo. quinto bonũ ꝓximi
negando. ſexto tacēdo cum quis audit ꝓximo
falſum vel inhoneſtũ imponi. Item fit leſio fame
proximi qñqꝫ planis verbis. qñqꝫ artificioſis p
cantilenas vel carmina. quādoqꝫ nutibus ꝛ fig
nis. qñqꝫ ſcriptis etiam que appellant̄ libelli fa
moſi. vt cũ aliq̄s ſcribit cartā ĩ iniuriam ł in infa
miam alterius. ꝛ ꝓicit eam occulte in ecc̄iam ł in
plateam vel domũ vt illa inuenta ꝛ leã ali9 infa
metur. Item ſicut dupliciter recipit̄ res tpalis
inuito dño videlicet occulte ꝛ vocatur furtũ. ꝛ pu
blice tunc vocatur rapina. Sic fama dupliciter ē
cipitur proprio videlicꝫ occulte et dicitur detractõ
q̄ eſt denigratio fame aliene occulte facta. Si aũt
manifeſte in facieꝫ alicui9 fit ſic dicitur ↄtumelia
et eſt grauius peccatũ. quia plus ibi proximus
ↄtēpnitur ꝙ in detractõne. Omnes qui predictis.

modis famā proximi iniuſte ledunt tenentur re
ſtituere. vn̄ beatus. Auguſtin⁹ in regula. Quicū
q₃ conuīcō vel maledicto vł etiam criminis obie
ctu aliquē leſerit meminerit ſatiſfactione ꝙ toci
tius curare quod fecerit. Super quib⁹. Hūbtus
dicit. Notādum inq̄t ꝙ conuicium prout ꝓprie
accipitur dicitur exprobatio alicui⁹ vilis condi
cōnis que poteſt eſſe ſine peccato ſicut cū aliquis
vocatur filius meretricis ⁊ ſimilia. Sic ꝯuiciatus
eſt ſaul filio ſuo ionathe. 2. Re. 2. Et filij mulieis
vltro recipiētis virum. Maledictū vero eſt imp̄
cacō alicuius mali alteri ſicut faciebat golias da
uid de quo dicit. 3. Re. 1A. Maledixit philiſte⁹ da
uid in dijs ſuis. Obiectō vero criminis eſt inpo
ſicō alicui⁹ facti culpabił ſicut accidit corā ſalo
mone. 3. Re. 3. litigantibus duab⁹ meretricibus q̄
rum vna falſe imponebat alij oppreſſiōe₃ filij ſui
⁊ neganti dicebat. mentiris. Vix autem inuenit
aliqd̄ gen⁹ verboꝝ p quod litigātes ſe ledāt qd̄
reduci nō poſſit ad aliqd̄ iſtoꝝ. Eſt ꝗ̄ ſēſus v̓boꝝ
Aug⁹. quicūq₃ ꝯuicō ꝗ̄ ⁊ q̄ cūq₃ aliquo genē v̓bi
mali ꝙ poſſunt omnia mala reduci ad āqd̄ iſto
rum leſerit aliquē qd̄ .ſ. genus leſiōis eſt valde
graue. Meminerit ⁊ nō obmittat ſicut faciūt obli
uioſi qui ex obliuiōe obmittunt ſentire quod de
bent. Sunt autē tres drīcie hoīm inter eos q̄ ex
ira ł inuidia ꝓximū i fama ledūt ł alias turbāt

Quidam enim facile iraſcuntur ⁊ cito veniam pe
tūt. ⁊ hij ſūt ſicut aqua q̄ cito caleſit ⁊ cito frige
ſcit. ⁊ hoc min⁹ malum. Quidam facile iraſcunt̄
⁊ tardi⁹ inclinātur ad veniam petēdam. hij ſūt
ſicut ferrū ignitū qd tardi⁹ caleſit ⁊ tardius fri
geſcit. et hoc peius. Quidam aūt ſūt qui nunq̄
volunt veniam petere. et hij ſunt ſicut lapis albe
ſcon qui accenſus nūq̄ extinguitur ſicut ait bea
tus Aug⁹ in de ciui dei. ⁊ hoc peſſimum. vn̄ Aug⁹.
in regula. melior eſt aūt qui q̄uis ira ſepe tēpte
tur. tamen impetrare feſtinat vt ſibi dimittat cui
ſe feciſſe agnoſcit iniuriam. q̄ qui tardius iraſci
tur et ad veniam petendam tardius inclinatur.
Qui aūt nūq̄ vult petere veniam ſine cauſa eſt in
monaſterio etiam ſi inde nō proiciatur. ¶ Sz que
ritur vtrum quilibz homo qui ꝓximum offendit
verbo teneatur ad rēciliacōnem vel venie petici
onem. Reſpondꝫ btūs Aug⁹ in regula q̄ non. q̄
prelati ab hoc excuſantur reſpectu ſubditorū. niſi
quādo infamarent male ſubditū. Vn̄ dicit ſic ad
prelatos. Quādo aūt neceſſitas diſcipline in mo
ribus cohercēdis dicere vos dura v̄ba conpellit. ſi
etiam ipſi modū in vos exceſſiſſe ſentitis. non a
vobis exigitur vt a vobis ſubditis veniam poſtu
letis. Et cauſam ſubiūgit d. Ne apud eos quos
oportꝫ eſſe ſubiectos dū nimiū ſeruatur humilitas.
regendi frangatur auctoritas. Quādo enim q̄s

ſe humiliat vt puta vltra ꝙ deceat ſtatū ſuum
nimia eſt iſta humilitas. vñ ecc. 19. Eſt iuſtus q̄
nimiū ſe ſubmittit multa humilitate. Et ſic facit
prelatus qui ꝓpter exceſſum in duro mō loquen
di petit veniā a ſubdito ſuo. Verū quia hoc non
eſt neceſſitatis ideo dicit beat9. Aug9. Non a no
bis exigitur. Scdo ergo queritur cū hoc poſſit fi
eri ⁊ non fieri quid erit meli9. Reſ. Dubitus pōt
dici ꝙ ſcdm diuerſas condicōnes eoꝝ a quibus
petuntur huiuſmoī venie et aſſiſtencium poteſt
hoc iudicari. Si enim tales ex hoc magis in bonū
proficiūt poſſunt hec fieri. Si autē inde abutūtur
in ſupbiam ut cū quis ex hoc putat ſe minus reū
vł prelatū culpabilem vel ſit audacioꝝ ad culpas
ꝑpetrandas ⁊ ſimilia melius eſt nō fieri. Nō enī
dñs phariſeis ſcandalizatis in eius dictis vel fa
ctis vmꝙ ſatiſfeciſſe. Si quidā cum oī regiminī
ānexa debet eſſe auctoritas ⁊ ex minoracōe eius
multa mala ſequātur ⁊ per humiliacōnez nimiā
ad ſubditos eneruetur. Ideo dicit. Aug9. Dū ni
mium ſeruatur humilitas regendi frāgatur au
ctoritas. ¶ Capłm. Nonū.

QUamuis aūt dictū ſit ꝙ ledēs iniuſte ſeu of
fendēs debeat petere veniā a leſo. Queitur
vtꝝ leſus teneat altei veniā petēti dimit
tē. Reſ. ꝙ ſic. Tū primo qꝛ ille q̄ nō ēmittit hoīb9
nec de9 dimittit ſua pccā teſte xpo dicē. Mat. 6.

Si non dimiſeritis hominibus nec pater veſter di
mittꝫ vobis pccā veſtra. tū Scd̛o quia qd̛ pe ius
eſt. dimiſſa niſi dimiſerimꝰ repetit vt patꝫ in exē
plo math. 18. de ſeruo cui paťfamilias dimiſerat
.x. milia talenta. q̄ repecijt. qꝛ nō dimiſerat conſ
ũo ſuo. tū Tercio quia qd̛ magis timēdum eſt
cum graui pena extorſit. tradens eū tortoribus ſi
cut ibidem dicitur. Et ſubditur Sic ⁊ pater meus
celeſtis faciat vobis ſi non dimiſeritis vnuſquiſ
qꝫ fratri ſuo de cordibus veſtris. ¶Queritur ſecū
do Quibus ex cauſis veniat ꝙ quis nō petit veniaꝫ
a leſo. Reſ. idem ꝙ a tribꝫ hoc ꝓuenire ſolꝫ. Vna
ē cordis cecitas Jra enim obſcurat animū vt nō
cognoſcat quis interdum ſe culpā habere vbi
culpam hꝫ. Et quia nō cognoſcit culpā: nō petit
veniam. Vñ ps̄. Supcecidit ignis ⁊ nō viderunt
ſolem veritatis videlicꝫ Alia eſt ſimilata iuſticia
vt quis dicit nō expedit illi vt ego me ſibi humi
liem quia inde eſſet ſupbior ⁊ ſimilia. Sed ſi hec
racō bona eſſet: nō debuit ſe xp̄us humiliaſſe qꝛ
eiꝰ humilitas multis fuit in ruinā. Alia eſt ſuper
ba duricia cordis Cor aūt durum male habebit
in nouiſſimo die pſa. 2. ¶Queritur. 3 vtrū leſus
teneatur dimittē offendēti impenitēti. nec ſatiſfa
cienti cum deus cuiꝰ miſericordia excedit humanā
in infinitum nūꝙ̄ dimittat impenitenti. Reſ. ibideꝫ
ꝙ ſic ꝙ̄tum ad remiſſionē intrinſecā cordis quo

ad rancorem vel irã non racõne illius quo impe
nitens ſed racõne ſui ipſius ne peccet. Et ideo non
eſt ſimile quia ipſe non habet irã huiuſmoi in q̃
poſſet eſſe peccatũ. Et ſi obicitur luce. xvij. dicitur.
Si ſepcies in die peccauerit frat̃ tuus in te ⁊ ſepci
es in die cõuerſus fuerit ad te dicẽs penitet me di
mitte illi ergo a cõtrario ſẽſu videtur ꝙ ſi nõ peniteat nõ
eſt illi dimittendũ qd̃ videt̃ di. glo. interliniaris. d.
Nemini nis remiſſa ſit idulgẽtia. Et gloſa margina
lis. Nõ tenemur paſſim peccãti ſʒ penitẽtiam agẽti di
mittẽ. Reſ. In penitẽti peccãti cõtra nos non tene
mur peccã dimittere dimiſſiõe exteriori ⁊ ſic intel
ligit̃ glo. interliniaris ꝉ non tenemur in foro penitẽ
li dimittẽ ⁊ ſic loq̃tur glo. marginal̃. Et hec non
ſũt cõtra illa q̃ dicta ſũt de remiſſiõe interiori faciẽ
da offendenti fratri. Quarto q̃ritur. quid ſit iſta
dimiſſio exterior quã dimittit offenſus offenden
ti non enim poteſt dimittere culpam offendẽtis.
Itẽ ſatiſfactõnem nõ dimittit ei quia iſtã ſoluit
iam ex q̃ ſatiſfecit ei plenarie. Reſ. põt dicĩ ꝙ hu
iuſmoi remiſſio nõ ẽ aliud q̃ꝙ acceptacõ ſatiſfactio
nis ꝉ indicacõ recõciliacõis v̂bo uꝉ facto expꝛeſſa ut
cũ offenſus offendẽtẽ flectentẽ genua eleuat ꝉ di
cit dñs parcat vob̃ pro vob̃ ꝉ ſatiſfactũ eſt m̃ ⁊ ſimi
lia. Queritur. i. An poſt hmõi ſatiſfactõez uꝉ etiã ãte
factã dimiſſiõe intrinſeca licitũ ſit ſig̃ rãcoris retinẽ.
Reſ. q̃dã ſignoꝝ hmõi ſũt ꝓpinq̃ quedã remota

ꝓpinqua q̄ ingerūt notabilem ſuſpicōem de racō
te vt cum aliquis nūq̄ vult loqui. et toruo vul
tu eum ſemꝑ reſpicit ⁊ ſimilia Et iſta nulli licꝫ re
tinere. qꝛ ab omni ſpē mala abſtinendum ē ſm̄
Apoſtolū prima Theſſ. v. vn̄ ſicut eleazarus et
mathathias abſtinuit a carnib⁹ porcinis ne vi
deretur ꝯmedere porcinas ⁊ ſic ſcandaliſarꝫ. Jta
non dꝫ illa ſigna facere ꝑ q̄ ꝓbabiliter creditur
eſſe in odio Signa remota ſūt q̄ nō ingerunt ar
gumentū de odio licꝫ odium ſubſequatur. vt ſūt
ſubtractio familiaritatis ⁊ ſeruiciorꝫ aliquorꝫ. et
ſimila. Et iſta licet retinē omnibus. dūmodo nō
fiat malo animo. ymmo interdū poteſt eſſe meri
torium cum ſit ꝓpter bonum alteri⁹. Qd ergo di
citur interdū. ꝙ hoc non debent facere pfecti. ſi in
telligatur. ꝙ hoc nō eſt pfectionis. verꝫ eſt aliter
nō videtur eſſe verū. ¶Queritur. 6. vtrꝫ iniuria
tus teneatur querē ꝛcōciliacōeꝫ iniuriantis ipſo
nō penitēti. Reſpondeē ꝙ regulariter nō. vn̄ bea
tus Aug⁹ ſuper illū locum. Si frater tuus habet
aliquid aduerſū te ſic dicit. Jd eſt ſi tu eum offen
diſti. nā nos habemus aduerſus eū ſi ipē nos le
ſit. vbi nō ē opus ꝑgere ad ꝛcōciliandū. tn̄ poſſꝫ
ad hoc teneri racōe fraterne caritatis in caſu. ſcꝫ
ſi crederetur ꝓbabiliter ꝙ ꝑ hoc liberꝫ animā ei⁹
a mortali odio ⁊ nō eēt occaſio mali. vel in alijs
hmōi excellens. Si vero dauid hoc fecit reſpectu

ſaul ſi pro ꝙ ꝑmi. Re. 28. c. 26. et ſimiliter quiꝺ
ſācti opa fuerunt perfectōis. Queritur. A. vtꝝ non
precedēte recōciliacōe teneatur aliq̄s nō ſolū di
ligere affectu iniuriātem ſꝫ etiā ei bn̄facere. Reſ.
ꝙ ſic oēs tam pfecti q̄ꝫ imperfecti qꝛ illud verbū
bn̄facite hijs qui oderūt vos dixit dn̄s non diſci
pul' in monte. Mat. 5. ſꝫ etiam turb' in ſermone
in plano. Lu. 6. Tamē quia p̄cepta affirmatiua
nō obligant niſi in caſu plures poſſent eſſe caſus
in q̄bus tenetur quis magis benefacere amicis
q̄ꝫ inimicis quia forte nō tenetur inimicis niſi in
caſu neceſſitatis.

Sequit̃. Capl'm. decimū.

Quomō autem ⁊ ſub qua forma exequi de
beat ſatiſfactōnem ⁊ teneatur ille qui le
ſit alium verbo docet. Hūbertus in expo
ſicōne regule. ca 18. 9. dicens ꝙ triplex poteſt eſ
ſe huius ſatiſfactō. Vna eſt per verba ut cum q̄s
petit veniam de offenſa ab offenſo. Sic faciebat.
Auguſtin9 ſcribens. Je. dicēs. Obſecro te p mā
ſuetudinem ihesu xp̄i ſi leſi te ignoſce michi. Ali
a eſt per corporis humiliacōnem. Sic fecit ſemei
dauid cui maledixit. 2. Regū. 19. Semei proſtra
tus corā rege dixit ad eum ne reputes michi do
mine ad iniquitatem neqꝫ memineris iniuriam
ſerui tui. Tercia eſt per obſequia ſicut. Jacob
muneribus voluit placare fratrem ſuum. Eſau.

Ro.12. Si eſurieit inimicus tu⁹ ciba illũ. ſi ſitit po
tum da illi. q. d. ꝑ hoc placabis eũ ⁊ redibit ami
cicia. Sed circa hoc queritur. Primo nũ ꝙ tenet̃
quilibꝫ offendens ad oẽs hmõi ſatiſfactões R.
ꝙ non. quia ſicut ledens aliũ i rebus nõ tenetur
niſi ad certam quãtitatem rei reſtituendi: Ita ⁊
offendens verbo nõ tenetur ad oẽs ſatiſfactões
ſꝫ ad certã ſm quãtitatem offenſe. Sꝫ ſi offenſus
petat nimis: poteſt ſufficere offendẽti ſatiſfacẽ ſe
cũdũ arbitrium boni viri: ꝗuis laudabile eẽt pl⁹
debito ꝓ pace fratris facẽ in hoc caſu. ¶Scd̃o q̃
ritur nũquid ꝑlatus in religione poteſt remittẽ
huiuſmodi ſatiſfactionem faciendã ſubdito ſuo
ꝓ offenſa ſibi facta. cum de iurẽ naturali eẽ videa
tur vt ei ſatiſfaciat. in quo modo poteſt diſpenſa
re. Reſ. põt dici ꝙ ſic ſic̃ ⁊ põt remittẽ debitum pe
cunie. quia ſicut bona ſibi debita ſunt in ptãte pre
lati: ita ⁊ pſona ſua nec relaxat in hoc ius natura
le quia reputat in hoc caſu ſubdito fieri qd̃ fit ꝑ
lato. ¶Tercio queitur Eſto ꝙ aliquis offendat
alium verbo in ſecreto. ⁊ petit offenſus ſatiſfactõ
nem in publico. nũquid tenet̃ ad hmõi ſatiſfa
cõnem offendẽs. vel ecõuerſo offendit aliquis ali
quẽ in publico vult ſatiſfacẽ in ſecreto tãtũ. nũ
quid ſufficiat ei. Reſponſio ad primũ. nõ tenetur
niſi forte qd̃ factum fuit in ſecreto publicatũ fuiſ
ſet ſicut fur qd̃ latent̃ accipit nõ tenetur publice

reſtituere. Ad .2. dicēdū non ſufficit. Et eſt argumētū ad hoc. Act. 18. de paulo cui publice cōdēpnato ad carcerem nō ſufficit occulte liberai ſed publice. Quarto q̄rit. Aliq̄s impoſuit culpam alteri & leſus nō vult recipere ſatiſfactōnem a ledēte niſi dicat ſe mētitū fuiſſe nūq̄t tenet ad hoc ledēs. Reſ. Si offendens ſcit ſe dixiſſe vex nullo mō debet cōtrariū dicere nec hoc debet ab eo requiri Si autē ſcit vl credit ſe dixiſſe falſū ul dubiū ſed in cōſciā eſt reſtituere tenet quis rē ablatam cum dāpno rei ſue poteſt tamen dare aliqua allevacia culpā ſuam videlicet ex ai perturbacōne illud dixit vel ita audierat l credebat tūc licet modo reputet falſū. Ad hoc aūt dicat ſe mētitū fuiſſe non tenetur q2 p hoc revelaret ſecretū mētis ſue peccatū quod ſibi multū noceret et alij nō pdeſſet q2 ita reſtauratur fama alij per hoc recognoſcit ſe falſū dixiſſe ſicut ſi diceret ſe mentitū fuiſſe. Deīn ſciendū ſi aliquis facit qd in ſe eſt p habēda pace alteri9 lic3 non poſſit habere ſufficit hoc ipſi quo ad deum propter quod dicit. Aplus. Ro. 12. Si fieri poteſt quod in vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes hec de. Humberto.

Sequitur. Caplm. Vndecimū.

QVātū autē q̄s teneat reſtituē famā elicit ex S. tho. 2. 2. q. 62. & ex. ſco i. R. di. 17. ſm quos

Notandū ꝙ fama ɔtingit alicui recipi q̄ntuplicī
ter·primo verū crimen ⁊ iuſte de aliquo manife
ſtando·vt cum quis maliciā alteius manifeſtat
ei q̄ corrigere hab3·aut ſi eſt incorrigibil' ſm̄ euā
geliumz manifeſtat in conſpectu eccl'e bona inten
cōne ſcilicȝ vt cōfuſus a pccō deſiſtat·l' ſaltem ut
alij diſcedant ab eius ɔſorcīo infectiuo ⁊ corrup
tiuo·ſeruato tamen ordine Juris ⁊ fraterne cor
rcōnis.Vnde ſm̄ pe·de tar·in·ꝙ·di·2i·qn̄ aliquis
ɔfitens nō poteſt ſuū pcc̄m ſufficienter notificaē
ſine notificacōne alterius pſone·vt ſi cognouit
ſororem vel ſimile:ſi nō imminȝ piculuȝ aliqd al
teri ex tali notificacōne:tūc poteſt notificare.Et
Ray·di·Si exprimit cōfitens talem alienā perſo
nam pniario bona intēcōne·qui pniarius eſt per
ſona q̄ eſt pdeſſe ⁊ nō obeſſe nō vt cōfitens pro
dat ipm̄ peccōrem·ſ3 vt pniarius oret p eo·aut ſe
creto laborȝ ad correcōnem eius·nō peccat ſ3 pociꝰ
meretur.Similiter ſi pniariꝰ inquirat de illa pſo
na bona fide·vt oret pro ea·aut dirigat eam in oc
culto·dūmodo nō cogat ɔfitētem ad hoc dicēdū
nō credo dicit Ray·ꝙ peccet.Item ſm̄ Augꝰ·qn̄
quis ſcit de proximo religioſo crimē aliqd p̄miſ
ſa vnica ſecreta correcōe ſeu āmonicōne·ſi ſe non
emendauerit:reus poteſt bono ſuo prelato mani
feſtari di·enim ſic Augꝰ·Añꝙ alijs demonſtret
p quos reus ſcilicȝ cōuincendū eſt·ſi negauerit

p̄us p̄poſito debet oſtēdi ſi āmonit⁹ neglexit cor rigi ne forte poſſit ſecretū⁹ correct⁹ nō innoteſcere ceteris. vbi. Hūb. di. Nō ꝙ illā. 2. correctōnē quā dn̄s docet faciēdā corā vno l' duob⁹. Mat. 18. ꝫ reſtrīgit in religioſ q̄ non ſūt plene ſui iuris ad p̄latū tamꝙ ad illū de quo magis pōt preſumi ꝙ poſſit ꝓdeſſe ⁊ nō obeſſe. vn̄ ibi. Hūb. ca. 86. q̄rit vtꝝ liceat culpā fratris iudicaē p̄lato l' fratrib⁹ aliābus l' in capl'o proclamare publice non pre miſſa ſecreta ammonicōne. Reſ. aut peccata ſunt manifeſta et hec quecūqꝫ ſint ſiue pua ſiue mag na non requirūt ſecretam āmonitionem ſed pu blice ſunt corrigenda. vn̄. p̄ma. Thiō. 7. peccan tem corā omnib⁹ argue vt et ceteri timorem ha beant. Gloſa peccātes qui manifeſti ſunt. aut ſūt occulta. Et horum quedā ſunt modica infamiaꝫ non inducēcia ad hec non oportet āmonicōnem precedere ſed in capl'o poſſunt proclamari ſiue ſint manifeſta ſiue occulta. Alia ſūt occulta ſed maiora que habent infamiam ⁊ verecūdiam et huiuſmodi quādoqꝫ ſunt venialia quādoqꝫ mor talia ut in ebriacōe et huiuſmoi. Et in iſtis cōtin git interdū quod creditur probabiliter ꝙ per ſecretam correctōnem prouideatur ſaluti delin quentis ⁊ ſtatui ſue religionis. Exemplum de bo no viro pro ſemel inebriato ⁊ tūc ſeruand⁹ ē or do fraterne correctiōis ut p̄mo ſecreta āmoneat᷑

Aliqn̄ vero contingit ꝓpt alias circūſtantias ꝙ
creditur ꝓbabiliter ꝙ ꝑ huiuſmodi ſecretam ā
monicōnem nō ſufficienter ꝓuideat ſaluti delin
quētis vel ſtatui r̄ligionis ſue. ⁊ tunc poteſt ob
mitti ſecreta āmonitio ⁊ poteſt ⁊ dꝫ indicari p̄la
to. vel aliis bonis qui poſſunt prodeſſe ⁊ nō obeſſe
vel etiā poteſt de eoꝝ cōſilio fieri ꝓclamatio i ca
pitulo. ſi poteſt culpa ꝓbari. Aliqn̄ vero ꝯtingit
ꝙ creditur ꝙ delinquens eſt tāte peruerſitatis. ꝙ
ſi corrigētur ſecreto incurrēt odium erga corrigē
tem. vel mala machinaētur ꝯtra eum. vel ex hoc
dabit opam ad defendēdum vel cooperiēdum cul
pam ſuam. ⁊ tūc nō dꝫ fieri. quia extreme demē
cie eēt nichil preter odium q̄rē ⁊ fruſtra niti. Sꝫ
tamen p̄lato ⁊ aliis viris bonis ꝭm modum pre
dictum eſt indicandū Hec de hūberto. Dictum
eſt autem notanter. ſuato ordine iuris ⁊ frater
ne correcōis. Vnde fures ⁊ latrones et malifici
qui ꝑ iura publicātur vt ceteri timorēꝫ habeāt pec
candi. poſſunt publicari in infamibus talibꝰ deli
ctis bona et recta intentione. Similiter vbi ſerua
tur ordo debitus fraterne correcōis de quo alibi
videndum eſt. Et i p̄miſſis caſibus licꝫ infamacō
aliqua ſequatur. tn̄ nichil oportꝫ r̄ſtitue. ¶ Secū
do cōtingit ꝙ aliquis dampnificat ꝓximū ſuum
in fama. et hoc verum de eo dicendo. ſed mō iniu
ſto. vt cum aliquis occultū crimē alterius ꝓdit

contra debitum ordinē. Seu cū verum crimē alte
rius ſed occultum nō ſeruato ordine iuris cōtra
eum publice ꝓponit. talis vt dicit. Scūs. Tho.
tenetur illi dampnificato in fama ſua reſtituere
famam ꝗtum poteſt ſine mendacō tamen ut ꝙ
dicat ſe male dixiſſe vł ꝙ iniuſte eum dampnifi
cauerit vel alio tali congruo modo. Et ſi non po
teſt ſibi famam reſtituere debet ſibi illud damp
num ſuum aliter recompenſare prout de alijs dā
pnis ſupra dictum eſt. Scotus. etiam dicit ꝙ tał
non tenetur retractare verbum ſuum quod pro
poſuit in publico quia ſic faciendo mentiretur.
Sed tenetur alio modo licito famā rēdere ut per
huiuſmoi verba non credatis eum talem. Male
enim dixi ꝛ fatue dixi. Et illud dictum ſuum tunc
eſt verum quia nō ſeruato ordine iuris in publi
co dixit fatue ꝛ male in hoc faciendo. Item dicere
poteſt nō reputetis eū ēe talem ſed bonum quia
quilibet preſumendus eſt bonus donec probetur
contrarium. Tercio cōtingit ꝙ quis alium infa
mat ł dampnificat in fama iniuſte ꝛ hoc falſum
crimen ſibi iponēdo ſic ꝙ falſe eum coram alijs
accuſat de crimine de quo non eſt reus. talis te
netur ſic reſtituere famā ꝙ verbum ſuum retra
ctet abſolute apud omnes ad quos per eū per
uenit dūmodo ſciat et poſſit. Debet enim ſcdm̄.
Scm̄. tho. Et. Scotꝰ. apud omnes tales confiteri

ſe falſum dixiſſe in hoc de iſto. Et hoc facere debet
ita publice ſicut ſibi impoſuit. quia alias nõ ſua
ret iuſticiam in reddẽdo proximo qđ ſuũ eſt. vñ
Ray. dicit Reſtitucõ fiet hoc modo ſiue ſcriptis
ſiue verbis quis alium leſerit in fama videlicꝫ vt
vbi publice dixit verbum vel cantilenã ꝑ ſe vel ꝑ
aliũ. vel etiam vbi ꝓiecit libellum famoſum nec
non etiam in alijs locis vbi intelligerꝫ illũ contra
quem hec acta ſunt infamatum occaſione dci ſui
facti vel ſigni publici. ſimpliciter recognoſcat er
rorem ſuum ꝛ culpã. et ꝓ poſſe remoueat. vel ſal
tem alleuiet ſic infamiã. Addit hoſtis niſi ex tali
publica recognicõne ille ĩfamatus plꝰ ĩfamare
tur. wilħ. addit Et ſi audet infamator hoc facẽ
ꝓpter potentiam aduerſarij vel crudelitatẽ. Te
netur in ſu ꝑ infamator cum infamato conponere
de iniuria. ꝛ humiliter nichilominꝰ veniam po
ſtulare. In ꝓpria quidem ꝑſona ſi audꝫ. ſi nõ au
det: ſaltem ꝑ interpoſitã ꝑſonam poſtulet tacito
nomine. Quarto contingit aliquẽ infamare ꝓxi
mum ſuum. ſic ꝙ non ei imponit crimẽ in publi
co. illud de eo aſſerendo. ſꝫ murmurat ꝛ incaute
ac indiſcrete loquitur vel alicui corã pluribus lo
quitur. et narrat huiuſmodi nõ tã ꝙ certũ ſibi. ſꝫ
dicit ſe audiuiſſe. An talis teneatur illi famaꝫ re
ſtituẽ. Reſ. ſco. Rara fides. ꝙ multi multa loquũ
tur. et ideo ſic murmurans aut incaute loquens

de alio falſũ crimẽ.ſ.dicendo apud alios forte ille fecit hoc. Certe poteſt eſſe ꝙ fecerit. Aut dicendo Ego audiui ꝙ ille fecerit hoc ⁊ hoc niſi talis oſtẽdat aliquã certitudinẽ maiorẽ ꝙ̃ ex relacõe quoniã non aufert ex natura actus illi in opiõne illorũ audiencium ꝙ ſi illi firmiter cõcipiant ⁊ credãt ex hoc illũ de quo eſt ſermo criminoſũ eſſe leues ſunt ꝙ qui cito credit leuis eſt corde. Verũ tamẽ quia a ſcandalo puſillorum oportꝫ cauere. Iux illud pauli pͥma ad. Co.8. Si eſca ſcandaliſat fratrẽ meum non manducabo carnes ineternum ⁊ multi ſunt tales puſilli leues ad credẽdum mala Ideo piculoſũ eſt corã ipſis talia audita ex relatu referre. Et ſi hoc fiat intencõne mala ſcilicet animo ⁊ intẽcõne ledendi famã illius de quo eſt ſermo tunc nõ eſt facile excuſare quĩ ſit ↄtra caritatem ⁊ p cõſequẽs peccatũ mortale. Si aũt fiat corã talibꝰ puſillꝫ ⁊ leuibus ad credendũ mala et fiat ex incõſideracõe:durũ eſt dicere ꝙ exeat genꝰ peccati venialꝫ ꝙ lingua in lubrico poſita eſt. Et q̃ nõ offendit verbo hic pfectus eſt vir. Jac.3. Et dicũt aliq̃ ꝙ ſi quis ex alicuiꝰ tali relacione notã infamie incurriſſet apd illos apud quos ſic locutus eſt tenetur ille ſibi reſiſtere famam et dicere apud eos ſe falſum in hoc de iſto audiſſe et minꝰ caute fuiſſe locutũ ꝉ ꝙ ſibi non fuit credẽdũ cũ tale cõtra ꝓximũ dixit qm̃ illd ꝓtulit contͣ bonũ ꝓxi

de quo nullam certitudinem habuit. vel alio con
ſimili modo reſtituat proximo famam ꝓut meli
us poterit. ¶ Quinto modo contingit quem dam
pnificare alium in fama. ſcilicꝫ verum crimē ſed
occultum ſibi impoſitum negādo. nā eum qui ſi
bi crimen imponit oſtendit in hoc mendacē ꝛ no
tat eum de calumpnia. id eſt de falſa criminis in
poſitione. De iſto dicit ſcotus ꝙ ille ſic negās nō
tenetur retractaē negationē ſuam qua negauit
in publico verum crimen ſibi impoſitū. quia non
tenetur in publico ſtatim quicūqꝫ in iuditio con
fiteri ſe reum non ſtatim conuictus. Tenetur tñ
ꝑ quedā verba ſobria ut dictum fuit in ſcdo mē
bro reſtituē famam illi accuſato quē idirecte no
tauit de calumpnia. ſ. dicendo. Non habeatis e
um ꝓ calumpniatore quia credo ꝙ habuit intē
tionem bonā ꝓponendo. vel forte ipſe credidit ſe
poſſe ꝓbare intentū ſuum ꝛ deceptus eſt. Ex qui
bus patꝫ ꝙ̄ piculoſum eſt quē i fama notaē vn
de ſup illo ꝓuer. 24. Cum detractoribus ne miſce
aris. dicit gloſa hoc ſpāliter vicio piditatur to
tum genus humanum. ¶ Capitulum. xij.

Poſtremo quādo reſtitutio fame ſit fien
da. ¶ Sciendū ꝙ ad hoc tenetur ledens ci
to faciendū. quia ſicut in reſtitutioibus
tpalium rerum. ꝙ ſi ſine die debetur. ſtatim debe
tur. Ita ꝛ hic Vñ Eph. 4. Sol non occidat ſuper.

ſracūdiam veſtram. Et in vitis patrum. Abbas. Agaton dixit. Nūq̄ dormiui nec litē habētē me cum dormire permiſi q̄tum ad virtutem meam ptinuit niſi prius in pace reuerteret cum eo. Si militer ubi ſupra. Bea. Aug9. dicit. Quicūq3 cō uicō vel maledicto l' ex criminis obiectu aliquē leſerit meminerit ſatiſfactōne q̄ʒ tocitius curare quod fecit. vbi. Dubius ſuper verbo. Quātocit9 id eſt ſine mora qꝛ debitum eſt ꝛ nō poteſt ꝓpria auctoritate prolōgari. Satiſfactōne inq̄t curare quod fecit id eſt tali ſatiſfactōe que ſit curatiua plage illate de quo plus eſt curādum q̄ de grati a vel amicitia fratris vl' alijs huiuſmoi. Id etiā veritas. Mar. v. innuit. Si frater tuus habet ali quid aduerſū te uade prius recōciliai fratri tuo ꝛ tūc offers munus tuū. Circa qd querit' vtꝝ of fendens teneatur ad reconciliandum fratrē ſta tim anteq̄ accedat ad offerendum dn̄o in altari aliq̄t cū hoc videatur domin9 mandare. Reſpōd3 idē. Aut offenſus eſt abſens aut p̄ſens. Si abſēs ſufficiat offendēti ꝓpoſitum ſatiſfaciendi ſine mo ra cum poterit ſicut in reſtitucōnibus. nec oportꝫ q̄ uadat i hoc caſu pedibus ſed ſufficit q̄ animo ſcd̄m. Auguſtinū. Si vero eſt preſens aut fuit le uis offenſa ita q̄ creditur non fortiter offenſus turbatus vel grauis. Si leuis poteſt differri ſa tiſfactō vſq3 ad tempus moderatū. Si vero grauis

debꝫ ſine mora ſatiſfieri·tum racōne debiti qđ omni die debetur·tū racōne caritatis fraterne q̄ debet dare opam ꝙ ira fratris nō creſcat·ymmo ſedet·Hec hūbertꝰ·verū·quia beatꝰ tho·2·2·q·Aꝫ·ar·2·dicit ſic·Tenetur aliquis ad reſtitucōꝫ fame ſicut eciam ad reſtitucōem cuiuſlibꝫ rei ſubtracte·eo modo quo ſupra dictū eſt·cum de reſtitucōne rerum tpalium ſcꝫ ageret·Ideo ea deꝫ ſūt applicanda preſentibꝫ ꝓut rcā racō dictauerit·

Tercium principale huiꝰ ¶Capi·iꝫ·
tractatus eſt videē de reſtitucōe fienda circa leſiones corpales·Notādū ꝙ dāpnū corpale eſt quintuplex·Vnum eſt vltimū·ſcilicꝫ vite ablacō·Scōm eſt citra mortem ⁊ irremediabile·⁊ eſt enormis leſio ut in mutilacōe enormi q̄ impedit ex toto actum aliquē humanū·qui cōpetet homini ſm iſtaꝫ ptem āputatā·ut in manꝰ dextre āputatione vbi aufert omnis actus huānus natus ɔpetē ſm illam manū· ¶3·dampnū eſt etiam circa mortem ⁊ remediabile vel ſaltem nō enormis ⁊ non impediēs actum humanū ut āputatio digiti vel alicuiꝰ ptis digiti· ¶Quartum dampnū eſt·ut cum quis ſiue talibus vulnerat vel pcutitur ꝙ medicoꝛs auxilio·indiget et operas ſuas negligit· ¶Quintū eſt cum quis alium pcutit pfundit vel aliquid huiuſmodi iniuſte facit iacendo in carcerādo capiendo·l ligando vbi

nullā in eo hab; iuriſdcō;. De p̄mo di. Sco. q̄ tri
pliciter pōt ſatiſfacere p̄mo penā talionis ſuſtinē
do ubi lex ciuilis iſtā ſtatuit. vt ſc; occidens in iu
ſte. iuſte occidatur. Si aūt talis lex non eſt ſtatu
ta vbi offendit. ſibi inferre mortē nō licet. Scdus
mod9 eſt quia expedit occiſori vt exponat vita;
ſuam in cauſa iuſta. vtpote contra inimicos ecclie pro
reſtitucōne facienda illi cui9 vitā abſtulit Qd ſi
nec tātam reſtitucōe; vult facē. Terci9 mod9 ē
quo tenetur reſtitucō; facē ſpālē equalentē vite
quā abſtulit. ſicut eē pōt equalentia ī talib9 vide
licet in elemoſinas faciēda pro anima occiſi orō
nes ꝓprias faciendo alienas oracōes procurādo
peregrinacōnes ſimiliter et hmōi p̄mo etiam iu
ſticie publice cui mēbrū racōale abſtulit ēcōpēſā
faciendo nec hoc ſolū ꝗ ſi interfect9 ſuſtentaret a
liquos patrem ł matrē vł ꝓpinquos tenetur inſ
fector omnibus ſimul ad tātam reſtitucōnē quā
tā ill' abſtulit p interfectionē illi9 . Et q̄ vix āqs
poſſet ēcōpēſaē digne p actōes illud qd abſtulit
hōicida. Jō expediret ſimpliciť aīe tal' q̄ ſolueret
p paſſiōes volūtaīas uł paciētēr ſuſceptas vt. ſ.
occideret p hōicido vn̄ optime ꝓuidet talib9 vbi
ſtatuta ē pena taliōis. Jnſup tenet occiſor placa
re leſos q̄ illud in oī iniuſta offenſa exigitur & in
. q. ſequentib9 p oīs leſiōib9. De. 2. et. 3. leſiomb9
di. idem. Scotus ſcilicet de enormi et non enormi

in eccl'ia nō ē ɔ̄iter ſtatuta pena· niſi pecuniaria· ⁊ iſta deb; rn̄dere nō ſolum de dampno qd̄ quis in tulit p mutilacōnem p toto tp̄e futuro quo quis vſurus eēt mēbro abſciſo: ſed etiā expenſis appo ſitis in curatione· vt habetur extra de iniur̄· et dampno dato· Et vltra placacōnem leſi que re quirētur etiā ſi non mutilaſſet· Et etiam conſola tionem ipſius afflicti· quia ppetua eſt ſibi deſola tio de tali mutilacōne· Plus etiā ponderanda eſt mutilatio paupis q̄ꝫ diuitis· ſ; quoniā magis ege bat parte abſciſa ad victum neceſſarium· quia v ſus fuiſſet iſta pte ad procuranda neceſſaria· licet alia pte ſit quedā ɔditio ppōderans· ſc; pſone dig nitas· S; hoc parum eſt quo ad primā ɔſolacō;

De quarta leſione videtur optime deus ſatiſfa ctōnem impoſuiſſe· Exo· 21· vbi ſic dicitur· Si rixa ti fuerint viri ⁊ pcuſſit alter proximū ſuum lapide vel pugno· ⁊ ille mortuus non fuit· ſ; iacuerit in lecto· Si ſurrexeit ⁊ ambulauerit vadens ſup ba culum ſuum· innocens erit qui percuſſit ſcilic; a mortis pena ſuſtinēdo· ita tamen vt opas ei9 q̄s ſcilic; interim neglexit ⁊ inpēſas eius i medicos reſtituat· Cui pene addatur recōciliacō leſi vt ſu pra· De· 4· pena fiat ɔ̄cōciliatio leſi ⁊ ſatis ſiat in iurie put ſapiēs determinabit de pſatis· 4· caſib9 vel quatuor ſanctus thomas ſic dicit·

Capitulum decimūquartum·

Quartū principale ⁊ vltimū ē de reſtitucō
ne fiēda quo ad virtutes ⁊ res morales
que ſunt bona anime non naturalia ſed
moralia · bona acquiſita que corrūpūtur vl' ſunt
bona moralia acquirēda quorū acquiſitio impe
ditur per peccata · que licet in faciēte ea ſint adeo
voluntaria · ꝙ niſi eſſent volūtaria nō eſſent pec
cata · Et etiam ꝙuis ſola voluntate ꝓpria poſſit
quis dapnificari ut dicit · Aug⁹ · de vera religiōe
Tamē aliquis poteſt alium dāpnificare · indire
cte inducendo eū ad actus vicioſos ⁊ ad peccata
quibus virtutes corrūpuntur ⁊ vicia generant̄
Iſta etiam inductio poteſt fieri modis ſupra ta
ctis · ſ · Iubendo · cōſulendo · perſuadendo ⁊ hortan
do ⁊c̄ ſicut in verſu · Iuſſio · cōſilium · cōſenſus · pal
po ⁊c · Loquēdo igitur de reſtitucōne talium in
genere di · Sco · ꝙ prefato modo alicui eripiens
bona moralia · tenetur mō ſibi poſſibili reſtituere
dāpnum · ſ · inducendo eum efficaciter ad peniten
ciā ⁊ ad actus virtuoſos · Et ſi ſola inductio non
ſufficit · quia facilius eſt peruertere ꝙ̄ cōuertere
tenetur p ſe orando · ⁊ per oracōnes aliorū ꝓcura
tas impetrare ꝯuerſiōez · ⁊ p alias pſuaſiones et
pſuaſores efficaces · dū tamen nō prodat peccatū
occultū iſti⁹ alteri⁹ · Ex q̄ ptꝫ q̄ntū piculū ē alui
ſollicitaē et inducē in pccm · qd vix pōt ēſtituē cū
volūtatē iā allectā ad pccā vix poſſit pſuaſiōib⁹

et aliꝭs viꝭs multis reducē ad virtutem. Cauſā autem quare oportȝ ſatiſfacere ꝑ dāpnificacōne moris eſt. quia cum virtutis bona ſint maxima ſm̄ Aug⁹. primo retractacōnū. plus dāpnificat qui in iſtis dampnificat ꝙ in quibuſcūqȝ aliꝭs. et ꝑ conſequens plus ſm̄ iuſticiam tenetur. ad reſtituendū proximo ꝙtum ſibi poſſibile eſt. Videant igiť in quāto piculo ſūt qui iuuenes a ꝓpoſito bono intrandi religionē ducunt. Qui etiam aliquos apoſtotare faciunt ꝓfeſſos vel profeſſas. Qui ve ſeducūt virgines vel puellas. aut eis occaſionē meretricꝭ miniſtrant. Vn̄ pe. de pa. i. q. di. .ij. dicit. Qui alium a religione retraxit. tenetur inducē ad ingreſſum. vel regreſſum religionis Si autem ille nolit intrare vel redire: teneť eque ydoneum ꝓcurare. Qd ſi non poſſit: tenetur pro eo intrare. Qd fecit magiſter Rap. Cui⁹ racō eſt quia ſicut ille qui ordinat dn̄o inuito eius ſeruū ſic ſibi auferendo ſeruiciū: tenetur daē cōparem ſeruum vel etiā eſtimacōem. ymmo etiā duplū .iq. di. Si ſeruus multomagis qui abſtulit deo ſeruum ſuū nouiciū vel intraturū. tenetur ſi poteſt recōpenſare in ſimili. hec ille pe. Scotus vbi ſupra ſic dicit Si quis abſtraxit aliquē iam obligatum ad religionē intelligo obligacōne profeſſionis tenetur agere ad reſtitucōnem. vt ſciliceȝ iſte redeat ad religioēȝ. Sed ſi aliquē diſpoſitū ad intrād

retraxit ne intraret · quia intereſt inter habē ⁊ prope eſſe: non tenetur ad tantā reſtitucōem religioni · ad quantā ſi fuiſſet in ꝛ̄ligione · ſed tenetur ad aliqualem reſtitucōnem · ſcilicꝫ ad aliqualem inductōem alterius equiualētis ad ingreſſum aliqualiter illius religionis · Et hoc eſt intelligendum ſi illum retraxit intencōe dampnificādi religionem · Si autem intencione conſulendi ꝓprie vtilitati ſine fraude: non tenetur ꝛ̄ligioni. Sed in primo caſu ⁊ in ſcđo tenet̄ perſone quā retraxit ut in perſuaſionibus ⁊ alijs bonis ſpiritualibus ad equiualētiam bonis illis in quibus illum retrahendo dampnificauit · ¶ De seducente virginem dicitur · Exodi · 22 · Qui ſeducit virginem ⁊ dormit cū ea · dotabit eam · Et habebit eam vxorem · Aut reddet eidem iuxta modū dotis quā virgines ſolēt accipere · Ecce quomodo dampnificacō illata virgini cōtra caſtitatem requirit reſtitucionem coniugalis caſtitatis reddende pro ea · Et nota ꝙ quāuis lex moſayca nō liget in nouo teſtamēto quo ad precepta iudicialia · ſed ꝙ iudicialia moralibus innitūtur: tunc ligant qñ ſunt in noua lege confirmata · vel de nouo per aliquam comunitatē aſſumpta pro ſtatutis · ſicut de adulterio interfectōe puniendo etiam alicubi lex · Et ſic eſt extra de iniurijs et dāpno dato · c. ꝑmo ⁊ · 1 · ſequētib⁹ q̄ oia ſumūtur · Exo · 22 · ⁊ · 23 ·

75

Et ſunt ſeruanda hodie ſicut iura canonica non vt in lege moſayca. de omnibus dāpnis que nec in ſe nec in equiualenti poteſt fieri reſtitucō vt in mūtilacōne mēbri. ſtupro et hmōi. dicit vlricus in ſūma ibi. ſatiſfiet p recōpenſatioēm faciendam ad arbitrium boni viri. Idem Thomas in ſumma et ſcripto. Et tantum de confeſſorum eruditione ſub ɔpendio dixiſſe ſufficiat. z.

¶ Explicit Manuale confeſſorum. Venerabilis magiſtri Johannis Nider ſacre theologie ꝓfeſſoris ordinis predicatorum.

Incipit diſpoſitoriū moriēdi. Reuerēdi patris fratris Johānis Nyder ſacre theologie ꝓfeſſoris ordinis predicatorum.

Cum circa ꝓpriā vitā multi ſint negligē
tes et alij mortē naturalē preueniant ꝑ
uerſa vita. Alij artem moriēdi ignorā
tes dāpnētur perpetue. Et preſertim cū
mala mors vltimū ſit malorū huius vite qđ tan
to cauēdū eſt ſolicitius quāto eterne miſerie tra
dē pōt infelicꝰ. Idcirco tractatulū collegi ſequē
tem videlicȝ diſpoſitoriū moriēdi ex aliorū ſacre
ſapiēcie doctoꝝ tradicōnibꝰ ſalutiferis. Vbi tria
principaliter ſūt declaranda. Primo q̄ mortem ꝑ
cedant. Scđo q̄ ꝯcomitentur. Tercio de ſequēti
bus. De primo tria tāgentur. primo q̇đ ſit mors
ꝯ quotuplex. ſcđo vnde cauſetur mors. tercio quō
ſani ad mortem ſe debeāt preparare. Quātū ad
primū Notādum primo. ꝙ circa mortem homīs
vel ſtatim poſt. fiet ſup eo iudicium ꝑticulare vt
videat homo ſe miſericorditer ſaluatū ſi cōtritus
eſt vel iuſte dāpnatū vel dāpnādum ſi ī peccatis
moritur. vñ dicit Innocē. libro. ȝ. de miſeria con
dicōnis humane ꝙ tā bonus ꝙ̄ malus anteꝙ̄ a
nima egrediatur de corpe videt xp̄m in cruce poſi
tum malus ad confuſionē vt erubeſcat ſe nō eē
redemptum ſua culpa. ſanguine xp̄i id eſt frem̄
redempcōnis nō habē. vñ de eis dicitur Job. 19.

Et apoc. i. videbunt in quē pupugerūt. et. Aug9. nono libro de trinitate dicit. Credimus ꝙ cum carnis vinculo anima nostra fuerit abſoluta ſi bene ⁊ recte coram deo viximus mox in occurſū noſtrū occurret angelorum chor9 omniūqꝫ ſā ctoꝝ agmina in noſtros miſcebūt āplex9. ⁊ ad adorādum veꝝ iud icē pducent hec ille. ptꝫ idē de lazaro mēdico. Et per oppoſitū fit de fratribus et ſororib9 epulonis ſepulti in iferno p demones.

Scdo notād ꝙ ſicut iudiciū vniuerſale tripli cia ſigna precedēt videlicet remota. ꝓpinq. et ꝓxi ma. ſic etiā ut plurimū pticulare iuditiū in mor te ſiēdum ꝑplicia ſigna pcedunt. Remota ſūt ele mētoꝝ ꝯtrarietas in hoie. Cōplexiōis debilitas. malum ᷓgimē in accidētib9 innaturalib9 ſex ſta tim dicendis. vita guloſa irata. luxurioſa ⁊ ſimi lia. Propiqua ſūt introit9 belli. trāſitus ad lo ca piculoſa. eſſe impregnatā. frequēt infirmari ⁊ ſimilia. Proxia vero ſūt mortis q̄dā certa ſē ſacō quā m'lti expiuntur taliter ꝙ vidēt ſe nō poſ ſe euadere. exptorū medicoꝝ in vita de homine deſpacō. mēbrorū mortificacō. pulſus q̄es. vl' ni mia irregularitas. intenſa peſtilentie infectō ⁊ ſi milia. Tercō nonād q̄d ſit mors. Eſt aūt mors ſm. Aug9. 13. de ciui. dei. Priuacō vite total' l' pci alis. Cū autē ſit quītuplex vita. ſunt p ꝯſequēs mortes. 1. ⁊ quīqꝫ ſūt q̄ viuē pnt. ac mori totidē

Jn nobis enim quinq; sunt q̄ viuere pnt ⁊ mori vi
delicʒ corpus anima in hoc mūdo·aīa in alio mū
do·ſēſus exteriores cū ſēſibus interioribꝰ q̄ dicunt
ſēſualitas · Et ſēſus interiores racōnales ſiue ſpi
rituales qui ſunt memoria·intellectus·⁊ volūtas
Corpis vita eſt aīa·Anime tpalis vita ē caritas
ſiue gratia·Senſualitatis vita eſt mūdus id eſt
oīa delectabilia qui n qʒ ſēſuū·honor ⁊ diuicie·Jn
terioris ſenſualitatis ⁊ ſpūs vita hic eſt ēitas
ſūma quo ad memoriā veritas quo ad intellectū
⁊ ſūma bonitas quo ad affectū ſeu volūtatē·Sed
ſpiritꝰ eiuſdē ppetua vita eſt deus·bīfice anime
vnitus ſicut oculꝰ luci ſm platonē·⁊·ioh·17· hec
eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolū verū deum
⁊ quē miſiſti ihesū criſtū· Prima ergo mors cor
poris eſt priuacō anime·Et hec mors eſt pena ori
ginalis peccati de qua apl'us heb·9·Oībus homi
nibꝰ ſtatutū eſt ſemel mori·de q̄ eciā ge·2·Qua
cumqʒ die cōmederitis ex eo moriemini·Scda eſt
mors aīe tempalis quando gr̄a priuatur anima
ad tēpus de qua iacobi pmo·peccatū cū cōſūmatū
fuerit generat mortē·Tercia mors eſt aīe ppetu
aliter quādo deꝰ ſepatur ppetuo ab anima vt in
inferno de q̄ pſal·Sicut oues i inferno poſiti ſunt
mors depaſcet eos·Et apoc·22·Beatus q̄ habet
ptem in reſurrexiōe prima qr in hijs ſcda mors
non habʒ poteſtatē ⁊ ibidē·9·Timidis ⁊ icredul'

execratis·homicidis et fornicatorib9 ⁊·veneficis ydolatris·⁊ mendacibus·pars eoꝝ erit in ſtagno ardenti·igne ⁊ ſulphure·quod ē mors ſcđa. Prima mors eſt mala. Scđa peior. Tercia peſſima quia pſal·dicit. Mors peccatorum peſſima. Mala mors nature·propter peccatum originale. Peior mors virtutis·propter peccatū actuale. Sed peſſima mors peccatorū ſcilicet qui cōuerterūt act9 puerſos in habitū in quo moriūt. ¶ Rta mors ē ſenſualitatis q̄ mūdi delcābilib9 ꝩ diſcrete ſe quis p̄uat. Hec mors ē bona·de q̄ Apl'us col'·3·Mortui enim eſtis ⁊ vita veſtra abſcondata eſt cū xp̄o in deo. Ad hāc mortē nos hortatur idē apl'us.col'·3. Mortificate mēbra veſtra que ſūt ſuper terram. Hac moriuntur qui paſſiones anime mactant·ut equū ſuperbie·bufonem auaricie·porcum luxurie. Canem iracundie·lupum gule Serpētem inuidie·Et azinum accidie·⁊ cetera vicia. Hac etiam necātur qui in monaſterijs bene viuūt·Vn̄ etiam dicuntur mortui ciuiliter. Similiter et ſerui veri·dominorū temporalium·quib9 ſua humiliacō bene tollerata·purgatoriū diminuit ⁊ auget meritum. ¶ Quinta mors et optima eſt ſpiritus id eſt ſuperiorum virium qua anima funditus priuatur ymaginibus delectabilibus carnis·et ſoli deo viuit. De qua. Galac·ſcđo. Viuo ego. Jā nō ego·viuit vero i me xp̄s

Qua morte paulus et moyſes in raptu circūdati
fuerunt. Et beati mortui qui in dño moriūtur. vbi
iam āmodo dicit ſpūs vt requieſcant a laborib⁹
ſuis qꝛ opa illorū ſequūtur illos. apoc. 14. De pri
ma morte que ſolū eſt ad ꝓpoſitum pmo q̄ritur
quādo homo mori incipiat. Rñdet̄ ꝓ vt vbi ſupra
ꝓbat aug⁹. qꝛ a iuuentute incipit mors corporis
Cui etiā cōſonat ſcriptura ſapiētie quinto. Nos
nati cōtinuo deſinimus eſſe. phia idē aſſerit vn̄.
Eraclitus vt recitat̄ pmo phicoꝝ dixit qꝛ corpora
noſtra fluunt more fluuiorū. Idē. 2. reg. 14. ſenſit
femina que ait. Omnes morimur et quaſi aque
dilabimur i terrā. Racio idē docet quia ſicut iſte
dicitur vere denigri cui continue incipit ineſſe ni
gredo. Sic vere mori dicitur cui continue plus et
plus ineſt nō eſſe. ſed quilibet hō eſt huiuſmōi
vt iam dictū eſt. In homine enim ſcdm medicos
duo ſūt principia vite. Calor videlicꝫ naturalꝭ q̄ ē
velud lichinus accēſus. et radicale humidum ve
lud oleū in lampade. quo humido ꝯſumpto vita
extinguitur. Sunt etiam in homine quatuor elem̄
ta actualiter vel virtualiter. ex quibꝫ corpus eſt
cōpoſitum que inter ſe diſcordant cōtinue. Ad q̄
tum victoriā corpus diuerſas egritudines inci
dit. De ſecundo vnde cauſetur mors. Rñdetur ſm
doctores ſuper ſecundo di. 29. ex peccato primorū
parētū et ex peccato originali. Adā enim potuit

non mori·quia infuſum ſibi habuūt gratuite do
num ſupernaturale qđ vocabatur originalis iu
ſticia·quod etiā heredes ſui habuiſſent·quo me
diante extra omnia homini obediebāt·Int⁹ om
nes ſenſus racōm recte obtemperabant·Subtus
corporis quatuor elemēta in nullo exicialiter diſ
cordabant·nec per conſequens mors ibi eſſe po
tuit·fructu ligni vite preſeruante·Surſum deus
amicus hominis a cunctis malis preſeruabat·
a dextris·Angeli boni velut ſocij aſtabant·A ſi
niſtris mali āgeli in nullo nocere potuerūt·Sed
qn̄ homo ingrat⁹ deo·peccabat/iuſte deus donū·o
riginal' iuſticie abſtulit/q̊ ablato homo mortem
incurrit·qz de⁹ illđ predixerat·gene·2·In qua
cūqz die comederitis ex eo·morte moriemini·mor
te corporis·Ad mortem igitur hominis om̄s fere·
dei creature in vnū cōiuraſſe videntur·velut dei
fideles miniſtri·¶Primo infra·corporis elemēta
q̄tuor cōtrariantur·a tandē corpus necāt·Surſū·
celorū influentia multas letales cauſat infirmi
tates·Intra·paſſiōes anime inordinate īſurgūt
ut·Ira·triſticia·dolor gaudium·timor·et amor
effrenis·et ſimilia que morbos inducunt morta
les·quia iſtis etiā hō vltra beſtias q̄uis ſibi effi
cit·Videmus enim qz extra plerūqz aer inficit
hoies·Aq̄ dimerſit·ignis incinerauit ire mot⁹
deglutiuit·beſtie deuorauerūt·cibi a pot⁹ iſfecerūt

homines primos infecerũt ⁊ instrumẽta artifi
cialia crudelissima similiter vt machine· venena
basilisco· pixides· gladij et similia. Recitat insup
aug9. 21· de ciuitate dei. Octo genera penarũ que
in legibus esse asserut eciã tulius q̄ sunt dãpnũ
vincula· verbera· talio· ignominia· exilium · serui
tus · ⁊ mors que septẽ ad octauũ oẽs festinando
iuuãt. Sunt intea q̄tuor grãdissime mortis vorã
gines de quibus scriptura asserit videlicz. Infecti
o pestifera· strages bellica· famis generalitas· et
bestiarũ crudelitas. A dextris infdũ boni angeli
necant. A sinistris nonnũq̄ mali q̄ singula sunt
vasa ⁊ porte mortis de quibus se ereptum gratu
latur ꝓpheta dicẽs. Qui exaltas me de portis mor
tis. Que aduersa oia deus veluđ amãtissimus pa
ter ordinauit vt nos ẽbelles filij ad eũ solũ refu
giũ habeam9 ⁊ sẽp vigilem9 ⁊ parati sim9 humi
liter ad eum recipiendũ cũ venerit ⁊ pulsauerit
ḃm illđ. Mathe· 28· vigilate itaqz quia nescitis
⁊c̄. Quare aũt diuersi homines tam diuersimõe
moriãtur de hoc ponũtur nouem cause ⁊ nouẽ ge
nera hominũ. Primo quidã moriũtur et pauci
qꝫ pꝓodus eoꝝ ⁊ spaciũ viuẽdi qđ a natura ha
bent terminatũ est de quo iob 14· Posuisti termi
nos eius qui preteriri non poterũt. Scđo alij sũt
qui moriũtur ante tempus debitũ licet non inten
derint tamem stulte et in caute se habuerunt in

r̃gimine naturaliũ ſuoꝝ· ut in cibo ⁊ potu ſompno ⁊ vigilia· labore ⁊ ocio · Replecõe ⁊ inanicõe ae re· ⁊ paſſionib⁹ anime· quoꝝ diſcreta moderacõ ad ſanitatẽ ⁊ vite longitudinẽ iuuat · Et obediẽ· negligẽtia culpabil̃· Et vocãtur accidẽtia prefata ſex accidẽtia innaturalia a medicis· vñ· ecc̃· 37· In multis eſcis erit infirmitas· ⁊ auiditas appropiq̃bit vſq; ad colerã· ꝓpter crapulã multi obierũt q̃ aũt abſtinẽs eſt addiciet ſibi vitã· ¶ Tercõ aliȷ licet quo ad talia bene ſe rexerit· tamẽ ante tẽpus inopinate moriũtur· Aquis merſi· aut igne incinerati· aut a latronib⁹ occiſi· Aut ruina alicuius grauis percuſſi· et ſimilia qꝛ non meruerũt apud deũ ut eos preſeruaret a tali morte· Quo contra de bonis dicitur in pſal· Angel̃ ſuis deus mandauit de te ut cuſtodiãt te in oibus vi· tu · ¶ Quarto ſunt aliȷ qui ãte tẽpus necantur quia proximum leſerunt iniuſte· ut fures et ſimiles Aut quia bonos impediũt in virtuoſis operib⁹ ut tirãni ſcandaliſantes· errores ſeminantes cũ quib⁹ tamẽ deus miſericorditer opatur ne maiorẽ dãpnacõeȝ habeãt diu viuẽtes· de q̃b⁹ i pſal· viri ſãguinũ ⁊ doloſi nõ dimidiabũt dies ſuos· ¶ Quĩto ãte tẽpus moriuntur interdũ q̃dã quia inutiles ſũt ſibi et aliȷs· qui nec ſibi nec aliȷs ꝓſũt ad v̾tutes· nec alios malitia exercẽt ad paciencia m· ꝟ tepidi ſunt· de quorũ vno· Apoc· 3· di· deus·

Scio opera tua q neq; frigidus es neq; calidus vtinā frigid9 eſſes aut calidus ſed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo. Nemo tamē preſumat q proſit alijs multū q cum hoc forte aliomō ſibi ⁊ alijs officit. Sexto quidā moriūtur etiā boni in peſtilētijs. bellis ꝑuīcōibus et ſimilibus ſed ex ſpāli dei diſpoſicōe quia curſū vite cō pleuerūt attigētes gradum finalis meriti eis eternaliter diſpoſiti. factis etiā omnibus que in hac vita ſcdm eo statum facere potuerunt et debuerūt. de q̄bus dicit. Sapiē 10. Juſtū dedurit dn̄s p vias rectas. ⁊ oñdit illi regnū dei ⁊c. Septimo quidā moriuntur q vicijs ſ̄uibus ſe inficiūt vt ſe necātes ſpontanee ꝉ nō ſpōtanee. directe ſicut ſupbi. irati. auari ac inuidi rirando occūbunt. Similiter guloſi. luxurioſi. ⁊ accidioſi. ocio occiſi et per ſimiles malicias de quib9. ſapiē. 16. homo occidit p maliciam aīa; ſuam. Et ecc. 30. multos occidit triſticia ⁊ non eſt vtilitas in illa. zelus ⁊ ira cūdia minuent dies. Octauo. Alij moriūtur ſine omni eorū principali culpa ſ ob culpam aliorū ⁊ alijs in penam vt abortiui ꝓpter negligētiā parētum vel eo q nimis carnaliter aliquos diligebāt vel vane in illis adultis cōfidebant vel ſpem ſuā in illis poſuerūt vt aliquādo faciūt parētes in filios alte promouēdos ⁊ famuli in dominos Cōtra illud pſal. Nolite cōfidere in prin. in. fi. ho.

in q̄b⁹ nō ē ſal⁹·nō pſal·ↄſequēt.· ¶ Nono moriū
tur interdū q̄dā ut innocenter deo in patria mili
tēt·⁊ ne viuēdo poſtea peccēt·ut fit in īfātib⁹ ⁊ in
iuuēcul' adultis.vn̄·ſapiē·4·Rapt⁹ eſt ne imma
tarȝ malitia ei⁹ intellectū·⁊ ne fictō decipet aīaȝ
illius.· ¶ Eſt aūt circa predcā nōndū ꝙ valde diſ
pliceat deo·ſi quis male viuēdo ſe āte tps in mortē
p̄cipitet.Primo ꝙ vix pccm nouū euadet.l' ſal
tem mai⁹ q̄ꝫ alias peccaret pōt incurrē.· Scdo ꝙ
alijs nocet q̄buſſe vtilē prebere potuiſſet.· Tercō
ſe mltis donis p̄uat·que p corp⁹ habere potuiſſȝ
De⁹ enim aīam creādo velut hoſpitā in corporis
hoſpiciū poſuit·de q̄ ſi ſine dei licētia exit male de⁹
cōtentat̄ preſertī quādo cenſū deo ⁊ ſibi modicū
acq̄ſiuit.·Itē anima·dei nūcius ē qui in hūc mun
dū in cauſa dei ⁊ ſui miſſus ē.· Vn̄ ſi āte tps reuer
titur·de⁹ mittēs male cōtentat̄.Ex q̄bus etiā pa
tet ꝙ ſolerti ſtudio multū diſcrete conandus eſt
ut ꝓlōgetur vite termin⁹.⁊ ne immaturus quis
moriatur.·Sic tamē ut corp⁹ noſtrū ſcḋm.· Apl'm.
Ro·13·deo exhibea⁹ hoſtiā ſctā vitia extirpādo.
⁊ racōnabile obſeq̄ū noſtrū vtilit̄ nos occupā
do.· ¶ Dubitat̄ h̄.cū originale pccm dimiſſum ſit
in baptiſmo. cur mors et penalitas inuātes ad
mortem q̄ ſūt pene originalis peccati nō ceſſent·
ſicut culpa ceſſat.Reſpo.· Auguſtin⁹·13·de ciui·dei
caplō·2·quia illa mala ſūt ad virtutū exercitiū

vñ dicit nūc vero maiori ꝛ mirabiliori gracia ſal
uatoris in vſus iuſticie pená peccati cōuerſa eſt. Ex
quo patet ꝙ plus mereri poſſum⁹ iā ꝙ̄ in ſtatu in
nocēcie. De tercio quomō ſani nos preparare de
beam⁹ ad morte ꝛ tepore quo apparet prima ſig
na remota vel ꝓpinq̄. Circa que ē aduertēdū ꝙ
illud valde neceſſariū eſſet ꝙ interdū etiā pfecti
viri circa finē vite lapſi ſūt ꝛ pierunt. vñ aug⁹. li
bro de predeſtinacōe ſanctorū ſic dicit. Nouim⁹
nō nū ꝙ̄ quoſdam volētes eterne vite fidem ac
cipere adipiſci. quoſdā aūt nolētes cōſequi cū in
eis diuina gracia vt velint mutauerit volūtatē.
Nouim⁹ etiā aliquos pfectos ex labore multoꝝ
ꝓlapſos in vltimo vite ſue piſſe. Aliquos vero
ab ineūte etate ſua in oī ſcelere et dāpnabilitate
vſq; ad decrepitā etatē perduraſſe et repente ce
litus inſpirata ſalute raptos eſſe ad requiē ēgni
celoꝝ. Nouim⁹ etiā puulos qb⁹ vſus liberi arbi
trij nō eſt vt de bonis aut malis eoꝝ meritis iu
dicemus pntum manibus ad gratiā ſacri baptiſ
matis deportatos ꝛ cū in vno eorū per manus ſa
cerdotis miſteriū fidei adimpleretur aliquotiēs al
terū in manu parentū factū exanimē fraudatū
gratia ſaluatoris. Quis ſapiēs et intelliget hec. ā
quis ydoneus erit horū ꝛ dādo rationē. dicam⁹
cū dauid. Juſtus dn̄s in omnibus vijs ſuis ꝛ ſā
ctus in oībus operib⁹ ſuis. Et ꝙ̄ magnificata ſūt

opa tua domine. nimis pfunde ſunt cogitacões tue. Dicam⁹ etiam cū paulo. O altitudo diuitiarū ſapiētie et ſciencie dei. q̄ incōprehenſibilia ſunt iudicia eius et inueſtigabiles vie eius. hec. Aug⁹.
¶ Quomodo autem accidat perfectos ruere. di. caſſia⁹. collacōne theodori. Nō credendum eſt inquit quēq̄ deuotum ſubita ruina lapſum. domus eni nūq̄ ſubitanee corruīt ſʒ aut āntiq̄ vitio ſūda mēti. Aut inhabitāciū deſidia lōga. ſtillicidijs p̄mum puiſſimis penetrantibus. corrupta ſenſim fuerint munimenta tectorum. poſt que pluuiarū paſſim. demum tēpeſtatū violentie ſtructuram deiciunt. Primo enim mētē minutiſſimam. paſſionum ſtillicidia neglecta tectum violāt. Deinde multiplicata tigna corrūpunt virtutum. poſt largiſſimi imbres paſſionū. tēpore hyemali temptacōis dyabolice mētem p̄mo deum expellunt de habitacōne virtutum. ut ſic minima negligendo paulatim defluam⁹. ¶ Nec tamē propter illa ceſſandum eſt bonis vel etiā peccatis oneratis ab operibus bonis. Vñ dicit. Scotus ſuper. 4. di. 21. Iſta opera que quis fecit in gracia exiſtēs quibus adhuc correſpōdet magn⁹ gradus glorie. dū ſūt mortificata non pñt mereri minimā gr̄ā. alioquī q̄ cecidiſſet a mltis meritis iā meruiſſet ut ēſurgēt ab illo lapſu p p̄mā grāʒ ſibi xp̄i iſta meita ɔferēdā. Nec tñ credo. di cōnt q̄ meita

mortificata oīno nichil faciāt in acceptōne d'ina
ad primā gratiā dādā huic lapſo q̄ ſi ſcd̄m ſtri
ctā iuſticiā iſte inimic9 dei non ſit dignus de ꝓpi
quo ad aliquā gratiā, tamē precellens miſericor
dia dei ꝓpter precedēcia merita licet mortificata ci
cius dat gratiā ad reſurgēdū. vn̄ ſicut credo q̄
pfectior grauius cadit ꝓpter maiorē ingratitudi
nē, ita credo q̄ ceteris parib9 citius reſurget ꝓpt
dei benignitatē merita preterita ad hoc aliquali
ter acceptātē. vn̄ audiui aliquādo de viro prius
valde pfecto, & poſtea ꝓfūdiſſime lapſo cū ꝓpter
facinora ſua eſſet morti adiudicat9 miſericordiſſi
me viſitato pfcūſſima ſibi pniā ſubito fuit īſpira
ta. Iſtud bene debet allicere quēlibꝫ ad ſēper me
ritorie agēdū ꝓ viribus q̄ ſiue manſur9 ſit, ſiue
lapſurus, nō erūt iſta totaliter in obliuione corā
deo. Hec. Scot9. exēplū de origene habemus ſimi
le. Cui cōcordat dictū ſancti tho. p̄ma ſcd̄e q̄ſtiōe
vltīa vbi q̄rit. An aliquis poſſit mereri ſibiipſi re
paracōem poſt lapſum futurꝝ. R̄ndet q̄ nec meri
to cōdigni quia quādo peccat inimic9 dei ſit & per
dit merita precedēcia & gratiā quia eze. 18. dicit.
Si auerterit ſe iuſt9 a iuſticia ſua & fecerit iniq̄ta
tē omnes iuſticie eius quas fecit nō recordabūt
Nec merito cōgruū eo mō q̄ deuotus meretur in
terdū peccatori primā gratiā vbi in merēte pec
catū nō obſtat licet obſtet in pccōre. In ꝓpoſito

aūt iā peccatū ēxiſtit· nullo mō ergo aliqs poteſt ſibi mereri repacōem poſt lapſū. Poteſt tamen hoc quis impetrare p oracōez, nō tamē ita φ ora cō iuſticie innitatur p modū meriti, ſʒ ſolum per modū miſericordie. Et ſic intelligitur illδ. Aug⁹. Nichil. Juſtius a deo petit̄ φ φ repetur poſt lap ſū. ſm illδ pſal. Cū defecerit virtus mea· ne dēlin quas me. hec di. tho. vñ ⁊ ipſe idem doc. ſ. tho. fre quēt̄ legitur ſlcuiſſe quādo in q̃dragesima cāta batur. ille verſus pſal. ne ꝓicias nos. in āti. medi a vita ⁊c. ¶ Quomō aūt ad mortē ſan⁹ ex̄ns ſe preparare habeat. Circa hoc quinqʒ ſunt haben da. Scilicet. Mortis frequens meditacō. deuota pro ſui ſalute deprecacō. vera de peccatis contricī o. Tempalium ſuorum debita diſpoſicō. Et paſſi onum patiēs tolleracō. Primo enim debet quis frequenter mortem premeditari cum ſuis circū ſtantiȷs. Puta quomodo corpus qδ nunc ſuper bia veſtium ornatur. Gula diſtēditur, ⁊ inquina tur luxuria in valde oppoſita mutabitur. Cogitā da etiā ſūt infermi tormēta. ⁊ incertitudinis mor tis hora. Hec enim meditacō quādo foret intēſa. p̄mo efficaciſſimū ēmediū eſſet ꝯtra pcca. vñ. ecc. .A. In oibus opibus tuis memorare nouiſſima tua ⁊ ineternū nō peccabis id eſt vix peccabis q̃ ꝓpt̄ in capite ieiunȷ dicit̄ penitētib⁹. Memēto. φ cinis es ⁊ in cinerē rūteris. Scdo hec meditacō

valet ad ardua virtutū opa aggrediēda vñ ecc.
.A. Melius ē ire ad domū luctus ſupple ſuper mor
tuo ꝙ ad domū cōuiuij. In illa enim finis cuncto
rū admonetur hoim ⁊ viuēs cogitat quid futurꝫ
ſit. Tercio valet ad faciliter cōtempnēdum mū
di gaudia. Dicit enim iheronim⁹. Si quis meōra
tur vite vltima vtiqꝫ facile reſpuit cūcta q̄ ſūt in
terra. Et iterū facile cōtēpnit omnia qui ſe cogi
tat moriturū. Scdo diſponit ad bene moriēdū ve
ra cordis cōtricō de qua habetur late in noſtro p̄
ceptorio. Tercio deuota ꝓ ſui ſalute deꝑcacō nā
quilibet hō dum ſanus eſt aicos de celo ſibi debe
ret facere q̄ in tremēda mortis hora quando oēs
carnales aici eum iuuare nequnt vel nolunt ſibi
aſſiſterēt. Judex ⁊ vxps nūc venerādus eſt ⁊ in eo
cōfidendū q̄ frater noſter eſt. Similiter mater e
ius regina mie colēda eſt. Michael q̄ princeps
eſt eccleſie ⁊ aias migrātes habet ſuſcipere hono
rari debet. angel⁹ nobis deputatus. apl'us a noƀ
electus. et ſāctus aliquis priuilegiatus vt beata
barbara. katherina. nicolaus vel ſimiles nunc re
uerēdi ſūt obſequijs vt iuuare dignentur nos in
extremis. Non q̄ credam⁹ infallibiliter per tali
a nos exaudiri, vl' in ḡtia nos morituros certitu
dinaliter, ſed piā ſpem de exaudicōe habere poſſu
mus ſi pccā noſtra non obſtiterit, q̄ vt vitemus
p̄fatos ſāctos īuocaē debemus. Quarto diſponit

tpalium ſuorū debita diſpoſicō·vn̄ yſaie·38·yſa
yas ait ezechie morituro·diſpone domui tue vbi
ꝓuideat quis ꝙ nō indiſcrete ꝯtra·Aug⁹·verba
ditet eccleſias, ⁊ depauperet filios·ſed curā etiā
habeat ꝓpinquorū·Prouideat inſup anime ſu
e elemoſinas ordinādo·ne amicis hic bene viuē
tibus in epulis·anima miſera egeat in igne pur
gacōis·Teſtamētū faciat in q̊ ꝓuideat ne guer
re ſequāt ipſo defūcto·Videat ut ſatiſfaciat hijs
q̄bus tenet debita·Reſtituat reſtituēda·⁊ viu⁹
det elemoſinas q̄ ſūt valde meliores elemoſinis
poſt mortem datis·⸿Quīto diſponit paſſionū ⁊
tribulacōnū debita tolleracō·⁊ veteris vite emē
dacō·de q̄b⁹ habes infra ſtatim·

⸿De hijs q̄ ꝯcomitātur mortem·ſcd̄m·Capl'm·

Secundo pn̄cipaliter dicendū eſt de hijs q̄
mortem ꝯcomitantur·vbi quilibet atten
dere debet ut bene ſe habeat i ſeptem q̄ po
nit ſentencialiter aug⁹·libro·de viſitacōne infir
morum quem ſcripſit ad nepotem ſuū moriturū
Oportet enim ut quis ſe bene habeat·primo i ti
mendo vel affectando·Secundo in ſacmentis ec
cleſiaſticis ſumendo·Tercio de ſecularibꝫ rebꝫ ſe
exuendo·Quarto circa fidē·ſpem et caritatē ſe a
ctuādo·Quīto infirmitatē ut ꝯgruit ſuſtinendo
·6·i bono ſibi aſſiſtēte ꝑ virib⁹ ꝓcurādo·7·in fi
ne deuota ſe orōe tuēdo·Primū ē ut q̄s ſe bene

habeat in timẽdo mortẽ ł affectãndo vñ. Aug⁹ vbi
ꝑus. kariſſime dceſſur⁹ a nobis te eteni ↄpellit di
es vltima fideł eſto. Vbi nõndũ ꝑmo ꝙ pñtem
vitã nullus ptrãſire põt ſine dolorũ et tribulacõ
nũ experiẽtia ſiue ſit innocẽs ſiue bonus ſiue mal⁹
hoc ꝓbat. Aug⁹. 21. libro de. ciui. dei capitulo. 13.
vbi dicit. Tota mortaliũ vita pena eſt qꝛ tota tẽ
ptacõ eſt ſicut ſacre littere ſonãt vbi ſcriptũ eſt
ſup iob. A. Nũqd non tẽptacõ ł vt alia lrã habꝫ
militia eſt vita humana ſup terrã. Et ecc. x. Gra
ue iugũ ſup filios adam a die exitus e vẽtre ma
tris eorũ vſqꝫ in diem ſepulture in mrẽm oim. Et
vt. Aug⁹. dicit Ipſi puuli per baptiſmũ a pccõ i
munes nonnũꝙ̃ ſuſtinẽt incurſus demonũ que
paſſio abſit vt obſit ſi in illa etate vitã finierint
Et iterũ vt idẽ dicit. Humana infãtia nõ quidẽ a
riſu ſed a fletu orditur neſciẽter ꝓphetiſãs ꝙ̃tum
malorũ ſit ingreſſa. Et ſi quidã huc fletũ euaſe
rũt non tamẽ ſubſecutos dolores, ſolũ quãdo na
tus ẽ ferũt riſiſſe ſoraſtẽ, nec ei bonũ aliquid mõ
ſtruoſus riſus ille ꝑtendit qꝛ licet ille magicarũ
artiũ fuiſſe ꝓhibeatur inuẽtor, tamẽ cõtra inimi
cos ꝑualere non potuit, ſed finaliter ſuccubuit in
bello vt. Aug⁹. dicit. 21. de. ciui. dei capitulo quo
ꝑus. Quis vmꝙ̃ vitã hãc ptranſiuit nõ doloroſe
paſſus a frigore. calore. fame. ſiti. vel infirmitate
vermibus vel ab hoibus malis pſequẽtibus vel

lonis conpaciendo. Juſſiſti etiam dicit aug9. li. confeſſionū deo loquēs. ut pena ſit ſibi omnis a nim9 inordinatus. q2 hec pena eſſentialiter conco mitatur pccm. Ex predictis eliciūtur tria docum̄ ta. Primū q2 ſicut omnes ex ade pccō ⁊ originali habem9 q2 moriemur. ſic etiā certitudinaliter q2 pati nos optet ⁊ ante mortē affligi. vnde ſic tot deus mittit nuncios ⁊ precones annūciātes mor tem quot malis penalibus nos p̄mit. vn̄ ecc. 4. Occupacō magna creata eſt oibȝ hoībȝ. ⁊ iugū graue ſup filios adā. a die exitus de ventre m̄ris eoꝝ vſqȝ in diē ſepulturē i matrē oīm cogitacōes eoꝝ. ⁊ timores cordis adinuencō exſpectacōis. ⁊ dies finicōis. Secundū ē q2 licȝ omnes filij adam doloribȝ ⁊ miſerijs ſbiaceāt. hijs tamē valde diū ſimode premūtur hoīes. Ptȝ q2 quidā ſuſtinent neceſſario. q̄dā volūtarie quidā inuolūtarie. vnde aug9. 14. d ciui. dei c. 9. q2 nos paſſiones h9 vite he9. ex hūane cōdicōis infirmitate ē q̄ ex pccō ori ginē traxit. Sȝ nō taliter dn̄s ihesus c9 īfirmitas fuit ex ptāte ⁊ voluntate. quia orginale nō con traxit. Jnuolūtarie ḡ ⁊ cū murmure ſuſtinētes dmerenē. ⁊ miſeri ſūt cū āthiocho turpit̄ de ciui tate fugato t̄pi9 a dō pcuſſo. ⁊ peſſiē mortuo. 2. macha. 9. Neccrio vero tbulacōes hūtes. ſi paci unē put oȝ de necitate faciūt v̄tutē ⁊ diminuunt purgatoriū de numero eoꝝ. effecti de quibus dr

Cōpelle intrare ad cenā ſcꝫ lu.14. Volūtarie vero
penoſa opa in penitēcia aſſumētes multū augēt
meritū ſicut dd. qui dicit in pſal. ꝓba me dn̄e ⁊ tē
pta me vre re. me. Sed q̄ris qui tollerāt pealita
tes huiꝰ vite ꝓut oportet. Rn̄det ꝙ illi qui oēs
tribulacões huiꝰ temporis eis occurrētes impu
tāt peccatis ſuis et eas puas eſtimāt reſpectu pe
naliū doloꝝ que peccā eoꝝ meruerūt, qui credūt
ꝙ oībus talibus veluđ piiſſimꝰ pater noſter de
us flagellat vt purgemur ł alte felicitemur, ⁊ q̄
g̃tias eidē agit ꝙ hic ⁊ nō in futuro punit. Terci
ū documētū ē qđ valde meritoriū ē imitari xp̄m
peōſa opa volūtarie ſuſcipiēdo puta pauptatē. o
bediētiā. caſtitatē. ieiuniū. Aſpitatē veſtiū. ābu
laē pedibꝰ. peregrināđo ł predicādo et ſimilia ꝓ
peccatis ꝓpriis vł alienis pro meriti cremēto et
edomacōe carnis. Hec enim cauſa ē quare inno
cētiſſimi viri prefata volūtarie aſſumpſerūt cuiꝰ
primū exēplar fuit xp̄s perfectiſſimus qui ī pau
ptate vixit. nocte ſepe in mōte dormiuit ⁊ alia du
ra paſſus eſt vt euāgeliſte teſtantur. Scđo nōn
dū ꝙ quāuis dictū ſit ꝙ vita preſens non poſſit
trāſiri ſine dolorū expiēcia, tamē non oportet ꝙ
oēm mortē immediate precedāt vł ſimul cū ea ſit
dolorū vehemēcia. patet illud de quibuſdā q̄ na
turaliter in ſenio moriūtur. alii dormiēdo decedūt,
alii pre nimio gaudio. alii ex nimia eructacione

xene vel nariũ. Similit de decapitatis, ⁊ de raptis ad diuina ⁊ ibi morientib9 ⁊ sic de alijs q̃ oms vel paucos l' nullos doloẽs sẽtiũt. licꝫ decapitãdi ⁊ alij q̃dã pus timores habeãt magnos. vñ. Aug9. li. 13. de ci. dei. c. 6. di. habꝫ mors asperū sensũ ⁊ contra naturã vis ipa qua vtrũqꝫ diuellit quod fuerat in iuuẽtute coniũctũ atqꝫ cõsertũ q diu moratur donec ois adimat sensus q̃ ex ipso inerat anime carnisqꝫ cõplexu. quã totã molestiã nõnũq vn9 ict9 corpis l' anime raptus intercipit. nec eã sẽtiri puenientẽ celeritate pmittit. ❡ Ex quib9. aliatria documẽta eliciũtur. Primũ q aliqui homines maiorẽ dolorem sustinẽt in q̃ non moriũtur q alij. de q̃bus iam exẽplificatũ est quãdo moriũtur naturaliter l' violẽter. Patꝫ q nullũ l' modicũ dolorẽ sentiũt. eo q spẽs tangibiliũ incõuenientiũ ꝓpt modicitatẽ tpis l' abstractõeꝫ a sẽsib9 nõ pñt sensum tact9 sufficiẽter immutarẽ l' actuarẽ. ❡ Secũd documentũ ẽ q g̃ui9 ⁊ molestius ẽ vitã hãc vsqꝫ in finẽ in penalibus. puta ieiunijs. tribulacõib9. infirmitatib9 ⁊ similib9 ꝯtinuare q in multis casib9 sic mortẽ tollerare. ❡ Terciũ ẽ q multi ꝯfessores g̃ui9 passi sũt in hac vita q quidã martires q̃ statĩ decapitati fuerũt. Nec tamẽ ꝓpt hoc aureolã martirũ habẽt. pnotati ꝯfessores. q aureola nõ dat p̃cise ꝓpter difficultatẽ in pugnãdo. Alias vidua iuuenis g̃uiter tẽptata vincens,

aureolā virginū haberet qꝛ grauiꝰ temptari pōt
ꝙ virgo. Sed datur racōe ꝑuilegiati et ſpecialis
modi vincendi ſūma victoria. Carnē. mūdum ⁊
dyabolū. vel datur racōne ſpālis cōformitatis ad
xp̄m qui fuit ſūmus virgo. martir ⁊ doctor. Ter
cio nōndū qꝛ circa timorē moriendi, ⁊ deſiderium
eius tripliciter ſe quis habere poteſt. Quidā mo
dicū vel nichil timēt mortem. alij bene timēt ⁊ deſi
derāt viuere. alij male timēt mortē et male deſide
rant viuere. ꝑmi modicū ł nichil timēt, ſꝫm racō
nē ſaltem, qꝺ dicitur ꝓpter naturalē appetitū vel
ſēſitiuū, quorū quilibꝫ timet mori, vt in xp̄o patu
it ⁊ paulo. ⁊ petro morituris. Et de primorum nu
mero ſūt pueri. fatui ⁊ amētes. Itē cōſtantiſſimi
martires, ſimiliter deuoti hodie ⁊ olim quibus de
dimiſſiōe culpe et pene cōſciā teſtimonium reddi
dit veriſimiliter tute moriēdi. Similiter quidam
pauperes ł infirmi grauiter nō multū curāt mo
ri, qꝛ nō inherent amore diuitijs vel delitijs quibꝰ
in morte nō priuātur. Quia nō habent. quidam
etiā audaces ⁊ honoris cupidi nō curant vel mo
dicū mori in cauſis viciosis vel criminoſꝭ, licet ſa
tue errēt ⁊ grauiter peccare poſſint. Scꝺo ſūt ali
qui qui racōabilit̄ mortē timēt et refugiūt licitis
modis ⁊ orāt deū vt diucius viuāt ex triplici mo
tiuo. primo qꝛ non preſumūt credere qꝙ digne cō
ſūmauerit ea que in corpore facere debuerūt nec

q sufficienter p̄niām pro pccīs suis egerint. Vi
dēr aūt mortem auferre tps ⁊ instrumēta penitē
di. Et locū vbi in quolibet tpe puo quis resurge
re possit a peccatis. ⁊ mereri. ¶Scd̄o q diuci⁹ vi
uendo ā plius mereri cupiunt. ⁊ resarcire deo ne
glecta. ¶Terciō ut adhuc dona concessa gratie ⁊
nature exercēdo alijs pdesse possint āplius ad sa
lutem. Sic fecisse videtur ezechias ysaie. 38. qui
vitam moriturus obtinuit ad quīdecim ānos. Ex
premissis eliciuntur plura documenta salubria.
Primū q nec racōne senectutis. nec penalitatis
nec fiēde vtilitatis. absolute ⁊ de cōi cursu appetē
da ē mors. Nō pter senectutem. q stulticie ⁊ pi
gricie esset hoc. cū in omni etate debeat conari ad
melius q diu pōt. Nō pter pealitates euadēdas
q talia meritoria esse pūt. Nec pt fructū a se in a
lijs fiēdū. q illud p̄suptuosum iā appareret abso
lute credere, licet deus aliquando illa de causa ali
quos conseruet in esse, quia nemo scit vtrū sua vi
ta vel doctrina scandalisare vl' errare incipiat ⁊
sic alios inficere, nisi hoc alicui esset reuelatum. ut
aplo ad philip. 1. dicēti. Coartor e duobus. desi
deriū habēs dissolui ⁊ eē cū xpo. mlto magis me
li⁹. permanē aūt i carne necessariū ē pt vos. Do
cumētū pt; q pmanē i vita bn̄ viuēdo docz scrip
turā exēplū. ⁊ naturā. de scriptura pt; q longitudo
dierū frequenter comēdatur a ps. vn̄ loquēs de

Juſto dicit lõgitudine dierum imple eũ. Et viri
ſanguinũ et doloſi nõ di. di. ſuos. Exẽpla ad idem
ſũt. vii. 3. regũ. 19. helia petẽte vt moreretur reſpõ
dit angelus. Surge comede grãdis enim tibi re
ſtat via et ſic nõ eſt exauditus. Et iona dicẽte tol
le aiam meã. dixit dñs putas bene iraſceris. Jo
ne. 4. Natura etiã horret fructũ nõ maturũ decerpi
ab arbore et oẽs res naturaliter ſe cõſeruare nitũ
tur in eſſe. Et aug9. in vltimo vite medicos cõſulu
it infirmatus. Dicitur aũt notanter abſolute, qꝛ
cõ dicionaliter aliqui bene petiuerũt mori, ſcilicet.
Si deo placeret, vt beat9. Martin9 q̃ moritur9 ora
uit dicẽs. Dñe iam ſatis ẽ qꝛ hucuſq3 certaui, nec
deſitiẽtem cauſabor etatẽ, tamẽ ſi adhuc populo
ſum neceſſari9 nõ recuſo laborẽ ꝓpter diſcipulos
ſubire, fiat volũtas tua. Et xps mathei. 26. pater
ſi poſſibile eſt trãſeat a me calix iſte verũtamem
nõ ſicut ego volo ſed ſicut tu. Dicit etiã nõnᷓ de
cõi curſu, qꝛ ſi teſtimoniũ cõſciẽtie diceret ãcui ſã
cte vite exiſtẽti vl̕ reuelacõe vera apiẽtur alicui
eum eſſe moriturũ, vl̕ etiã ſi veriſimilia ſigna mor
tis quis haberet, deſiderare poſſet mortẽ, vt poſte
a dicetur vt3 de. Johãne euãgeliſta cui reuelat9
eſt deceſſus ſuus et de alijs. Quomõ autẽ cõſidera
re poſſimus mortẽ videbitur in quito menbro v
bi dicetur de cõformitate noſtre volũtatis ad di
uinã. Scdm documẽtũ eſt qꝛ de cõi curſu conãdũ

ēſt hoī·arte ⁊ ſtudio ut vita ſibi prolongetur· vitando ea p q̄ue irracōnabiliter vita quis priuaētur, maxime hij qui domis gratie et nature alijs ꝓdeſſe poſſunt. Sic tamē talia facienda ſunt, ut non dimittātur ea que alias proximis ſunt debita. Sicut quidā qui in teſtamentis tēpore peſtilētie nolūt eſſe teſtes q̄ue facere vellēt īfecti peſtilētia. Similit̄ qui velut canē ſinūt ꝓximum peſtilēticū mori ł leproſū. ❡ Terciū documētū ꝙ magnas ḡtes deo habēt r̄ferre q̄ longū temp⁹ habuerūt viuēdi· qꝛ peccata potuerūt deplāgere· ꝓ peccatis ſatiſfacere· ⁊ mereri augmētū glorie· Jn iuuētute aūt ignorātia eſt magna ·paſſiones effrenes· expiēcia nulla· ⁊ p ꝯſequēs ſic mortui mł̄tis bonis p̄uati ſunt· q̄ facere potuerūt. ❡ Q̄rtū documentū ꝙ infirmi nōnulli peccāt interdū cū nolūt, ⁊ tamen poſſent ꝯmode medicinas a peritis medicis recipere· ptꝫ qꝛ ſe negligūt· vnde. Ecc· 38. Altiſſimus de terra creauit medicinā ⁊ vir prudēs nō abhorrebit eam. Et ecc· 18· Ante lāguorem adhibe medicinam· et ante iudiciū interroga teipſū· ⁊ in cōſpectu inuenies propiciacōem. Et ſi beata Agata noluit medicinam· Jlla· dicit. Tho· certificata fuit de diuino auxilio in oportunitate. Non aūt ſic ē de nob̄ pccōrib⁹. ❡ Q̄uītū documētū ē ꝙ ſu⁹ d̄i nō ex oī occaſiōe data ł accepta dꝫ ꝓ xp̄o ſe exponē morti· ſed optuē ꝓ loco ⁊ tpe· ⁊ ꝓſcū

patet q2 alias ſtulte ſibi abbreuiaret vitã, qd pa
tet de paulo qui fugit de damaſco p ſportã dimiſ
ſus. 2. cori. 12. Et de xp̄o dicēte. Si vos fuerint pſe
cuti de vna ciuitate fugite i aliã. Mat. 10. Et de eo
dē q̃ ante prefinitũ tp̄s fugit aliquociēs mortem.
Tercio ſūt alij qui male timēt mortem. ꝛ male de
ſiderãt ſupuiuē, videlic; qui bona corporis ł rerũ
vel honorũ plus q̃ꝫ diuina bona diligũt et virtuo
ſa, vel qui non credũt vitã aliam poſt iſtã, vł qui
credũt ſed deſperant ſe ſaluari in alia vita. Nam
mors talibus occurrit vt priuãs triplicĩ bono vt
eciã facit. Primo priuat bois nature vt pulchri
tudine. fortitudine ſanita te. agilitate ꝛ ſenſuum
viuacitate. Ac omnib9 oblectamētis quiq; ſēſu
um que hic haberi ɔſueuerũt. Scd̄o ſpoliat omni
bus bois mũdi vt diuicijs aīcis ꝛ ſocietatib9 Ter
cio omnib9 honorib9 et dignitatibus. poteſtati
bus ꝛ preſidēcijs. Qui igitur timeret principalit̄
mortē ꝓpter ablacōez taliũ, ꝛ oraret vł appeteret
ꝓpter prefata principaliter viuere diuci9, ĝuiter
peccare poſſet. Signũ enim eſſet q̃ ppetue ſi poſſ;
in talibus vellet viuere delicijs, ꝛ ſignũ eſſ; dam
pnãdi hominis. Dictũ eſt autē notanter q̃ bona
corporis pluſq̃ꝫ diuina diligũt, vel principaliter, q2
hãc vitã perdere quidã timere poſſunt ſub bono
reſpectu ꝛ bonã intēcōe videlic; vt ſatiſfaciãt ꝓ
pccis vt mereantur vt ſupradictũ eſt. Hec enim

vita licet ſit plena miſerijs. eſt tamē fecūda me
ritis eterni gaudij. ꝛ indulgētie ꝓ peccatis. Sed
mors talem vitam ꝛ tēpus adimit ut poſt mortē
michil horum haberi poſſit. ¶Quam precioſum
enim hoc tēpꝰ ſit pēſaē potes in illo. Quid enim
putas anima daret experta ignē inferni. vel pur
gatorij ut hic eſſe poſſet ſolum per horam. In q̄
vtiqȝ de omnibꝰ peccatis penitere poſſet et mere
ri eternum gaudium. ꝛ ſic habemus primū pre
paratoriū ad mortem videlicet quomō timere de
bemꝰ vel appetere mortē. ¶Scdm preparatoriū
ad mortem eſt. ut bene ſe quis habeat in eccleſia
ſticis ſacmētis ſumēdo. ut oterat. Cōfiteat. ſatiſ
fatiat. Eucariſtiā ſumat. ꝛ inūgatur. quia infirmi
tates q̄dā oriūtur ab anima ut ipa ſanata. ſane
tur ꝛ corpꝰ. ¶Primo in q̄ ciē ſacmētū pmiē cōte
rēdo. Cōfitēdo. ꝛ ſatiſfatiēdo ꝓ poſſe. vn̄. Augꝰ. li
bro de viſitacōe infirmoꝝ ad nepotē ſuū dicit. In
muro ciuitatis ſupne apponēdꝰ es lapis viuꝰ in
cuiꝰ edificō non audit ſtrepitꝰ aut malleꝰ. Ꝭ pre
ferēdus ē ſtrepitus Ꝭ adiciendus eſt lapidi mal
leus. Ꝭ eſt oterēdū totū lapidis q̄d rādi ſupuaca
neū. Strepitꝰ ſit pccōrū tuorū recordacō. ſuper
quibꝰ pſtrepat aure ſacerdotis humilima tua cō
feſſio. Juxta illd. Cōfitemi alterutrū pccā veſtra.
ut ſaluemini. malleꝰ ſit pniā cordis pluſq̄ pecto
ris pcuſſio. Et ſubdit. nā humanum eſt peccare.

xpianū eſt a peccato deſiſtere, dyabolicū eſt pſeueu rare. De ſatiſfactiōe moritur9 videat ſi quem ha beat amicū qui pniām a ſacerdote notificatā pro morituro facere velit quia tūc valebit ei, vel elemo ſinis ſatiſfaciat, vel ꝯponat ſi poteſt alias ſatiſfa cere, vn̄. Aug9. ibidē. Sed quid in elemoſinā di ſtribues forſitā deeſt qd̄ diſtribuas. Audi thobi am. Fili ſi multū tibi fuerit habūdanter tribue, Si autē exiguū, etiam illud exiguū imptire ſtude: ſi dederis alicui calicē aq̄ frigide non perdes mer cedē tuam. ſed forſitā et aqua deeſt, ſi habes quod diſtribuas, habes teipſū da teipſum deo et habe bis deū. Quomō dabis te deo? diſpone domui tue quia morieris tu et nō viues. Hec ibi, nam ſcd̄m pſal. Sacrificiū deo ſpiritus, cor cōtritū et humilia tū deus non deſpicies. Scd̄o ſacramentū eukari ſtie deuote ſumēdū eſt vn̄. Aug9. ibidē. Tu viam vniuerſe carnis nepos amātiſſime ingredi feſti nas quo viſurus es parētes tuos. patriarchas ſāctos. oim etiā ſūmā beatitudinem. Ad tanti igi tur itineris ne deficias in via ſubſidium, grāde vi aticū tibi eſt neceſſariū. Nam quo vadis? ad vitā. Audi dn̄m dicētem. Ego ſū via veritas et vita. Non poteſt errare. xp̄s via eſt tu viator, xp̄s via ticū porta, cōducet te ad ipſum. via. veritas et vi ta. Tercio ſacramētū extreme vnxionis nō eſt pretermittēdū vn̄ ibidē. Aug9. nec p̄termittēdū

eſt illud. Apl'i iacobi p̄ceptū. infirmat᷑ q̄s in vob̄ inducat preſbiteros ecc̄ie ⁊ orēt ſup eū vngētes oleo ſācto in noīe dn̄i ⁊ oracō fidei ſaluabit infir mū. Ergo ſic roges de te ⁊ ꝓ te fieri. ſicut dixit ⁊ plus iacob⁹. ymo p aplm ſuū dn̄s. ¶ .3. ꝑpatori um mortis ē ſic teſtamentum hic cōdēdo. domui ꝓuidendo. ut in fine p̄cedētis ſmonis tactū eſt. et a ſecularib⁹ negocijs ſe ſeqſtrādo, excludāt᷑ ꝓpīꝗ liberi preſtim puuli. qꝛ ut ſupra tactū ē pniāꝫ ve ram impedire poſſunt in extremis. Et inſpiciātur ymagines ſanctoꝝ potiſſime crucifixi. vn̄. Aug⁹. vbi prius. Sūt quedā exteriora ſigna pigritātis etiā fidei. aliquādo etiā excitatoria. ⁊ quaſi qn̄dā cōpunctionem penetrabilibus ſuis figentia, que ⁊ criſtianitatis religio vult obſuari. ⁊ amicorū ad infirmos ꝯuenientium deuocio gaudꝫ adiple ri. Hec ⁊ tu fili mi non negligas. Erunt ſiquidem tibi ſalubria. ⁊ m̄ cariſqꝫ tuis ꝯſolatoria. Habēt ſi q̄de xpianoꝝ archana illi⁹ dn̄ice crucis quod ꝺ veneābile monimētū qđ de crucis illi⁹ ymagina cōe crucē ꝯgnoīāt, qđ ⁊ nos oī veneācōe digniſ ſimū fatemur, ⁊ ad ꝛcordacōeꝫ crucifixi nr̄i veneā mur. ¶ Quartū ꝑpatoriū eſt fidei ſpei ⁊ caritatis actuacō. qꝛ iſtis maxime mereri poſſum⁹ et earū act⁹ nō exigūt corporis aut rerū exercicium exteri⁹. Primo fides cōſtantiſſime cū ſuis articulis ē me ditāda. qꝛ hac ſblata deſpeāt q̄s ⁊ caitatē pdit.

vnū huic fūdamēto dyabolꝰ morituris plus inſi
diatur. Quo cōtra in quibuſdā ordinibꝰ vt in or
dine predicatoꝝ ꝯſuetum eſt ut tabula pulſata
ꝓ agonizāte, omnes fratres alte dicāt ſymbolū
apoſtoloꝝ. vnū .i. pet. v. Fratres vigilate quia ad
uerſarius veſter tāq̄ leo rugiēs cir. querēs quē
deuo. cui reſiſtite fortes in fide. In huiꝰ fidei ſignū
datur morituro accenſa candela. ſicut ⁊ baptiſan
do. Ideo di. Augꝰ vbi prius fidelis eſto. Sine fide
nemo poteſt placē deo. Qui autem fidei Articuli
tunc plus ſint habendi ſubdit dicens. Sunt de
deo multa credenda ad ſalutem aīe neceſſaria.
Mirabile ergo illd̄ de trinitatis vnitate. de vni
tatis deifica trinitate ſacramentū, magis eſt cre
dendum q̄ exponēdum. Sūt alia de deo filio q̄
ſi nobis ꝓpinqua ⁊ ꝯtigua, ⁊ ex ipſa ſui ꝓpinqui
tate ⁊ exiguitate nobis familiaria, ⁊ ex ipſa fami
liaritate nobis delectabilia. Delectabile quippe ē
hoī ⁊ ſalutare morīēti loqui ⁊ ſatiari de humani
tate criſti. Qd̄ enim verbū caro factum eſt et ha
bitauit i nobis hominis eſt. Quod hō deꝰ factus
eſt hominis eſt, et ſpāliter ſubdit. Qd̄ quia diui
nitatē ꝓpter intellectus noſtri infirmitatē intue
ri non poſſumꝰ, ad xp̄m hominē faciem anime cō
uertere debemus, exemplo ezechie qui cōuertit
faciē ſuam ad parietē ⁊ cū lacrimis moriturus o
rauit. xp̄s enim pies eſt ſcd̄m q̄ homo, per quem

deū videre poſſum9. ¶De ſpe ſubdit beat9. Aug9. ibidē. Ad hūc pietem noſtrū. mediatorē noſtrū ꝯuerte faciē tuam familiarius. qd tuū eſt aggre dere ſecurius. Scit ꝯpati tuis infirmitatib9 qui fa ctus eſt tue infirmitatis pticipādo cōſocius. pre rogatiuā noſtre carnis in celos erexit ſupius ꝙ exaltatus eſt ſuper celos homo deus. Ex diuinita te ſua proceſſit ſaluacō. et ex humanitate redēpcō vtrūq3 tamē ex vtroq3. Sed qd meū eſt. meū. ꝙ ex me, michi quadā ꝯgnacōe et ꝯgnicōe. ſecreta. quadā affectacōne conglutino. quod ꝓprie. iure cōſanguinitatis michi vendico. Tucius et iocun dius loquor ad meū. ihesū, ꝙ ad quēlibet ſācto rū ſpirituū. plus debet xps michi ꝙ cuilibet cele ſtium ſpirituum. Quod tu es dignatus eſt fieri deus. non factus eſt quod eſt āgelus. Sed quis o bone ihesu a miſericordia tua deſperz audacter pronuncio. quoniam cumulatius delictum eſt a te deſperacō, ꝙ qualiſcunq3 humane fragilitatis offenſio. Quare apoſtolo lacrime profuerunt, niſi proſint et michi. et latronis illius i euāgelio memoria quaē nobis tam venerabiliter recenſi ta eſt. quibus elemoſinis. quibus ve operibus, t quibus oracōnibus reſpondiſti mi ihesu benigniſ ſime. dulciſſime. miſericordiſſime quaſi ſub iure iurando. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo, niſi fidei ſue, orationi que breuiſſime.

Meme̅to mei dn̄e dum veneris in regnū tuum
hec. Aug⁹. de caritate dicit ide̅. forſitā domum nō
habes, diſpone tibi, ſi nō diſponis domui. Qualis
erit illa diſpoſicō. dilige deum et diliget te deus.
Sed dicis. diligo deū. bene, vtinā ſit in re quod ꝓ
miſiſti ſermone. Dilectōnis dei ꝓbacō mandato
rū ipſius eſt cōplecō. Opm ſuorū voluntaria cō
plecō. amare qd amat de⁹. amplecti ardēti deſide
rio quod facit deus. Si igitur deū diligis, qd fcit
de⁹ diligis. Et ſi quod facit de⁹ diligis, diſciplinā
dei flagellātem te diligis. Quē enim diligit domi
nus corripit ⁊ quaſi pater in filio conplacet ſibi.
Audi dn̄m aplo reſpondentem, virtus in infirmi
tate pficitur. Quintū prepatoriū eſt infirmitatē
vt congruit tollerare vñ. Aug⁹. ibidē. Si deū dili
gis quod fcit de⁹ diligis. Et poſt pauca dicit fla
gellū dei ſuſtines. tuſſi laboras. pulmone deficis.
cibū ſtomachus reſpuit. tiſi decoqueris. vinum
faſtidis. diſſenteria ſauciaris, multimodo morbo
rū genere afficeris. Sed ad hec ſi oculū habes, dei
dona ſūt, flagellū dei ne cōtēpnas ſed flagellatus
dic deo gratias. Dilige arguētem non in furore,
nō in ira, ſed in mia, api pulſāti. deuotus eſto vo
cāti. Ipſe deus eſt. ipſe iudex ē, nec vult te dāpna
ri, flagellat in te miſericorditer qd in eū deliqui
ſti ptinaciter. Nec murmurādo ſanaberis, ymo
oio debilitaberis dū cōtra deū tuum. patrē tuum

medicū tuū· magiſtrum tuū manſuetiſſimū· tran quilliſſimū. qui cū irat⁹ ē miſericordie recordatur murmurraueris. Hec ille. ¶ Sciēdū itaqꝫ ꝙ lauda biliter quis mortē poteſt petē cōdicōnaliter, ſcili cet ſi deo placet. ⁊ ſpālíter quando aliquis habet ſigna mortis· tūc enim quilibꝫ debet conformare volūtatem ſuā diuine volūtati· vn̄ in legēda bea ti. Aug⁹ · legitur ꝙ laudabat plurimū illos qui bus moriēdi deſideriū mor meatur ſepius· tria exēpla ad hoc recitans. p̄mo beati ambroſij q̄ in extre mis petit⁹ ē p clerū· comite italye hoc ꝓcurante ut ꝓ longiori vita oraret. Reſ· Ambro· Nō ſic vixi ut me pudeat inter vos viuere. nec mori timeo q̄ niam bonum habem⁹ dn̄m, quod reſpōſum. Au guſtin⁹ mirabiliter extollebat. ¶ Secūdo cū ali⁹ ep̄us moritur⁹ petēt ⁊ ut oraret deū ꝓ neceſſitate eccleſie ſe diuci⁹ viuere. Reſ· ſi nūꝙ bene, ſi aliqn̄ quare non mō· ſi nō mori debeo felix iā ſum. Si autē aliquādo mori oꝫ, q̄re iā nō morior deo ānuē te. ¶ ·3· ali⁹ ep̄s fuit de q̄ etiā di· cip̄anū ſil'e refer re, cū enim grui infirmitate laboraret, ⁊ ꝓ longiori vita deū precaret. iuuenis ſpecioſus ſibi apparuit ⁊ cū indignacōne fremens ait. Pati timetis, exi re non vultis. quid faciam vob. ¶ Sed q̄re deſi derāt viri ſācti mortē. Reſ. trib⁹ de cauſ. Primo ꝙ dei volūtatē eē videt. Nō eni deſiderāt vbi nō hn̄t ſpālē reuelacōeꝫ, n̄ ꝯdicōnalit ſi ſani ſūt, ut dicēdo

dñe velle͂ ſi tu velles exui carne, vñ xp̄s. Mat. 2 1.
Non ſicut ego volo ſed ſicut tu. Si autem videt
euidēcia ſigna mortis, tūc etiam euidens eſt deum
velle eos mori, tūc ↄformes ſūt volūtati dei. Scdo
qꝛ mors vbi ſperatur ſāctorū maxima dona ↄfert,
ꝛ a maximis malis liberat, ꝛ in optimis cōfirīt, vt
amplius quis peccare nequeat. vñ. Philip. p̄mo
Michi viuere xp̄s eſt ꝛ mori lucrum. Et ecc̄. 41. O
mors bonū eſt iudiciū tuum. Et ꝓ vt elicitur ex
verbis aug⁹. vbi p̄⁹. Mors, ſupple bonoꝝ, nichil
aliud eſt q̄ꝫ exitus de carcere. finis exilij. laboris
cōſūmacō. ad portū applicacō. peregrinacōis fini
cio. oneris grauiſſimi deposicō, de furioſo eq̄ des
ceſſō. de domo ruinoſa liberacō. oim egritudinū
terminacō, oim piculorū euaſio, omniū vinculoꝝ
dirupcō. debiti nature ſolucō. reditus in patri
am. ingreſſus in gloriā. O inquit Aug⁹. vbi ſu
pra, q̄ꝫ iocūdo pectore. q̄ꝫ leto corde viſitacōem di
uinā debes preoptare vtiliter, debes gaudere.
qꝛ iuxta eſt vocacō diuina debes ei totis viſibus
letus adeſſe. Eya ſi epātum, aut honorē aliū, aut
ſanitatē infirmis optabilē tibi cōceſſiſſet de⁹ nō
ne omni gaudio illud ſuſciperes, certe maiori ex
ultacōe, affcūoſiori volūtate cū gratiarum etiam
actione hāc dei aīaduerſionē debes tibi amicam
habere, qꝛ ꝛ hoc vltimū dei donū eſt. Tercio deſi
derāt ſācti mortē qꝛ pro peccatis valde ſatiſfacit

Quomodo autem hoc fiat notandū primo ꝙ dif
fert mori. ⁊ hr̄e mortis dolorē ł triſticiam. qꝛ ſtat
quē mori ſine doloē ⁊ triſticia. ut d̾ ioh. euā. ⁊ be
ata v̾gie ptz. ⁊ aliq̄liter ptz de q̂buſdā alijs p̄cedē
ti c. vñ quādo doctoēs dicūt ꝙ mors ſatiſfacit. in
telligit̄ de peā mortis. Secūdo nōnd̾ ꝙ ſ. S. tho. ⁊
pe. d̾ pal. ſup. 4. di. 20. qꝛ mors p̄ſciſe nūq̄ pōt ſa
tiſfacē ꝓ pccō actuali alic9. qꝛ ē tota debita ꝓ pec
cato orgiāli. Ead̾ ei ſolucō nō pait duas libeācōes
Sʒ dolor ⁊ lāguor mortis bñ acceptata ſatiſfaciūt
ꝓ actuali pccō. qꝛ dolor ⁊ lāguor nō debētur origi
nali, ſʒ actuali, nō ſm actū, ſʒ ſm aptitudieʒ. ī c9 ſi
gnū ī origiali ſolū moriētes nō habēt penā ſēſus
Ideo ſi acceptēt̄ ſiue bene aſſumāt̄ q̊ ad actuale
ſatiſfaciūt Tʒ. nōnd̾ ꝙ ꝯtigit quē q̇ntuplicit̄ mo
ri ī grā. Primo naturāliter cū doloē ⁊ horroē pre
uijs. ⁊ ī tali qꝛ ē frequēter maxia peā ⁊ vltimum
terribilium ex. 3. eth. ſi ſit acceptata volūtarie a
morituro quādo q̄s putat d̾i voluntatē iā adeſſe
ſm Scotū ſup. 2. di delē pōt omē pccm veniale ⁊
mḡnā penā ꝓ veialibʒ ⁊ mōrlibʒ. pōt inq̄t Scot9
bñ ꝯcedi ꝙ mors volūtaie accepta ſit pena ſuffi
ciens ꝓ peā c9cūqʒ pcci veialis, ⁊ forte ꝓ magna
ꝑte pene debite pro mortalibus dimiſſis. nec ob
ſtat ꝙ eſt pena neceſſaria. quia aliquis poteſt
neceſſarium voluntarie acceptare. Hec iſte idē
eadem ratione tenendum eſt de morte violēta

Scd̄o moritur quis violēter ⁊ iuſte vt fur·latro ⁊ ſimiles per iudiciū. Mors autē violenta inq̄ꝑtū huiuſmoi non eſt debita ꝑ peccato originali, cui nō debet̄ peā ſēſus. Ideo de morte tali dicit. Tho. di·ꝑnominata. Si aliquis mortē illatam paciēter ſuſtineat, etiā ſi pro aliis criminib⁹ ſit illata, valet ad diminucōe; pene ⁊ ad liberacōe; etiā a tota pena, ſcd̄m q̄litatē ⁊ quātitatem culpe, et pn̄ie ⁊ cōtricōis. Exēplum eſt de latrone dicēte digna factis recipim⁹. Luce. 23. Tercio moritur quis innocēter ⁊ iniuſte, ſꝫ cū euadere nequit mortem eligit leuiorē ꝓpter ꝓpriū cōmodū vt de ſeneca dicit Ihero. q̄ opcōne mortis data elegit vtraq; vena apta in balneo mori. talis meretur paciēter moriendo, ſi eſt in gracia, tamē min⁹ in tali caſu meretur, q̄ꝫ ſi durius mortuus fuiſſet, vn̄. Seneca. Non eſt aureola mr̄tirii dotatus. Sed beatus petrus qui ꝓpter xp̄i honorē elegit crucifigi aliter q̄ꝫ criſtus. Quarto aliquis moritur violēter ⁊ innocēt ⁊ iniuſte, nō tamen in cauſa fidi, ⁊ ſimilium. Hāc ſi q̄s accipit ꝑ peccatis ſuis multū ſatiſfacit, ſm̄ q̄ꝫ magis ꝟl min⁹ cōteritur vt ꝑus dictū eſt ſcd̄m thomā. Quīto quis moritur innocēter et iniuſte ꝑ fide, vel virtute caſtitatis, vt agnes, vel pro veritate predicata, vt iohānes baptiſta, vl̄ ꝑ bonis eccleſie vt thomas cātuaienſ ⁊ tūc martiriū eſt ⁊ totam penā abolet. Sextū prepatoriū mortis eſt

boni aſſiſtentis procuracō · debet enim qlilibet ꝓ viribus laborare ut i illa extrema hora fidelem amicū habeat qui ſcd̄m prefata moriturū exhortetur. Erit aūt eiuſdē aſſiſtētis ut āſelmus modernꝰ ⁊. Cācel. tradūt triplex officiū viȝ ut auiſet infirmū p exhortacōes · interrogacōes ⁊ p obſeruacōes. Primo exhortet̄ p illa verba vel equalentia ſecūd̄ q̄ meliꝰ videbit̄. Amice cariſſiē ꝯſidera nos om̄s ſubiectos eſſe potēti maū dei · ⁊ eiꝰ volūtati · cūctos reges ⁊ pricipes et quoſcūqȝ neceſſario mori · In mundum enim veniꝰ · more trāſeuntium ⁊ peregrinorū non ut maneamus. Sed bene faciēdo gehennam vitemus, ⁊ celi patriam acquiramus. Recognoſce diligēter cum gratiarum actōne a deo tibi conceſſa beneficia, q̄ tibi in hac hora extrema ſui cognicionem tibi dedit. Nec te morte ſubita preoccupauit ⁊ pro aliȷs beneficȷs infinitis. Redempcōne · creacōne ⁊ pro ſimilibus gratias age · ⁊ ad infinitam dei miſericordiam cōfuge · p criminibus tuis veniam poſſens. Sollicite agnoſce te multa delicta conmiſiſſe ꝓ quibus penam magnam ferre deberes. Ideo mortis dolores paciēt̄ accipe · deum orās ut recipiat eos ꝓ peccatoꝝ debitis penis. Alias enim pēā mortis p impaciētiā tibi dāpnacō erit, ℞ in peāȝ ⁊ i futuro Pre oibꝰ in hac hora meditae̅ tuam ſalutem q̄ nūq̄ fortaſſis in futurum ad hoc erit optunitas

Relinque tpalia que te non liberabũt ab inferis, te plena fide deo cõmitte q̄ ē oipotētiſſimus ſapientiſſim⁹ ꝛ miſericordiſſimus, ꝛ aſtātes roga ut deū pro te orēt. Scdo interrogz a morituro q̄dā ꝛ ad ſingula infirmus reſpondeat ꝑ poſſe vel annuat ſi loqui nequit. Dilecte vis mori ꝛ viuē in ſoliditate fidei xp̄ane reſpectu dei ꝛ dn̄i noſtri ihe ſu criſti tam ꝙ verus fidelis ꝛ obediēs filius ſancte matris eccleſie. Reſpōdit. Amē. petis a deo veniā peccatoꝝ tuoꝝ cōmiſſoꝝ ꝯtra dei maieſtatem ꝛ bonitatē nec eum ꝓut debeas honoraſti. Reſpō. peto. Habes ſinceram voluntatē corrigere vitā tuā ſi ſuperuiues in melius. Rogas deū vt ad hoc gratiā preſtet ut cōtinues virtutes, nō recidiues, ꝛ verā cōtricōem habeas. Es tu cōſci⁹ tibi alicui⁹ peccati mortalis nō cōfeſſi. Petis tu cor illuminari vt oblita mortalia videas, ꝛ viſa velles cōfiteri. Indulges ex corde omnib⁹ q̄ tibi nocumētū intulerūt ob reuerētiam et amorē domini noſtri iheſu xp̄i a quo petis veniā peccatoꝝ tuorū. petis tibi indulgeri ab hijs quos verbis aut factis leſiſti Vis ablata iniuſte vl' detēta reſtitui integraliter quantū ad illud teneris iuxta tuaꝝ facultatum valorē etiā vſqz ad omniū bonoꝝ tuorū ceſſiōez ꝛ renūciacōem. Et vbi ſatiſfactio fieri non poſſet petis corā deo ꝛ hominib⁹ veniā. Et reſpōdeat ore aut corde ad ſingula infirmus. Tertio obſeruet

aſtans morituro in pluribꝰ ut moriturus ſciat
q̄d face͠ ⁊ dimittere debeat ſm oīa ſup̄ dicta. Si
aliq̄d ſac̄mētoꝝ nondū̄ ſuſcepit hortet̄ ut recipi
at, ⁊ ſi non p̄ōt recipere hortet̄ ut petat deuote ſibi
dari optunitate aduenic̄te. Si appare͠t reſpōſiōes
morituri. nō ſufficiētes. ꝓuideat aſtās ut infirmꝰ
ad bene reſpōdendū̄ inducatur p cōfeſſorem vl' a
liū. Si eſſet excōicatus hortetur ut totis viribꝰ ve
lit ⁊ intēdat obedire eccleſie. Si moriturꝰ prolixū
tpus habet. aſtans ꝓcuret oracōes deuotas. vel
hiſtorias vl' diuina precepta cōtra que peccauit
ea potiſſime de p̄ſatis que ſanꝰ delectabiliꝰ audi
uit legi. Repreſētet ymaginē crucifixi l' alterius
ſancti, quē ſanus plus dilexit. Nullatenꝰ moritu
ro ad memoriā reducantur carnales amici. vxor
filij. diuicie ⁊ huiuſmōi. niſi inq̄tū exigit morien
tis ſpūalis ſanitas. vel quando alias obmitti cō
uenienter non poteſt. Non detur infirmo nimia
ſpes de ſanitate corporali cōſequēda. q̄ ſepe p ta
lē falſā ꝯſolacōem mittūtur in dānacōez Sed hor
tetur p̄ma exhortacōe ſupra tacta, et ut p ſac̄mē
ta aīa ſanata corpꝰ ꝯſequēt ſanetur. ¶ A. prepa
ratoriū ē deuota p īfirmū ⁊ maxime in fine oracō.
q̄ fit xp̄i exēplo magna affectōne flebilis cōtricō
ne ⁊ vſq; ~~dans~~ in finem continuacionem. Inui
tet īfirmꝰ āgelos ſāctos. Michaelē. ꝑciū āgelū
ut eū aſſociēt ⁊ apl'm ac alios quos venēatꝰ eſt

ſanctos oret vt cū ↄtra hoſtes tueātur. Reginā mie inuocet confidenter. criſtū etiā confidentiſſime. Si temp⁹ breue ē ꝓponatur oracō ad ſaluatorē. vnde aug⁹. vbi ſupra ſic cōcludit. Hijs inq̄t expletis oracō tibi eſt neceſſaria. ergo deū alloq̄re, ⁊ niſi ſecus egeris de ipō ſecur⁹ ſic affare. De⁹ me⁹ dn̄s meus mia mea. refugium meū te deſidero. ad te cōfugio ad te venīē feſtino. ne deſpicias me ſub tremēdo diſcrimine poſitū. Adeſto michi ꝓpicius in hijs magnis meis neceſſitatib⁹, non poſſum me redimē meis opacōibus. Sed tu redime me ⁊ miſerere mei, diffido de meis meritis, ſed cōfido de miſeracōnib⁹ tuis. Et plus cōfido de tuis miſeracōib⁹ q̄ꝫ diffidā de meis malis actib⁹. Tu ſpes mea deus me⁹. Tibi ſoli peccaui mea culpa. Qui fuiſti tibi carus ad redimēdū, nō ſim vilis ad ꝑdendum. Et nūc ad te venio q̄ nulli dees. Cupio diſſolui ⁊ eſſe tecū. Jn manus tuas cōmendo ſpiritū meum. Reſpice in me dn̄e deus. de⁹ veritatis ⁊ preſta michi deus me⁹ vt in pace tua dormiā ⁊ requieſcā. Qui in trinitate pfecta viuis et regnas deus per oīa ſecula ſeculorū. Amen. hec. Aug⁹. libro quo ſupra ſcꝫ de viſitacōe infirmoꝝ.

De hijs q̄ ſequūtur mortē hoīs. 3. caplm.

De ſequentib⁹ mortē tria principaliter ſūt aduertēda. Primo quomō viui debite ſe habeant in exequijs. Scdo quomodo in

exſoluēdis ſuffragijs. ¶Tercō an liciat viuū pe
tere a morituro et eidē ānuere ꝙ appareat defun
ct9 de ſtatu viuentem cͤtificans ¶Quantū ad pri
mū notāda ſunt tria. Primo ꝙ exeq̄e fiant lugu
briter ſpecialiter ꝓ hijs de quib9 nō eſt certū an
ſaluent̄. Primo ꝙ neſcitur quo vadūt. an ad in
fernū. vel purgatoriū. Ecc̄. 9. Omnia in futuꝝ ſer
uātur incerta. Secūdo ad meditādum meſte ꝙ̄
malū ſit pccm̄ ꝓ quo ſcilicȝ ꝓ originali et alieno
oēs mori oportȝ quāto plus ſuſtinere oportet pro
actuali ꝓprio. vñ. 1. corri. 17. Oms in adā moriūt̄.
Tercō ꝙ mors mlta bona tulit morituro ꝯmēda
bilia ꝓpt̄ que viu9 deuotus nō mori poteſt appetē
ut prius dictū eſt. In taliū autē ablacōe licet dei
volūtati nos debeam9 cōformare tamē ꝯpati poſ
ſum9 mortuis per ea que eos iuuant. ¶Secundo
ꝙ flere poſſum9 mortuos quiqȝ de cauſ. Primo
ꝓpt̄ naturalē pietatis affcm̄. vñ. 2. macha. 4. An
thioch9 flex9 ad miām fleuit r̄cordatus onye ſū
mi ſacerdotis occiſi ꝓbitatē. ¶Secūdo ad oñdēd
dilcōis ſignū. vñ. Joh. 11. xp̄o flēte ſup laſarū. Ju
dei dixerūt. ecce quō amauit eū. Sic etiā muliēs
xp̄m lamētaſſe legūt̄ paſſum. ⁊ nō r̄ptū. ¶. 3. ꝓpt̄
ꝯſolacōeȝ āoꝝ lugētiū. Jsa. ecc̄. A. di. Nō deſ plo
rātib9 i ꝯſolacōe. ¶. 4. ꝓpt̄ detractōeȝ hoim. ecc̄.
. 28. ꝓpt̄ d'laturā ciuitatis fac luctū. ¶. 7. ꝓpt̄ dāp
nū viuētiū ſic lugebāt iſrl'ite iudā. 1. mach. 9. di.

Quomodo cecidit fortis qui ſaluū faciebat iſrael
Quāuis aūt interdum nō poſſum⁹ cōtinere nos
quī contriſtemur, qꝛ ea q̄ inſunt nobis a natura
vitare non poſſum⁹, vt qꝛ pater cōtriſtetur ſuper
filio merito diligēdo, tamen in poteſtate noſtra ē
quo ad liberū arbitriū cū gratia temperare, ⁊ mo
derare meſticiā. Ideo ꝑme theſſ. 4. Nō ɔtriſtemini
ſupple ſup mortuis, ſicut ceteri q̄ ſpem non habent
vbi gloſa dicit. Neceſſe ē vt ɔtriſtemur. Alia glo
ſa dicit admonet vt de mortuis kmis nō cōtriſte
mur. Que ſic cōcordātur non monet vt nō cōtri
ſtemur, ſed vt nō cōtriſtemur in conſolabiliter.
Ideo declarat ſubiūgens ſicut ceteri, videlicet pa
gani qui ſpem nō habēt, ſcilicet de reſurrectiōe, et
vt tpetur triſticia aſſumam⁹ boā que facit mors
tacta ꝑcedenti caplo. Qui ei nimiū triſtātur ſuper
mortuis in ſuā animā peccāt ipſā peccato vulne
rando. In corpus ꝓpriū ipſū deſtruēdo. in animā
ꝓximi viui ipſā ſcādaliſando, ⁊ in animā mortui
ipſam in ſuffragijs priuando, vt patet in hijs q̄
pre triſticia nichil deuote orare poſſunt pro mor
tuis. Exēplum ponit tho. brabātin⁹ in de apibus
de bono vniuerſali. Aua enim eiuſdē auctoris pri
mogenitū adultū habuit valde probū quo mor
tuo incōſolabiltter fleuit mater. Cui apparuerūt
poſtmodū iuuenes plurimi i via letiſſime gradiētes
Inter quos ſuū non vidēs filium, flere, iterū cepit

⁊ tādem poſt alios lēto greſſu vidit eū in toga
magnū pondus aque portantē. ⁊ ſciſſitāte ma
tre quid illa vellet. Reſpondit aqua ſūt lacrime
quas pro me inaniter fudiſti. ⁊ me tarde liberari
procuras. Cōuerte iſta ī eukariſtie ſacrificium
⁊ elemoſinā. ⁊ liberabor. ¶ Dubitatur hic p̄mo
Vtrū fletus viuorum ſuper defunctis obſit ipſis
defunctis. vel viuis, vel proſit alteri eorum ł non
Reſ. diſtinguendo. nam diuerſi diuerſis de cauſ
flent pro defunctis ut p̄tim tactum ē. Quid quia
fuerunt eis vtiles aut delcābiles. aut pro fuerunt
in eis ſpē ſue promocōnis. Jſtorum fletus in nul
lo prodeſt mortuis. ꝙ ſolū deflēt malū propriū,
ymmo ut dicit albꝰ ſup miſſam. ſi damnatꝰ ī in
ferno per mala ſua fuit cauſa in aliquo hic male
viuendi. tunc in inferno tociens creſcit vermis
damnati, quociens creſcit hic ⁊ dilatatur malū
in alios quos inuoluit. Jn hoc ſenſu dicit amb.
ꝙ ignoratur pena arrij. quia neſcitur quot erro
re eiꝰ ſint ſbūtēdi hec de alb. Ex q̊ p̃tȝ ꝙ tparce ſe
debēt a fletu q̄ flēt ſup mortuo ꝓpt̄ vtilitatē. ma
lā delcācōem, aut alia tacta q̄ fuerūt illicita, quia
pena exinde damnatoꝝ creſcit, ſi ſaltē damnatꝰ
cauſa fuit pcc̄i, vel delectacōis praue ī viuēte. Qui
dā flēt ꝓ mortuis ꝙ fuerīt vtiles ɔitati ꝓ pace ⁊
boīs Alij ꝙ nō pmiſſꝰ ē bonis tpis pfrui ī ſalutē
aīe. Alij eoꝝ ꝙ timet̄ eoꝝ dāpnacō ł pcā̄ veilil'it

Alij ficte vt inter maritum ⁊ vxorē ⁊ econuerſo
⁊ aliter multiplicit er fit. Iſtis cōſideracōibus lu
ctus facti ſuper mortuos ipſis nō ꝓſunt. Sed poci
us multū obſūt mortuis i multis caſib⁹. Sed iſte
luctus prodeſſet mortuis q̄ ex caritate ꝓcederet ꝉ
ex dilectōe viuorū, qui cōſiderata generali mortis
miſeria ex peccato omnib⁹ inflicta cōpunguntur
vſq; ad lacrimas, in q̄bus zelo ſalutis inardeſcē
tes orant deum pro mortuo. Hic flet⁹ mortuo va
let ad mitigacōem pene, plus aūt flenti et moritu
ro. quia valet ei ad mitigacōem pene et remiſſiō
nem culpe et premiū patrie. Dubitat̄ ſcđo vtrū
plāgenda ſit plus mors moralis hic que eſt pri
uatio vite gratie p peccatū mortale, q̄ꝫ mors natu
re que eſt priuatio vite nature. Rn̄det̄ ꝙ prima
ē lugubrior ꝙ facit aīam miſerabiliorē, eo ꝙ ſubi
ıt eā miſerie ⁊ culpe, quod nō facit mors nature
que cīti⁹ ſuſcipiēda eſt q̄ꝫ ꝙ committatur culpa.
Itē mors nature neminē reddit miſerū, nec ē ma
la niſi racōe ꝓcedētis mortis vite gratie ſeu iuſticī
e. vñ. Aug⁹. p̄mo de ciui. dei caplo. 2. Mala mors
putāda nō eſt quā bona vita preceſſit. Et ecc. 22.
luctus mortui ſeptē dies. fatui autē et impij oēs
dies vite illorū. Ex quo primo patz ꝙ maior dili
gēcia debet haberi ad remouēdam miſeriā aīaꝝ
per correctiōnem fraternā, p audiētiam ꝯfeſſionū,
⁊ per predicacōem ac doctrinā, q̄ꝫ ad remouēdā

miſeriam corporū per apotecarios. medicos et hu iuſmodi. Scdo patet ꝙ modica caritas apparet in hominibus q̄ tam ſolliciti ſunt ꝓpter corpora mortuoꝝ vel moriendorū vocare medicos, dare expenſas, et huiuſmodi facere operas, ac portare veſtes lugubres etiā per annū. qui tamē cū caro rū ł proximorū animas vidēt mori peccato mor tali, vel mortuos iacere, minus curāt ſanari, ſed ri dent heu, vł modicū aduertunt. Cum tamē mor tuus naturaliter ꝑ talia nō poſſit ſuſcitari. et ſi poſ ſet, mira fierēt. Et anima hic mortua faciliter poſ ſet ſuſcitari, quod pauci curāt. Dubitat̄ tercō vtꝝ minus ſit plāgēda mors moralis anime ꝓ futuro ſeculo, ꝙ anime moralł mors ꝓ curſu hu ius vite. Reſ. ꝙ ſic. plāgibilitas enim nō ꝙtifica tur preſcīſe ex magnitudine miſerie quā quis pa titur. Alias lucifer eſſet nob maxime plāgend⁹ quod eſt erroneū. Requirit̄ ergo vltra ꝙtitatē mali qd quis patit̄, aliq̄ cca cōicatio vel cōnexio plāgēdi ad plāgētem. ſ. per amorem ł ꝯgnacōeꝫ. ł per āqd hmōi. Qm̄s aūt mortui vita ḡtie i futu ro ſclo ſūt dāpnati et int̄ illos et viuos nō ē aliq̄ cōicacō i caritate, ā ſocietate ā aliaſ. ḡ eoꝝ mors a viuis mīme ē plāgēda. Ex q̊ etiā ptꝫ. ꝙ magis nob plangēdi ſūt viui, ꝙ mortui. et magis xpiani iuſti, ꝙ ł erronei, ꝙ iudei vł pagai. et int̄ xpianos magis plāgēdi ſūt nob ꝯiūctōres ꝙ min⁹ cōiūcti.

Dubitatur quarto vtrū in ordine ad ipsos plus plā gēdi sint boni defuncti q̄ꝫ mali defuncti. Respō. q plus mali, qꝛ ex ſcdo dubio patꝫ q mors ſpualis a gratia plus eſt plāgenda q̄ꝫ corporalis a natura qꝛ malus hic moritur ſub duplici miſeria et morte, videlicꝫ moris et nature. bonus aūt niſi morte na ture. Dicitur aūt notāter q plus plāgēda ē mors malorū in ordine ad ipſos, q̄ꝫ bonorū, qꝛ drā mul tiplex eſt in moriendo inter bonos ꝛ malos. Qui dā enim mali ſunt quoꝝ mors ipſis ſolis mala eſt. Aliȷ̄ ſūt mali quorū mors ipſis ꝛ cōitati mala eſt, qꝛ melius pacē cōſeruauerūt q̄ꝫ meliores ſucceſſo res ipſorū. Aliȷ̄ ſūt mali quorū mors ipſis nocet ſed aliȷ̄s ꝓdeſt qꝛ fuerūt tiranni vel turbātes pa cē. Et ſic etiā iter bonos ſūt drē ratōe quaꝝ mors bonorū pacādēs pōt eſſe lugubor licet in ordine ad ipſos malos. malorū mors ſit lugubor. Dubi tatur quīto vtrū cultus exeq̄arū ꝓſint defuncto videlicet q̄ ſiūt in pannis cādelis pſicia hominū ꝛ huiuſmoi. Respō. ſcḋm tho. in. 4. di. 47. q̄ſ. 2. ar. 2. q ſic quādo ſit moderate ꝛ pie quia tūc ſūt hone ſta vn̄. Augus. libro pmo de ciui. dei. Antiquorū iuſtorū funera officōſa pietate curata ſunt ꝛ exe quie celebrate patꝫ illud. nā ſymō fecit ſuper pa trem et fratres quinqꝫ pyramides primi mach. Abraham honeſte ſepeliuit ſarā geneſ. 23. Et io ſeph iacob patrē ſuū geneſ. vl. vn̄. Damaſcenus

in ſermone de dormiētib9 inducit verba athana
ſij dicētis licet in aera q̄ impietate cōſūmatus eſt
depoſitus fuerit ne tepeat oleū ⁊ cerā deū inuocās
in ſepulcro accēdere. Accepta enim iſta ſūt deo. ⁊
mltā ab eo recipiētia retribucōem. Et ut. Tho.
ſup eadē v̄ba dicit ꝙ oleū cera ⁊ huiuſmōi ꝓ de
functis prolata proſunt eis vel inquātū eccleſie
offeruntur. vel pauperib9 dātur. vel inquātū hu
iuſmodi in reuerētiam dei ſiūt. vnde verb auctori
tatis ſubiūgitur. Oleum enim ⁊ cera holocauſta
ſūt. ¶ Dubitatur ſexto ad quid ꝓdeſt ſepultura
mortuorū. Reſ. ex tho. vbi pri9. ꝙ ad ſeptem pro
deſt. ſ. viuis q̄drupliciť. Primo ꝙ cult9 ſepultuē
lugubris ⁊ ornat9 cōſolacō eſt viuorū q̄ alios ſi
bi cōpati vidētes facilius velut diuiſū on9 mero
ris portāt. Et de hoc lo. grego. ⁊. dyalo. dicēs. Cu
ra funeris cōdicō ſepulture. ⁊ ponpa exequiarū
magis ſūt viuorū ſolacia ꝙ̄ ſubſidia mortuorū.
Secundo ꝓdeſt viuis ne eorū oculi turpitudiē ca
dauerū offendātur. ⁊ ne corpa fetorib9 inficiāť.
Tercīo inꝙ̄tū opa mie exercēt ut tāgeť ſtatī. Q̄r
to viuis in eoꝝ aiab9. ꝙ ibi inſtruūť de fide ēſur
rectōis oīm tā in geſtib9 ꝙ̄ in orōib9. Pagani au
tē ⁊ falſi xp̄iani credebāt aiaȝ non q̄eſcere ñ corp9
cēt ſepultū ꝫ hoc ē error. Quīto ꝓdeſt mortuo ſe
pultuā. ꝙ vidētes moūmēta viui moueēť orāē ꝓ
mortuis. Ideo enī moūmēta dicūť q̄ſi mouencīa

mentē vt dicit aug⁹. p̄mo de ciui. dei ꝛ libro de cu
ra pro mortuis. Sexto ꝓdeſt defuncto ſepultuā ſi
facta eſt in loco ſacro nō quidē ex ipſo opere ope
rato ſed magis ex ope operāte dum ſcilicꝫ ipſe de
functus vel alius corp⁹ eius tumulari in loco ſacro
diſponēs patrocinio alicuius ſācti eum cōmittit
cui⁹ precibus per hoc credēdū eſt adiuuari. Et e
tiā patrociniō eorū qui loco ſacro deſeruiūt qui ꝓ
apud ſe tumulatis frequētius orāt. Septimo ꝓ
deſſe etiā poteſt ornat⁹ ꝛ cult⁹ moderātus exequia
rum defunctis inq̄ꝫtū p huiuſmoī excitantur ho
mines ad conpatiēdū ꝛ per cōſequēs ad orandū
pro mortuo vel inq̄ꝫtū ex ſūptibus ſepulture vel
pauperes fructū recipiunt vel eccleſia decoratꝰ. Sic
enim ſapiē. ꝫ. Sepultuā inter ceteās elemoſinas
cōputatur. Dubitatꝰ ſeptimo. vtꝝ ſepultura ipiꝫ
facta i ſacro loco. impio defuncto noceat. Rn̄de.
Tho. ibidē non nocet niſi q̄tūs hanc ſepulturam
ſibi indignā ꝓpter humanā gloriam ꝓcurauit
ponit de hoc. Grego. 4. dyalo. Exēpla plura quo
rū vnū tale eſt. Nam quedam monialꝰ carne cō
tinēs ſed ſtultiloquio plena in eccleſia eſt ſepul
ta quā nocte vidit cuſtos āte altare duci ibi diui
di ꝛ ibi vnam ptē cremari. Mane autē aliꝫs nar
rans cuſtos eccleſie exēplū marmor ſigna aduſti
onis oſtēdit. Scdo valentin⁹ mediolanēſ eccleſi
e defenſor vitā lubrice finiens et ſubitanee i ecia

beati Siri martiris eſt ſepultus. Eadē igitur no
cte ad vocem tracti hominis ⁊ trahēciū cuſtodes
accurrentes viderūt duos teterrimos ſpūs va
lentini pedes ligatos ipſo granditer clamāte de
eccleſia. ⁊ de ſepulchro ꝓprio ī aliud extra eccle
ſiam trahi. Mane autem repierunt valentinum
non in ecc̄ia. ſ; extͣ ligatis pedib; trieciū ī alienū
ſepulchꝝ ¶ Tercio valerianꝰ patriciꝰ p̄rieſ ab
eiuſdē ciuitatis epō precio in ecc̄ia beati fauſtini
martiris non obſtante ꝙ ſenio lubrice vixerat
ſepeliuit. Eadem igitur nocte ⁊ ſequenti cuſtodi
eccleſie beatus fauſtinus apparēs dixit. vade dic
epō ut fetentes has carnes eiciat. alias die ter
cia morietur. Cūq; prima die ⁊ ſequēti viſionē
timer; epō dicere. epiſcopꝰ die tercia incolumis
lectum intrans inopinate exſpirauit. Quo pat;
dicit greḡ. ſacris locis non adiuuari poſt mor
tem ad euitādum iudiciū. quibus pccā dimiſſa
nō fuerint ¶ Secūd pn̄cipale pꝰ mortē attēdēd ē
ut fiāt ſuffragia defūcto ꝙuis de hoc dcm̄ ſit late
i tr̄ctatu nr̄i p̄ceptorꝝ. tn̄ p̄o hic dubitat̄ vtꝝ mor
tuꝰ detrimētū ſētiat ⁊ ei obſit qn̄ elemoſine q̄s ꝓ ſe
fieri mādauit nō dat̄. Reſ. ſ̄ tho. q̄dli. 6. q. 12. ⁊ ſm
pe. pa. ſup. 4. di. 45. ꝙ ille q̄ in caritate ordiauit ꝓ
ſe defūcto fieri āquid meruit q̄ͦ i gl̄a q̄ ad gau
diū ⁊ etiā meruit dīnuco; pene ſibi debite. q: eleō
ſiā ē ſatiſfactoia vl̄ aliud ſuffragiū tal̄ igit̄ de q̄

queritur ꝓpter ſubtractiōem vel tardacōem ſuf fragij quā facit procurator ſuus ſeu executor te ſtamēti nō poteſt pati detrimētū quo ad tria ſed quo ad alia tria patitˀ detrimentū. Primo enim ſi obmittātur ſuffragia ab eo ordinata nullū de trimentū ſuſtinebit quo ad meritū glorie poſtꝗ͂ eam intrabit maxime ſi quātū i ipſo fuit curam adhibuit vt huiuſmoi elemoſine cito darentur qꝛ meritū adipiſcēdum cū quis venerit in gloriā depēdet principalitˀ ex volūtate et intēcōne merē tis quod totū in hac vita coopatˀ. Vñ quāuis ꝓcurator negligat tamē deus habet volūtatē ꝓ facto. Scdo nō obeſt quo ad pene intēcōnē. Cū enim aīa egreditur pena ſic ſibi taxatˀ qꝛ nec au getur in intēcōne ſeu acerbitate nec diminuetur intēſiue ꝓpter ſubtractiōem ſuffragij. Tercio nō obeſt quo ad pene ꝑpetuacōem extēſiue. Si enim nullū ſuffragiū fieret pro anima non ꝓptˀ hoc per petuo in purgatorio maneret qꝛ cruciatꝰ purga torij eā purgabunt vlˀ alia ſuffragia cōia exēpli gratia ſi aliquis ſit in carcere ꝓ debito qd alteri ſoluendū cōmiſit alio non ſoluente ꝑpetuo tene bitur niſi p ſe ſoluat. Sed ſi per ſe ſoluat manen do in carcere tunc ſolucōne pacta etiā ꝓcuratore nō ſoluēte liberaretur ⁊ ſic eſt hic. Quarto obeſ ſe poteſt quādo anima cū hic eſſet potuit ſoluere vel dare elemoſinam in vita vlˀ ordinare vt cito

daretur poſt morte͂ ⁊ tame͂ ordinauit ut tardius ſolue͂tur. Vn̄ meli⁹ faciūt qui in vita ſoluūt teſtamentū. ł alia bona ān̄te q̄ȝ ad heredes puemiāt ꝗ modicū in vita ſuffragij pl⁹ val; q̄ȝ mł'tū poſt morte͂ p̄mo in vita ex caritate datū meretur gradū. vel mereri pōt gaudiū patrie. eſſencialis premij eternaliter durātis. ⁊ quis p̄uat ſe dando te͂poralia in vita. conmodo temporali ꝑpter deum poſt mortem aute͂ dando nullo cōmodo priuatur ⁊ per cōſeque͂s modicum vel nullū premium meretur quis patrie qui primo dat quādo vlterius rebus frui nequit. Preſertim quando datur aliquid ꝓ eo. eo nichil i vita ordināte. Defūcto autem aliquo poſtea q̄ȝtū e͂ ex pte anime quāto cici⁹ tāto meli⁹ fit ſi ſtatī dat̄. n̄ in caſu exāpie͂do ſtatim dubio ſeque͂ti. ȝ. ¶. 7. nocet ſola neglige͂cia ꝓcuātoris ad hoc ut aīa diucius in purgatorio moret̄ et penas luet. ꝗ elemoſiā quā ꝓ ſe fieri ordinauit. nec ex ope opato ſb̄uenit. ꝗ nullū e͂. nemo etiā facit qd̓ fiei ordinatū e͂. Ideo etiā nec ex ope opante libeāt. ¶. 6. nocet ex ꝯſeque͂ti q̄ȝ aīa tardi⁹ b̄ificabit̄ eſſenciā diuinā vide͂do. ꝗ nemo eā libeāt de carce͂. nec ꝓ ea ſatiſfacit n̄ ipa met luce͂do vſq; ad tps adeo p̄finitū. ¶ Dubitat̄. 2. Quid fiet de ill̄ viuis q̄ tene͂tur facere ſuffragia ꝓ mortuis. ⁊ nō faciunt. Reſ. q̄ȝ g̃uit̄ punie͂tur ad min⁹ in futuro. ⁊ interdū h̄. ⁊ ſuffragia q̄ ipſis cederet̄

quãdo moriũtur cedũt aliquãdo ex misericordia
dei ꝛ iusticia talibus defraudatis prius aiabus ꝟ
alijs. Iſta ↄ̃cluſio pie creditur ꝓpter exẽpla que le
gimꝰ. ponit enim vincẽ. in ſpecu. hiſto. et turpinꝰ
in hiſtoia karoli mḡni eũdem in exercitu exñtẽ
cõtra ſarracenos habuiſſe militẽ nomine romo
ritũ qui infirmatus legauit equũ clericis ꝛ pau
peribus cõſanguinio illa cõmittẽs. Milite igitur
mortuo cõſanguineꝰ equũ. 100. ſolid vendidit ꝛ
illa ĩ ꝓprios vſꝰ ↄuertit. Nocte aũt. 30. miles ap
paruit cõſãguineo dicẽs. Jam purgacꝰ vado ad
celũ tu vero qꝛ me ſuffragio priuaſti hodie intra
bis in infernũ. Et ſubito clamor demonũ in aere
attollitur miſer cũ corpore ꝛ anima rapitur ꝛ ſup
mõtem quatuor dietis diſtãtẽ a loco raptus col
liditur vbi. 12. die tandẽ a ſuis reptus eſt totalr̃
cõfractus. Scdo refert vincẽciꝰ ibidẽ. Qd in mo
naſterio fuldẽſi p peſtẽ abbas et plures fratres
deceſſerũt qua ꝓpter elemoſine augeri ceperunt
pauperibꝰ. Tandẽ de hoc celleariꝰ murmurauit
ꝛ elemoſinã minuit. Qui cũ ſero dormitoriũ vellꝫ
intrare vidit in cap. pfatos defũctos ꝛ fugit ꝭ ab
eis ĩ cap. trahitur et flagellatur ſibiqꝫ dicitur pꝰ
pauca morieris et quidq̃t pro te fiet alijs cedẽt
quos fraudaſti Alioſqꝫ corrige exẽplo quos cor
rupiſti verbo que oia poſtea facta ſunt. Dubitatr̃
tercio vtrꝫ diſtributor elemoſinarũ ꝓ ſuffragijs

debeat tardare aliquādo ut melius res defūcti di
ſtribuātur. Reſ. tho. qdli. 6. q. 12. Jn mora modi
ci tempis non videtur eſſe magnū picvlum. vñ
laudabiliter modico tēpore differt quis ut plu
res elemoſiās faciat. Si vero ecōuerſo mltū dif
fert ꝛ nō multo āplioēs elemoſinas faciat nō vi
detur eſſe abſqꝫ culpa. ꝙ forte defūctus interim a
purgatorio liberaretur. ħ aūt requiritur pruden
tis executoris examē. ut ſcilicet cōſideratis dilacōe
temporis ꝛ condicōne perſone que creditur citi9
vel tardius liberāda ꝛ etiam quātitate augmen
ti elemoſinarū faciat quod videtur expediē defū
cto. hec ille ¶Dubitat. 8. vtrum in morte ceſſꝫ ob
ligacō debitorū. i pecunijs. et filibꝫ qb9 moriens
aſtringebatur viuis. Reſ. pbalit ſm magiſtrum
hin. de haſſia ſup geneſim. ꝙ non, niſi viuus qta
uerit morientē. Nā aut moriens deſcēdit ad infer
nū. ꝛ tūc nulla videtur racō de obligacōis, ſed po
tius ſeruanda in diē iudicij. Aut immediate aſcē
dit ad ſupos, ꝛ hic penituit de nō ſoluēdo michil
phibꝫ eū adhuc obligari viuo. ꝛ oracōe ſua i pa
ta ſatiſfacē p viuo. petēdo ſibi pſperitatē in tpa
lib9 ꝛ ſpualib9. Aut poi t i purgatoio p9 pniām,
ꝛ tūc ſatiſfaciet luēdo pēās ā orando p viuo, ā vi
u9 ali9 ſuffragādo p eo. Sūt aūt cū debitis mo
rietes i tplici drā. Primi q nō hñtes vñ viuerēt
bō opera fecerūt l itēdūt facē et ſatiſfacē itēderūt

ſincero aīo ac ſic ꝯceperūt mutuo tpalia ab aliq̄
fideliter intendētes reddere. Tales ſi morte ſine e
orū culpa ꝑoccupātur puū ł nullum peccatū cō
miſerūt non ſoluēdo creditoribus/ vn̄ mortui nul
lā penam aut minutiſſimam ꝓ debito habebunt.
Alij ſunt qui nec accōmodāt tpalia ad bonum v
ſum· aut ſpūalem ꝑfectum/ nec diligētiam faciūt
in vita Juxta poſſe ut creditoribꝫ ſoluāt. Tales
in caritate moriētes grauiter in purgatorio pro
debitis punientur. Vn̄ Apłus Ro·13·Reddite oī
bus debita· cui tributum tributū· cui vectigal vecti
gal· cui timorē timorem· cui honorem honorē. Ne
mini quid q̄d debeatis n̄ ut inuicem diligatis· ter
cij ſūt qui ab omnibus audacter accōmodāt vt
ipſi bene viuāt/ licet ipſi ſciāt ſe non bene habere
vn̄ ſoluāt/ nec ſtudēt vt creditoribꝰ ſoluāt· tales
ſi finaliter de peccato illo penitent pcc̄m dimittit̄/
ſed ꝓ delictis grauiſſime puniētur in purgatori
o. De tali materia refert exēplū thomas braban
tinꝰ de bono vniuerſali in libro de apibꝰ. Miles
quidā guerras gerens cōtra aduerſariū/ fabro
cuidā ꝓ equis ſufferrādis cepit obligari debitis/
que fabro ſepe poſtulāte nō ſoluit/ et tandem vt
qꝫ de debito oblitus eſt. Miles moritur/ ⁊ poſt·30·
dies fideliſſimo ſuo apparuit dicēs. Dic vxori mee
vt fabro ſoluat debitū/ qꝛ hijs vt vides babatis
vxor in manibus. Indicat ſeruꝰ viſiōem militis

filio qui ordinis predicatorū fuit. ⁊ vx̄q; vxori per quos cū a fabro quereretur de debito, ille diutiā egritudine consumptus. Reſpon. ut tactum eſt et ꝙ marcam miles teneretur. quam cū vxor ſol ueret, et alia debita, ei miles apparuit a capite. vſque ad yma pedum balneo immerſus, ⁊ reſte ligatus, dixitq; ſolue funem, quē cū illa ſoluiſſet ille gratias agens. Ecce inquit ſic ligatus fui et ſolutione te ſoluente ſic ſolutus ſum ¶Dubita tur quinto vtrum in morte ceſſet obligatio qua econuerſo viuus tenetur debitum moriēti. Reſ. ſcd͂m omnes ꝙ non quia moriēs aut habet he redes illis tenetur. Aut non habet heredes, vel non conſtat heredes eſſe, vel ſi alias eis vndecun q; ſoluere nō poteſt licet habeat vnde ſoluat, ⁊ tunc tenetur dare ea ad dei honorem ex pte mor tui ad ipſius et ſuorum ſalutem. Aut viuus non habet v ñ ſoluere poſſet ⁊ tunc tenetur pro tem poralibus in ſpiritualibus ut penitencijs oracōi bus ieiunijs vel alijs opibus ſatiſfactorijs pro mortuo ſatiſfacere. nec ceſſant etiam per mortem obligacōnes quibus viui obligabantur pro mor tuis racōe beneficiorum que ab eis dum viuerēt receperunt. ¶Quo ad tercium principale Que ritur Vtrum licitum ſit viuum petere moriturū ut ſibi reuelet ſtatum ſuum poſtꝙ mortuꝰ fuerit Reſ. tho. qd͂li. 3. q. 22. Si quis reqrat a moriēte

ꝯgnoſcere ſtatũ ſuũ poſt morte᷑, ſupponẽdo tñ hoc diuino iudicio, nulla racõne videt᷑ dici peccatũ, niſi forte ex dubitacõne fidei de futuro ſtatu q̄ſi tēptando inq̄rat. Cauſa ē nã ſcd̄m damaſ. libro. 2. Implecio naturał deſiderij nõ eſt peccatũ, niſi aliqua inordinacõ adiungatur, vt patet de cibo. Natura aũt ſcire deſideram⁹ qd̄ nõ eſt malũ niſi inordinate appetatur malis circũſtantijs. Sed ſcire ſtatũ poſt mortē ſit pia intēcõe vt ſupponitur, qꝛ humilit᷑ ⁊ pie creditur petit᷑ et q̄ritur. Nec obſtat ꝙ luce. 16. laſar⁹ noluit reuelare fratribus diuitis eiuſdē ſtatum, qꝛ ſupbis ſcd̄m illud. Mat vndecimo. Aſcondit multa velud a ſapiētib⁹ et prudētibus que tamē reuelare dig̃tur humilib⁹ et paruuł. hec di. tho. Quidã tamē alius doctor addit, ꝙ qui expeteret reditũ vt certificare vellꝫ de ſtatu illo vt an celũ ⁊ infern⁹ ſint, quod cõiter predicatur, mortaliter peccare poſſet, quãdo multũ dubitaret ꝙ infidelis eſſet. Dicit etiã ꝙ iſtam expeticõem nõ debent facere niſi homines deuoti, ⁊ illi poſſunt ſic expeti q̄ fuerũt in ſtatu iſto deuoti et de quib⁹ p̄ſumitur ꝙ ſint ſaluãdi. Dyabol⁹ enim ſepe īmiſcet illuſioēs quando mortui ſic reuõntur. Contingit etiã quãdoqꝫ ꝙ mortu⁹ eſt in purgatorio, ⁊ dyabol⁹ in forma illi⁹ apparēs dat intelligere ꝙ ſit dãpnatus in inferno, Jdeo ne ꝓ eo fiãt ſuffragia. Quandoqꝫ oſtendit ſe quaſi ſit

ſaluatus et in celo eadē de cauſa. Nūq3 ꝯtingit ꝙ ille defunct9 eſt in celo, et tn̄ dyabolus in forma il lius apparens ac ſi ſit in inferno. Jdeo ne de9 lau detur in eo. Etiā poſito ꝙ idē defunct9 reuertetur nō eſſet quis obligatus credere ea q̄ reuelaret. li cet etiā eēnt vera n̄ certitudo ſufficiēs eēt. Et tātū de diſpoſitorio moriēdi dixiſſe ſufficiat.

Explicit diſpoſitorium moriendi. venerabilis patris. Fratris. Johānis. Nyder. Sacre theo logie pfeſſoris. Ordinis predicatorum.

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A B C D E F G H I J K L M N
x·rite
0 1 2 3 4 5 6 mm